ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ
การศึกษาสถานการณ์การผลิตและบริโภคไก่ของประเทศไทย

เสนอ

มูลนิธิชีววิถี
(Biothai)

ภายใต้แผนงานฐานทรัพยากรอาหาร พ.ศ. 2550-2553

มีนาคม 2551

บทนำ

ไก่จัดว่าเป็นหนึ่งในสัตว์เศรษฐกิจที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน จากจุดเริ่มต้นที่มีการเลี้ยงแบบพื้นบ้าน โดยใช้ไก่พันธุ์พื้นเมือง[1] และปล่อยให้คุ้ยเขี่ยอาหารเอง เมื่อถึงอายุที่สามารถขายได้ จะส่งเข้าโรงเชือดและส่งเนื้อออกขายยังตลาดสด วิธีการดังกล่าวส่งผลทำให้มีเนื้อไก่ออกสู่ตลาดน้อย ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ทั้งยังส่งผลให้ราคาขายปลีกอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าเนื้อสัตว์ประเภทอื่น ๆ จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2463 การเลี้ยงไก่เริ่มกลายมาสู่การเลี้ยงเชิงพาณิชย์เป็นครั้งแรกที่ ฟาร์มบางเบิด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ [2] นับแต่นั้นเป็นต้นมารูปแบบการเลี้ยงไก่ถูกพัฒนาขึ้น โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาในการเลี้ยง จากรูปแบบการเลี้ยงในครัวเรือน มาสู่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เป็นฟาร์มเป็นอาชีพ จนเกิดการแยกสายพันธุ์ มีพันธุ์เนื้อ พันธุ์ไข่ เป็นต้น (อภิจิตรา อภิราชจิตร ,2543: 27)

พัฒนาการเหล่านี้ส่งผลทำให้มีปริมาณเนื้อไก่เพื่อการบริโภคออกสู่ตลาดมากขึ้น ราคาไก่เนื้อปรับตัวลดลง พร้อมกับการเลี้ยงไก่ในระบบฟาร์มที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่อย่างไรก็ตามการผลิตไก่เพื่อการพาณิชย์ยังคงเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก จนกระทั่งในช่วงปี พ.ศ. 2516 บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด ได้ร่วมมือกับบริษัทต่างชาติทดลองส่งไก่สดแช่แข็งไปประเทศญี่ปุ่นเป็นครั้งแรก ในนามของบริษัทกรุงเทพค้าสัตว์ จำกัด นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นแรกที่มีการส่งออกเนื้อไก่เพื่อการพาณิชย์ไปยังต่างประเทศ (อภิจิตรา อภิราชจิตร, 2543: 1)

พัฒนาการระยะต่อมาของอุตสาหกรรมไก่เนื้อ พบว่ามีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการส่งออกในลักษณะของไก่สด มาสู่ลักษณะของไก่แปรรูป โดยเริ่มต้นภายใต้เป้าหมายที่จะแสวงหามูลค่าเพิ่มของสินค้า ซึ่งเริ่มในปี พ.ศ. 2534 และจากจุดนั้นเองอุตสาหกรรมไก่เนื้อของประเทศไทยได้กลายมาเป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกอันดับต้น ๆของประเทศไทยจนถึงทุกวันนี้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า แม้ปริมาณการผลิตและการส่งออกจะมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนแบ่งทางการตลาดของอุตสาหกรรมไก่เนื้อกลับมีลักษณะการวิ่งเข้าสู่ลักษณะของการผูกขาดมากขึ้น มีการกระจุกตัวอยู่ในมือของกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ที่มีทุนมหาศาล และเหลือพื้นที่ให้กับเกษตรกรรายย่อยไม่มากนัก และมีแนวโน้มว่าในอนาคต อุตสาหกรรมไก่เนื้อจะมีเข้าใกล้ความเป็นตลาดผูกขาด (Monopoly) ซึ่งผลจากสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นอาจไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะส่งผลกระทบอย่างไรต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อของประเทศ

ก่อนที่จะนำไปสู่การสรุปสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดประสงค์ในการทบทวนวรรณกรรมปริทัศน์และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ อันจะแสดงถึงสถานการณ์ของ

---

[1] ไก่พันธุ์พื้นเมืองในระยะแรกที่มีการเลี้ยงได้แก่ ไก่แจ้ ไก่อู และไก่ตะเภา โดยนำเข้าจากประเทศจีน , อ้างอิงข้อมูลจากสถาบันอาหาร 2548 (พัฒนาการของอุตสาหกรรมไก่เนื้อในประเทศไทย) หน้า 1.

[2] สำหรับฟาร์มบางเบิดแล้ว ก่อตั้งขึ้นโดย หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร โดยเป็นฟาร์มแห่งแรกที่ได้ส่งพันธุ์ปศุสัตว์โดยเฉพาะไก่กับสุกรมาเลี้ยงเป็นการค้า สำหรับไก่ที่เลี้ยงในระยะแรกเป็นพันธุ์เล็กฮอร์นขาว หงอนแดง เพื่อจำหน่ายไข่ยังตลาดกรุงเทพฯ นอกเหนือจากจะเป็นฟาร์มที่เลี้ยงไก่เพื่อการพาณิชย์เป็นแห่งแรกแล้ว ยังมีการเลี้ยงหมู วัว การปลูกพืชคลุมดินเป็นแห่งแรกของประเทศไทยอีกด้วย , อ้างอิงแหล่งข้อมูลจาก สถานีวิจัยสิทธิพรกฤดากร http://www.aerdi.ku.ac.th/department/sittiporn/Webpage/history.htm

อุตสาหกรรมไก่เนื้อในปัจจุบัน และคาดว่าจะเป็นประโยชน์ที่จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่ออุตสาหกรรมไก่เนื้อต่อไปในอนาคต

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

สำหรับรายงานวิจัยฉบับนี้มีขอบเขตการวิจัยหลัก 3 ประการ คือ

1. ศึกษาภาพรวมโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมไก่เนื้อในประเทศไทย (Production)
2. ศึกษาห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมไก่เนื้อ (Production Chain)
3. ศึกษาสถานการณ์การบริโภคและการส่งออกไก่เนื้อของประเทศไทย (Market)

สำหรับในส่วนที่หนึ่งของการศึกษา จะวิเคราะห์ภาพอุตสาหกรรมไก่เนื้อภายในประเทศไทย เริ่มต้นจากในแต่ละภาคส่วนการผลิตที่เกี่ยวเนื่อง ตั้งแต่อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมลูกไก่ อุตสาหกรรมยาและเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ อันถือได้ว่าเป็นกลุ่ม backward integration ซึ่งเป็นองค์ประกอบของอุตสาหกรรมไก่เนื้อ (Broiler Industry)ในที่สุด โดยจะให้ภาพกลุ่มบริษัทต่าง ๆที่เป็นผู้นำตลาดในอุตสาหกรรมนี้ และเชื่อมต่อไปสู่ส่วนที่สองของรายงานการศึกษา โดยวิเคราะห์ถึง forward integration ซึ่งวิเคราะห์การแปรรูปอุตสาหกรรมไก่เนื้อ ระบบโลจีสต์ติก ระบบการขนส่งจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค

ในส่วนสุดท้ายของการศึกษา จะศึกษาสถานการณ์การบริโภคและการส่งออกเนื้อไก่ของประเทศไทย ในฐานะที่เป็นสินค้าการเกษตรที่ส่งออกที่ติดอันดับหนึ่งใน 10 สินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้า ถึงอัตราการขยายตัวและความเป็นไปได้ในการขยายตลาดไก่เนื้อของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

บทที่1.
โครงสร้างการผลิตอุตสาหกรรมไก่เนื้อ

การวิเคราะห์อุตสาหกรรมไก่เนื้อจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักวิชาการที่จะต้องศึกษาถึงความเกี่ยวโยงระหว่างอุตสาหกรรมที่สัมพันธ์กับอุตสาหกรรมไก่เนื้อ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงบทบาทความสำคัญของอุตสาหกรรมเหล่านั้น เช่น อุตสาหกรรมการผลิตลูกไก่ อุตสาหกรรมยาและเวชภัณฑ์ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ เป็นต้น โดยพบว่าแต่ละภาคส่วนเหล่านี้ล้วนแต่มีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมไก่เนื้อทั้งสิ้น ดังนั้นในส่วนที่หนึ่งนี้จะขอกล่าวถึง 3 ส่วนสำคัญ คือ กลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมไก่เนื้อ โครงสร้างการผลิตไก่เนื้อจำแนกตามลักษณะการประกอบกิจการ และข้อมูลปริมาณการผลิตไก่เนื้อของประเทศไทย

1.1 กลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมไก่

อุตสาหกรรมไก่เนื้อ พบว่าเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวโยงกับอุตสาหกรรมอื่น ๆอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ โครงสร้างการผลิตไก่เนื้อจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยปัจจัยจากอุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยพบว่าสามารถจำแนกกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องได้ทั้งสิ้น 4 อุตสาหกรรมสำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตลูกไก่ อุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมยาและเวชภัณฑ์ และในส่วนสุดท้ายคือการสนับสนุนจากภาคการเงิน โดยต้นทุนหลักในการผลิตไก่เนื้อส่วนใหญ่มาจากต้นทุนด้านอาหาร ประมาณร้อยละ 65-75 รองลงมาคือ ค่าลูกไก่ ประมาณร้อยละ 10-15 ค่าจ้างเกษตรกร ร้อยละ 1-2 ที่เหลือเป็นค่าวัคซีน และยา ตามลำดับ[3]

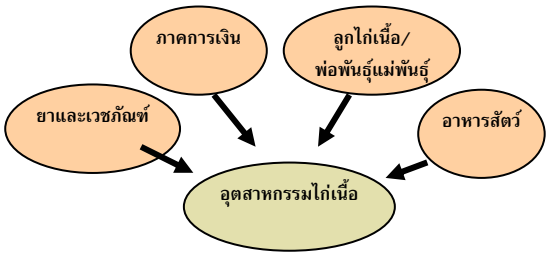

แผนภาพ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมไก่เนื้อ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมไก่เนื้อ จะพบว่ากลุ่มบริษัทที่มีลักษณะการถือครองตลาดการผลิตไก่เนื้อ มักจะมีโครงสร้างการบริหารจัดการในลักษณะการรวมตัวในแนวดิ่ง (Vertical production integration) กล่าวคือ บริษัทที่กุมส่วนแบ่งของตลาดไก่เนื้อส่วนใหญ่มักจะมีบริษัทลูกที่ครอบคลุมในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวโยงกับการผลิตไก่เนื้อด้วย เช่น จะมีบริษัทลูกที่ผลิตอาหารสัตว์ , บริษัทย่อยที่ร่วมทุนกับต่างประเทศในการวิจัยยาและเวชภัณฑ์ เป็นต้น[*] โดยรายละเอียดในส่วนนี้จะขอจำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรมดังต่อไปนี้

---

[3] สุธรรม ดีสวัสดิ์. คู่มือการเลี้ยงไก่เนื้อเชิงธุรกิจ. (ฐานเกษตรกรรม: นนทบุรี, 2544) หน้า 49. อ้างไว้ใน สุคนธา ยิ้มพงษ์ (2547). ศักยภาพของพื้นที่ในจังหวัดลพบุรีในการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมไก่เนื้อ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 24.

[*] ความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (Vertical Relationships) นี้มีได้ทั้งในลักษณะของการรวมตัวไปข้างหลัง (Backward integration) ซึ่งหมายความถึงการที่บริษัทหนึ่งหรือธุรกิจหนึ่งดำเนินธุรกิจในการผลิตวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตของบริษัทตนเอง และลักษณะของการรวมตัวไปข้างหน้า (Forward Integration) ซึ่งหมายความถึงการที่บริษัทดำเนินธุรกิจที่ใช้สินค้าที่ตนเองผลิตนั้นไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งต่อไป โดยในทางปฏิบัติมักพบว่าการรวมตัวใน

- **<u>อุตสาหกรรมผลิตลูกไก่</u>**

อุตสาหกรรมการผลิตลูกไก่ คือ การผลิตลูกไก่ที่มีอายุ 1 วัน ซึ่งความซับซ้อนและความยุ่งยากของการคัดเลือกสายพันธุ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเลี้ยงไก่เนื้อจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้บริษัทขนาดใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจแบบครบวงจรสามารถดำเนินการและจัดการได้ดีกว่าเกษตรกรรายย่อย [4] โดยพบว่า ลูกไก่เนื้อผลิตมาจากไก่พันธุ์ในระดับ Great Grand Parent Stock (GGPS) ซึ่งมาจากปู่ย่าพันธุ์ (Grand-Parent Stock : GPS) และ พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ (Parent Stock:PS)[5]

จากข้อมูลของสมาคมผู้เลี้ยงไก่เนื้อ พบว่าหากพิจารณาจากกำลังการผลิตลูกไก่เนื้อต่อสัปดาห์ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งอยู่ที่ 16.5 – 17 ล้านตัวต่อสัปดาห์แล้ว มีกลุ่มบริษัทใหญ่ที่ถือครองตลาดหลักๆ รวมทั้งสิ้น 6 บริษัทหลักๆ ได้แก่ เครือเจริญโภคภัณฑ์ สหฟาร์ม เบทาโกร แหลมทอง จีเอฟพีที และซันวาเลย์ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่ากลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ (CPF) เป็นกลุ่มใหญ่ที่กุมตลาดหลักในส่วนนี้ประมาณร้อยละ 30 รองลงมาอันดับสองคือ บริษัทสหฟาร์ม อยู่ที่ประมาณร้อยละ 12 บริษัทซันวาเลย์เป็นอันดับที่สาม มีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ร้อยละ 10 ดังข้อมูลประมาณการณ์ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1. ประมาณการณ์ปริมาณการผลิตลูกไก่ต่อสัปดาห์จำแนกตามกลุ่มบริษัทใหญ่ พ.ศ. 2550

รายนามบริษัทผู้ถือครองตลาดอุตสาหกรรมการผลิตลูกไก่	ปริมาณการผลิตต่อสัปดาห์ (ล้านตัว)	ส่วนแบ่งการตลาด (ร้อยละ)
1. เครือเจริญโภคภัณฑ์	4.7	28
2. สหฟาร์ม	2	12
3. ซันวาเลย์	1.6	10
4. เบทาโกร	1.2	7
5. จีเอฟพีที	1.2	7
6. แหลมทอง	1.1	6.7
7. อื่นๆ (บริษัทย่อย/อิสระ)	4.7	28
รวมทั้งสิ้น	16.5	100

ที่มา. จากการสัมภาษณ์นายกสมาคมผู้เลี้ยงไก่เนื้อ ณ วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2550

สำหรับอุตสาหกรรมการผลิตลูกไก่เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือกับบริษัทต่างชาติในการนำเข้าไก่สายพันธ์จากต่างประเทศเข้ามา ซึ่งพันธุ์หลักๆที่มักจะถูกนำมาใช้ในฐานะการเป็นปู่ย่าพันธุ์หรือพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ มีด้วยกัน 4 สายพันธุ์หลักๆ ได้แก่ อาร์เบอร์เอเคอร์ (Arbor Acres), ฮับบาร์ด

แนวดิ่งมักเกิดขึ้นในกลุ่มบริษัทเครือเดียวกันมากกว่าที่จะเป็นการดำเนินการข้ามเครือข่ายธุรกิจ ยกตัวอย่างเช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ , เบทาโกร เป็นต้น

[4] สุคนธา ยิ้มพงษ์ (2547). ศักยภาพของพื้นที่ในจังหวัดลพบุรีในการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมไก่เนื้อ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า. 22.

[5] ศุภรัตน์ ปิ่นจินดา(2547). <u>การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าของ WTO ที่มีต่ออุตสาหกรรมไก่สดแช่แข็งของประเทศไทย.</u> วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หน้า 50.

(Hubbard), ไฮโบร (Hybro) และรอสวัน (Rose I) เหตุผลสำคัญที่ทำให้สายพันธุ์เหล่านี้ได้รับความนิยม เนื่องจาก เป็นสายพันธุ์ที่มีอัตราการเจริญเติบโตที่รวดเร็ว เลี้ยงง่าย อัตราการแลกเนื้อสูง และทนทานต่อโรค[6]

สำหรับบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ได้นำพันธุ์อาร์เบอร์เอเคอร์ จากสหรัฐอเมริกาเป็นปู่ย่าพันธ์ในประเทศไทย มาผลิตเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ในประเทศ และผลิตไก่รุ่นลูกส่งให้เกษตรกรที่รับจ้างเลี้ยงหรือเลี้ยงแบบ Contract Farming ต่อไป[7] สำหรับบริษัทสหฟาร์ม ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทเอกชนที่ทำธุรกิจไก่ครบวงจรเช่นเดียวกับเครือเจริญโภคภัณฑ์ ได้นำเข้าสายพันธ์ Cobb จากประเทศสหรัฐอเมริกาในฐานะเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ไก่เนื้อเช่นเดียวกัน[8] โดยแหล่งที่มาของแต่ละสายพันธุ์มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2. สายพันธุ์ไก่เนื้อที่นำเข้ามาในประเทศไทยและกลุ่มบริษัทที่นำมาเป็นสายพันธุ์

ลำดับที่	ชื่อการค้า	ประเทศผู้นำเข้า*	กลุ่มบริษัทที่นำมาเป็นสายพันธุ์**
1.	อาร์เบอร์เอเคอร์ หรือ AA 707	สหรัฐอเมริกา	เครือเจริญโภคภัณฑ์
2.	ฮับบาร์ด (Hubbard)	เบลเยี่ยม	บริษัทแหลมทอง
3.	ไฮโบร (Hybro)	ฮอลแลนด์	
4.	รอสวัน (Rose I)	สก๊อตแลนด์	เครือเซนตาโก

หมายเหตุ. * กองส่งเสริมการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์

** อ้างอิงจากงานศึกษาของพุทธกาล รัชธร. 2524

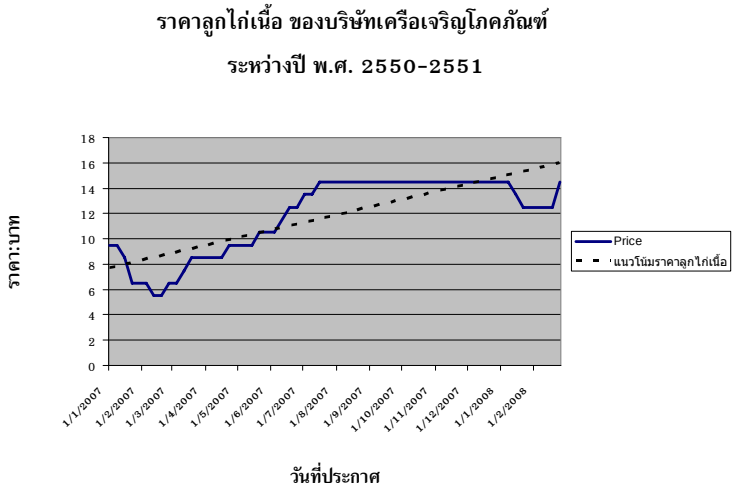

จากแผนภาพราคาลูกไก่เนื้อของบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของปี พ.ศ. 2551 ในปัจจุบัน ราคาไก่เนื้อมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่กลางปีพ.ศ. 2550 และทรงตัวอยู่ที่ราคา 14.5 บาทต่อตัวตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2550

ที่มา. บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ www. CPFFeed.com

---

6 สุคนธา , หน้า.22.

7 พุทธกาล รัชธร. 2524. โครงสร้างการผูกขาดตลาดไก่เนื้อในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 24.

8 ข้อมูลจากงาน VIV Asia 2001 จัดขึ้นโดย บริษัท เอ็น.ซี.ซี. แมนเนจเม้นท์ แอนด์ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (N.C.C. Management&Development Co., Ltd.) โดยเข้าเยี่ยมชมฟาร์มไก่เนื้อของบริษัทสหฟาร์ม เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2543 ที่จังหวัดลพบุรี แหล่งที่มา. http://www.ryt9.com/news/2000-12-26/iq721e6d24fb0c31a01bc09510b91e58e1/ [Online].

- **<u>อุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์</u>**

สำหรับอุตสาหกรรมกลุ่มที่สองที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดราคาไก่เนื้อ คือ อุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ โดยพบว่า อาหารสัตว์คิดเป็นต้นทุนหลักของการเลี้ยงสัตว์ทั้งหมด ซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 70 ของต้นทุนการเลี้ยงรวม [9] ดังนั้นเมื่อสถานการณ์ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์มีการปรับตัวสูงขึ้นจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อเกษตรกรผู้เลี้ยง

เช่นเดียวกันกับอุตสาหกรรมไก่เนื้อ จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2550 พบว่าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสำหรับไก่ที่สำคัญประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ปลาป่น กากถั่วเหลือง และ ข้าวโพด โดยคิดเป็นร้อยละ 3 , ร้อยละ 30 และร้อยละ 62 ตามลำดับ[10]

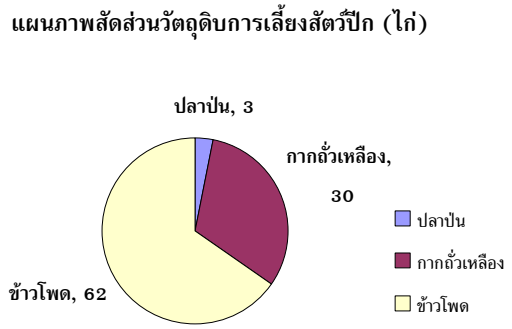

จากข้อมูลของสมาคมส่งเสริมผู้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ พบว่า ปริมาณการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งประเทศ กากถั่วเหลือง และปลาป่น ถูกนำมาใช้ผลิตอาหารสำหรับเลี้ยงไก่เนื้อ คิดเป็นร้อยละ 44.21 [11] , ร้อยละ 43.73[12] และร้อยละ 10.48[13] ตามลำดับ

แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ปริมาณการผลิตพืชเกษตรวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ของประเทศไทยนั้น มีไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศ ส่งผลทำให้มีการนำเข้าบางส่วนจากต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น กากถั่วเหลือง ซึ่งมีแนวโน้มการนำเข้าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (แผนภาพด้านล่าง) นับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา

---

[9] อดิศักดิ์ จิระวุฒิพงศ์ (2545). <u>การวิเคราะห์ตลาดการส่งออกไก่แช่แข็งของไทย</u>. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น , หน้า. 14.

[10] สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย “ตารางประมาณการณ์ประชากรสัตว์ ปริมาณอาหารสัตว์ และการใช้วัตถุดิบ ปี พ.ศ. 2550 -2551” แหล่งที่มา. [Online] http://www.feedusers.com/th/viewnews.php?ArtID=592 แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาพบว่าผลรวมปริมาณอาหารสัตว์ (จากการคำนวณผลรวมวัตถุดิบในการผลิต) กลับไม่ตรงตามตัวเลขปริมาณอาหารสัตว์ที่ทางสมาคมระบุ จึงคาดว่าอาจมีวัตถุดิบบางประการที่ไม่ได้แสดงไว้ในตารางที่เห็น ซึ่งหายไปคิดเป็นจำนวนร้อยละ 5 ของปริมาณอาหารสัตว์ทั้งหมด

[11] สมาคมส่งเสริมผู้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ “สถานการณ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทย พ.ศ. 2549” แหล่งที่มา. [Online] http://www.feedusers.com/th/viewnews.php?ArtID=517

[12] สมาคมส่งเสริมผู้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ “ นโยบายและมาตรการกากถั่วเหลืองของรัฐ ปี 2549” แหล่งที่มา. [Online] http://www.feedusers.com/th/viewnews.php?ArtID=507

[13] ข้อมูลในส่วนนี้มาจากการประมาณการณ์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ. 2548 ซึ่งอ้างอิงไว้ในสมาคมส่งเสริมผู้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ “สถานการณ์และนโยบายปลาป่นประเทศไทย ปี 2548” แหล่งที่มา. [Online] http://www.feedusers.com/th/viewnews.php?ArtID=427

ยิ่งไปกว่านั้น สำหรับสถานการณ์ในปัจจุบัน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการผลิตที่ลดลงของพืชเกษตรอย่างถั่วเหลือง และข้าวโพด อันเนื่องมาจากรายได้ที่เกษตรกรได้รับจากการปลูกพืชดังกล่าวไม่ดึงดูดใจเท่ากับพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ[14] เช่น มันสำปะหลัง หรือ อ้อยโรงงาน

แผนภาพแสดงปริมาณการนำเข้ากากถั่วเหลืองของประเทศไทย
ระหว่าง พ.ศ. 2543-2550

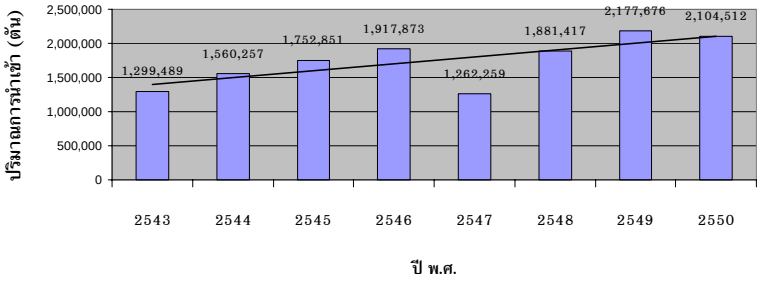

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงส่งผลทำให้พื้นที่เพาะปลูกลดลงจากปี พ.ศ. 2549 และเช่นเดียวกันสำหรับปริมาณการผลิตปลาป่นที่ลดลง เนื่องจากปัญหาราคาน้ำมันโลกที่ปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลทำให้เรือประมงอวนลากหยุดดำเนินกิจการบางส่วน นำไปสู่ปริมาณปลาสดที่เป็นวัตถุดิบการทำปลาป่นที่ลดลง ในท้ายที่สุดส่งผลทำให้ราคาปลาป่นในประเทศปรับตัวสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม พบว่าสำหรับสถานการณ์ในประเทศไทยมีทิศทางที่ตรงกันข้ามกับสถานการณ์ตลาดโลก โดยพบว่าจากการศึกษาของ องค์การเกษตรและอาหารแห่งสหประชาชาติ (FAO) และองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (OECD) ได้ประมาณการณ์ว่าปริมาณการผลิตข้าวโพดในประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศยุโรปจะมีการปรับตัวสูงขึ้น อันเนื่องมาจากความต้องการนำมาเป็นวัตถุดิบการผลิตเอธานอล เช่นเดียวกันกับการผลิตถั่วเหลืองโดยมีเป้าหมายเพื่อผลิตไบโอดีเซล อันส่งผลทำให้เกิดการขยายตัวของการปลูกพืชทั้งสองประเภท และยังคาดการณ์ต่อไปว่า ลักษณะการขยายตัวดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของราคาธัญพืชของตลาดโลก ทำให้ระดับราคาธัญพืชอยู่ในระดับสูงต่อไปนับ 10 ปี[15]

สำหรับในประเทศไทย จากข้อมูลของสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ ใน ปี พ.ศ. 2546 พบว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตในการผลิตอาหารสัตว์[16] จำนวนทั้งสิ้น 576 แห่งทั่วประเทศ โดยสามารถจำแนกออกตามพื้นที่ตั้งโรงงานผลิตอาหารสัตว์ได้เป็น 9 เขต จำแนกตามภูมิภาคที่ตั้งของโรงงาน

---

[14] จากการสัมภาษณ์ คุณ มณฑล เจียมเจริญ รองเลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในนิตยสารธุรกิจสัตว์น้ำ ฉบับเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 แหล่งที่มา. [Online].http://www.buildboard.com/viewtopic.php/790/5966/90914/0/

[15] แหล่งที่มา. สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย ลงไว้ในกรุงเทพธุรกิจ “ทิศทางวัตถุดิบอาหารสัตว์...แนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น” ฉบับวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 [Online] http://www.bangkokbiznews.com/2007/07/31/WW02_0209_news.php?newsid=86923

[16] อ้างอิงข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นข้อมูลล่าสุดของสำนักงานพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ที่เผยแพร่ต่อประชาชน

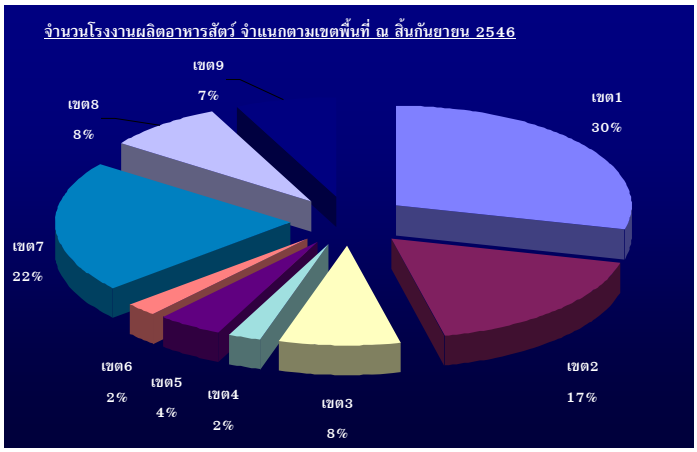

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า โรงงานผลิตอาหารสัตว์ประมาณ 1/3 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในประเทศไทย จะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เขต 1 (ภาคกลางตอนล่าง) อันได้แก่ สระบุรี ลพบุรี อยุธยา เป็นต้น รองลงมาคือ เขต 7 (ร้อยละ 22) อยู่ในเขตพื้นที่ ภาคกลางตอนบน และอันดับที่สาม คือ เขต 2 (ร้อยละ 17) ในพื้นที่ภาคตะวันออก เช่น ชลบุรี สมุทรปราการ ปราจีนบุรี เป็นต้น

กลุ่มบริษัทใหญ่ที่กุมส่วนแบ่งการตลาดในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ในประเทศ ที่สำคัญ ได้แก่ เครือเจริญโภคภัณฑ์ , เบทาโกร, แหลมทอง, จีเอฟพีที, สหฟาร์ม เป็นต้น โดยโรงงานผลิตอาหารสัตว์ภายในประเทศที่ได้รับอนุญาตจากกรมปศุสัตว์ สามารถจำแนกตามตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 จำนวนโรงงานผลิตอาหารสัตว์ที่ได้รับการอนุญาต จำแนกตามกลุ่มบริษัทในวงการธุรกิจเกษตรกรรม

ลำดับที่	กลุ่มบริษัทยักษ์ในวงการเกษตรกรรม	เขต 1	เขต 2	เขต 3	เขต 4*	เขต 5	เขต 6	เขต 7	เขต 8	เขต 9	จำนวนโรงงาน
1	เครือเจริญโภคภัณฑ์	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	16
2	เบทาโกร	✓	✓	✓	-	✓		✓	-	✓	10
3	เครือแหลมทอง	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-	-	5
4	สหฟาร์ม	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	4
5	ก้าวหน้าไก่สด	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	3
6	เชนทาโก	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7	ซันกรุ๊ป	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	2
8	จีเอฟพีที	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	2
9	ซันแวลเลย์	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	1
10	บางกอกแรนช์	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	1
11	ศรีไทย	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	1
12	ยู่สูง	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	1

ที่มา. ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์ ข้อมูลเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549

---

* หมายเหตุ สำหรับพื้นที่เขต 4 พบว่าเป็นพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ อันได้แก่ พื้นที่จังหวัดอุดรธานี มหาสารคาม กาฬสินธุ์ เป็นต้น ซึ่งเดิมนั้นเครือเจริญโภคภัณฑ์ได้ขยายโรงงานการผลิตอาหารสัตว์แห่งหนึ่ง ที่จังหวัดอุดรธานี แต่ระยะหลังกรมปศุสัตว์พบว่าโรงงานดังกล่าวได้ยกเลิกการประกอบกิจการไป ซึ่งโรงงานผลิตอาหารสัตว์ส่วนใหญ่ในพื้นที่เขต 4 จะเป็นโรงงานขนาดเล็กของกลุ่มเกษตกร หรือสหกรณ์การเกษตรเป็นส่วนใหญ่ และสำหรับพื้นที่เขต 8 พบว่าส่วนใหญ่เป็นโรงงานผลิตอาหารสัตว์น้ำ เช่น โรงงานปลาป่น จึงไม่มีกลุ่มธุรกิจผลิตอาหารสำหรับไก่เนื้อในพื้นที่ดังกล่าว

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์นับว่าเป็นกลุ่มบริษัทใหญ่ที่ครองส่วนแบ่งการตลาดมากที่สุดในธุรกิจการผลิตอาหารสัตว์ โดยกระจายไปตามภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศไทย รองลงมาคือ บริษัทในเครือเบทาโกร อันได้แก่ บริษัทเบ็ทเธอร์ฟาร์มา, บริษัท บี.ฟู้ด. โปรดักส์ อินเตอร์เนชั่นแนล , บริษัท บีทีจี ฟีดมิลล์ จำกัด ซึ่งตามมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

นอกเหนือจากโรงงานผลิตอาหารสัตว์ในประเทศแล้ว สำหรับสถานการณ์การลงทุนในต่างประเทศของกลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่เหล่านี้ ยังพบว่าในด้านวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีการนำเข้าจากต่างประเทศนั้น กลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่มีช่องทางการนำเข้าผ่านกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ โดยจากการแถลงข่าวการประชุมรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่จะประกาศใช้ในปีนี้[17] พบว่า ในส่วนของข้าวโพดซึ่งถือเป็นวัตถุดิบหลักสำคัญที่สุดในการผลิตอหารสัตว์ สามารถนำเข้าได้ 6 ช่องทางภายใต้กรอบความร่วมมือสำคัญๆต่างๆ เช่น WTO AFTA หรือ FTA ระหว่างไทย-นิวซีแลนด์ หรือ ไทย-ออสเตรเลีย เป็นต้น โดยมีการกำหนดระดับอากรนำเข้าในระดับต่างๆ ตั้งแต่ ร้อยละ 0 ไปจนถึงร้อยละ 16

สำหรับช่องทางที่ไม่ต้องเสียอากรนำเข้า (อากรร้อยละ 0) กลุ่มบริษัทสามารถกระทำได้ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady – Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) เท่านั้น[18] ทั้งในรูปแบบของการทำ Contract Farming และ non-Contract Farming โดยผู้มีสิทธินำเข้าต้องเป็นผู้ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมการค้าต่างประเทศและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขต่างๆที่กำหนด พบว่าหนึ่งในบริษัทที่ใช้ช่องทางดังกล่าว ได้แก่ เครือเจริญโภคภัณฑ์ (CPF) ที่เข้าไปมีส่วนสำคัญในการลงทุนอุตสาหกรรมข้าวโพดในประเทศเพื่อนบ้านอย่างลาว กัมพูชา และพม่า โดยใช้วิธีการ Contract Farming

> *"ความต้องการอาหารสัตว์บ้านเราปีหนึ่งประมาณ 10 ล้านตัน/ปี หากคิดมูลค่าที่กก.ละ 10 บาทมูลค่าตลาดก็แสนล้านบาท ในจำนวนนี้ทางซีพีเอฟมีส่วนแบ่งตลาดประมาณ 30% ซึ่งถือเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ"นายเรวัติกล่าว*
>
> *นายเรวัติ หทัยสัตยพงศ์ รองกรรมการผู้จัดการอาวุโส บริษัท กรุงเทพฯอาหารสัตว์ จำกัด*
> *จากบทสัมภาษณ์ส่วนหนึ่งในประชาชาติธุรกิจ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2549*

ขณะที่บางบริษัทแม้จะไม่ได้ลงทุนในลักษณะ Contract Farming แต่วางแผนที่จะตั้งโรงงานผลิตอาหารสัตว์ในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เครือเบทาโกร ซึ่งสนใจที่จะลงทุนในระดับภูมิภาคเพิ่มขึ้น และกำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาตลาดประเทศเวียดนามในการสร้างโรงงานอาหารสัตว์ในอนาคต[19] ซึ่งสำหรับบริษัทเบทาโกรและบริษัทสหฟาร์ม ได้ให้ข้อสังเกตถึงทิศทางและความเป็นไปได้ใน

---

[17] ข่าวประกาศการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2550 โดยผู้ช่วยโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี, อ้างไว้ในเว็บไซท์สมาคมส่งเสริมผู้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์. แหล่งที่มา. [Online] http://www.feedusers.com/th/viewnews.php?ArtID=587

[18] โครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่เกิดขึ้นในสมัยของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในปี พ.ศ. 2547 รายละเอียดสามารถอ่านเพิ่มเติมได้จาก http://www.dft.moc.go.th/the_files/$$9/level4/acmecs.doc

[19] แหล่งที่มา. "เมินการเมืองร้อนลุยธุรกิจ ตั้งเป้ากำไรปีละ 2 พันล้าน "เบทาโกร" เดินหน้าทุ่ม 2.7 พันล้านขยายลงทุน" กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2549, หน้า 7. [Online] http://www.octamemorial.com/p_news/detail.php?ID=217

ปี พ.ศ. 2551 ในทำนองเดียวกันว่า ปัญหาราคาวัตถุดิบที่ปรับตัวสูงขึ้นจะส่งผลต่อธุรกิจอุตสาหกรรมไก่เนื้ออย่างแน่นอน

> *"ปัจจัยลบของธุรกิจไก่ปีนี้ คือ ราคาวัตถุดิบของอาหารสัตว์เพิ่มสูงขึ้นมากประมาณ 15-20 เปอร์เซ็นต์ ทำให้ต้นทุนผลิตสูงขึ้นตามไปด้วย รวมทั้งราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้ต้นทุนสูงขึ้น ถ้าผู้ประกอบการไม่สามารถปรับราคาตามต้นทุนที่สูงขึ้น ก็จะเกิดความเสี่ยงกับธุรกิจ รวมทั้งราคาที่สูงขึ้นอาจจะเป็นกรอบจำกัด ความต้องการของการบริโภค เนื่องจากราคาหรือโอกาสส่งออกลดลง ผู้ประกอบการที่มีธุรกิจครบวงจร จึงมีความสามารถในการแข่งขันได้สูงกว่ารายเล็ก"*
>
> *วสิษฐ แต้ไพสิฐพงษ์ เครือเบทาโกร กรรมการผู้จัดการใหญ่เครือเบทาโกร*
> *หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2551*

สถานการณ์ล่าสุดในเดือนมีนาคมที่ผ่านมา สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์แถลงว่า ณ ปัจจุบัน ราคาวัตถุดิบที่ใช้ผลิตอาหารสัตว์ปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2549 โดยที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติจากกระทรวงพาณิชย์ในการปรับขึ้นราคา ซึ่งหากสถานการณ์ยังเป็นเช่นนี้ต่อไป คาดว่าจะส่งผลต่อผู้ประกอบการบางส่วนอาจต้องปิดกิจการลง เนื่องจากไม่สามารถแบกรับต้นทุนการผลิตต่อไปได้ และยังผลต่อปัญหาการว่างงานของแรงงานในกลุ่มธุรกิจนี้ต่อไป[20]

อุตสาหกรรมผลิตยาและเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ และเครื่องจักร

สำหรับธุรกิจอุตสาหกรรมผลิตยา นับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอุตสาหกรรมหนึ่งในบรรดาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจไก่เนื้อของประเทศ ซึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตยาและเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ พบว่ามีลักษณะการดำเนินธุรกิจที่เป็นไปในลักษณะเช่นเดียวกันกับกรณีในส่วนของอุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยบริษัทที่เข้ามาถือครองส่วนแบ่งการตลาดด้านเวชภัณฑ์และเคมีภัณฑ์สำหรับสัตว์มักอยู่เครือข่ายของบริษัทใหญ่ เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ และกลุ่มบริษัทเบทาโกร เช่น บริษัท Better Phama เป็นต้น โดยจากข้อมูลของสมาคมผู้ค้าเวชภัณฑ์และเคมีภัณฑ์สำหรับสัตว์ พบว่าปัจจุบันมีกลุ่มบริษัทที่ค้าเวชภัณฑ์และเคมีภัณฑ์รวมทั้งสิ้นในประเทศไทยกว่า 200 บริษัท ซึ่งในจำนวนดังกล่าวนี้มีการจดทะเบียนขึ้นกับสมาคมจำนวน 88 ราย[21]

---

[20] สำนักข่าวไทย "ผู้ผลิตอาหารสัตว์ชี้ อาจต้องปิดกิจการ หากยังไม่ได้ขึ้นราคา" เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2551

[21] ข้อมูลจากการสอบถามสมาคมผู้ค้าเวชภัณฑ์และเคมีภัณฑ์สำหรับสัตว์ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 , [Online] http://www.thaiahpa.com/member.htm

ตาราง 4 บริษัทจดทะเบียนในสมาคมผู้ค้าเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ ที่มีมูลค่าทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 100 ล้านบาทขึ้นไป

ลำดับที่	รายนามบริษัท	มูลค่าทุนจดทะเบียน	หมายเหตุ
1	บริษัท ไบเออร์ไทย จำกัด	7,441,590,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
2	บริษัท บีเอเอสเอฟ (ไทย) จำกัด	700,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
3	บริษัท เวท อะกริเทค จำกัด	320,000,000	
4	บริษัท ไทยเมจิฟาร์มาซิวติคัล จำกัด	297,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
5	บริษัท โนวาร์ตีส (ประเทศไทย) จำกัด	250,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
6	บริษัท เซอริ่ง-พลาว แอนิมัล เฮ็ลธ จำกัด	200,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
7	บริษัท ดีทแฮล์ม จำกัด	200,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
8	บริษัท อินเตอร์เว็ท (ประเทศไทย) จำกัด	200,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
9	บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ อิน-เอ็กซ จำกัด	166,650,000	
10	บริษัท แอ๊ดว้านซ์ฟาร์ม่า จำกัด	166,650,000	
11	บริษัท เบ็ทเทอร์ฟาร์ม่า จำกัด	151,000,000	
12	บริษัท อเมริกัน มาร์เก็ตติ้ง จำกัด	131,500,000	
13	บริษัท เบอริงเกอร์ อินเกลไฮม์ (ไทย) จำกัด	105,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
14	บริษัท ซาโกร (ประเทศไทย) จำกัด	100,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
15	บริษัท โนวัส อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด	100,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
16	บริษัท เมเรียล (ประเทศไทย) จำกัด	100,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
17	บริษัท โรวิไทย จำกัด	100,000,000	ถือหุ้นโดยต่างชาติ

ที่มา. ข้อมูลกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

บริษัทที่จดทะเบียนขึ้นกับสมาคมผู้ค้าเวชภัณฑ์และเคมีภัณฑ์สำหรับสัตว์ พบว่าจากทั้ง 84 บริษัททั้งหมด [22] มีทุนจดทะเบียนรวมกันสูงถึง 11,566.243 ล้านบาท โดยบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนสูงสุดใน 10 อันดับแรก มีบริษัทที่เป็นบริษัทข้ามชาติที่มาตั้งสาขาในประเทศไทยอยู่ถึง 7 บริษัท ขณะที่บริษัทที่เป็นสัญชาติไทยที่มีทุนจดทะเบียนในอันดับต้นๆ ได้แก่ บริษัท เวท อะกริเทค , บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ อิน-เอ็กซ์, บริษัท แอ๊ดวานซ์ฟาร์มา จำกัด และ บริษัทเบ็ทเทอร์ฟาร์มา จำกัด โดยสังเกตได้ว่า กลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่ของธุรกิจการเกษตรยังคงถือครองส่วนแบ่งในด้านเวชภัณฑ์เช่นเดียวกัน เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ และกลุ่มบริษัทเบทาโกร เป็นต้น

ในเครือเจริญโภคภัณฑ์ พบว่า มีบริษัทลูกที่อยู่ในข่ายอุตสาหกรรมการผลิตยาและเวชภัณฑ์ ได้แก่ บริษัท แอ๊ดว๊านซ์ฟาร์ม่า จำกัด , บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ อิน-เอ็กซ จำกัด, บริษัท กรุงเทพ เวท ดรัก จำกัด และสำนักวิชาการเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการส่งเสริมทางวิชาการ และการพัฒนาบุคลากร ของสายธุรกิจ เวชภัณฑ์สัตว์บก [23] เช่นเดียวกันกับกลุ่มเบทาโกร ซึ่งพบว่าตั้งบริษัทใน

[22] ข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ไม่พบรายละเอียดของบริษัทที่จดทะเบียนในสมาคมจำนวน 4 บริษัท ข้อมูลในที่นี้จึงมีอยู่ 84 บริษัทเท่านั้น จากจำนวนบริษัทที่จดทะเบียน 88 บริษัท

[23] แหล่งที่มา. http://www.yasat-cp.com/

เครือ เบทเธอร์ฟาร์มา เป็นบริษัทผลิตเวชภัณฑ์ และตั้งบริษัทลูกขึ้นเพื่อทำหน้าที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากเบทเธอร์ฟาร์มาต่อ เช่น บริษัทแอนิเทค โทเทิล โซลูชั่น, บริษัท โพรเทค แอนิมัล เฮลธ์ จำกัด เป็นต้น

บริษัทยาเวชภัณฑ์ที่ถือครองตลาดส่วนใหญ่ มักเป็นบริษัทที่มีการถือครองหุ้นโดยบริษัทต่างชาติ หรือเป็นบริษัทต่างชาติที่มาตั้งสาขาที่ประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่น บริษัทอินเตอร์เว็ท จำกัด ซึ่งบริษัทแม่อยู่ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์และนับว่าเป็นบริษัทยาอันดับสามของโลก โดยถือว่าเป็นยักษ์ใหญ่ของวงการเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ในประเทศไทยด้วยเช่นกัน ซึ่งในปี พ.ศ. 2549 มียอดขายสูงถึง 610 ล้านบาท[24] ในจำนวนยอดขายเหล่านั้นมาจากสัดส่วนของธุรกิจไก่และธุรกิจหมู ร้อยละ 60 และร้อยละ 40 ตามลำดับ ซึ่งคิดเป็นยอดขายที่มาจากการขายวัคซีนเป็นหลักร้อยละ 70 และอีกร้อยละ 30 มาจากการขายยาสำหรับสัตว์[25]

หน่วยงาน/ภาคการเงิน

ในส่วนสุดท้ายที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมไก่เนื้อ คือ การสนับสนุนจากภาคการเงิน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนด้านการเงิน ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นหน่วยงานหลักของภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนเกษตรกร ร่วมกับ SMEs bank และธนาคารออมสิน รวมไปถึงธนาคารพาณิชย์บางแห่งที่เข้าร่วมการสนับสนุนด้านการเงิน เช่น ธนาคารกรุงเทพ เป็นต้น โดยวงเงินที่ปล่อยให้เกษตรกรกู้ยืมนั้นส่วนมากแล้วอยู่ในสัดส่วน 70 ต่อ 30 ซึ่งหมายความว่า ธนาคารหรือหน่วยงานทางการเงินให้การสนับสนุนร้อยละ 70 ของวงเงินที่ขอกู้ สำหรับอีกร้อยละ 30 เกษตรกรจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบด้วยตนเอง หรือในกรณีที่เกษตรกรดังกล่าวมีฐานะทางการเงิน สัดส่วนดังกล่าวอาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็น 50: 50[26]

จากงานศึกษาในปี พ.ศ. 2544 พบว่าหากเปรียบเทียบระหว่างฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดกลางที่เข้าร่วมโครงการเกษตรพันธะสัญญาจะพบว่า แหล่งเงินกู้ส่วนมากของทั้งสองกลุ่มจะมาจากธนาคารการเกษตรเพื่อสหกรณ์การเกษตรคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนเกษตรกรทั้งหมด รองลงมาคือกลุ่มธนาคารพาณิชย์ และสหกรณ์ สำหรับกลุ่มสุดท้ายที่ถือว่ามีความสำคัญเช่นกัน คือการกู้ในระบบเครือญาติด้วยกัน[27]

ด้านความช่วยเหลือที่มีให้กับเกษตรกรในภาวะที่ประสบกับปัญหาไข้หวัดนกระบาดในช่วงปี พ.ศ. 2547-2548 นั้นพบว่า ภาครัฐบาลออกนโยบายสำคัญหลายประการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบกับปัญหาดังกล่าว เช่น การปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ และพักชำระหนี้เป็นระยะเวลา 6 เดือน เพื่อช่วยให้ผู้เลี้ยงไก่สามารถมีเงินทุนหมุนเวียนฟื้นฟูกิจการ โดยการใช้หลักประกันที่มีอยู่เดิมมาค้ำประกัน

---

[24] แหล่งที่มา. http://www.intervet.co.th/

[25] แหล่งที่มา. ""ฟาร์มหมู"ติดหนี้ 3,000 ล้าน"ธุรกิจขายวัคซีน-ยาสัตว์"อ่วม" ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2550 [Online] http://203.157.145.5/pu_content.asp?ContentId=8802

[26] ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายกสมาคมผู้เลี้ยงไก่เนื้อ คุณวีระพงษ์ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสำรวจในวิทยานิพนธ์ของเสน่ห์ เทียนแก้ว พ.ศ. 2544

[27] เสน่ห์ เทียนแก้ว. 2544. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนเลี้ยงไก่เนื้อแบบรับจ้างเลี้ยงและแบบประกันราคาของเกษตรกรในพื้นที่ภาคกลาง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, หน้า 38.

เงินกู้พร้อมทั้งสิทธิ์ในการผลิตไก่ยังสามารถนำมาแปลงเป็นทุนได้[28] แต่อย่างไรก็ตามสืบเนื่องจากรัฐบาลต้องการให้ภาคเกษตรกรเปลี่ยนรูปแบบในการเลี้ยงระบบเปิด มาสู่การเลี้ยงในระบบปิด เช่นการลงทุนระบบอาคารให้ได้มาตรฐานตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด จึงส่งผลทำให้มาตรการดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ[29]

ร้อยละการปล่อยสินเชื่อของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

เปรียบเทียบระหว่างสุกรและสัตว์ปีก ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2549

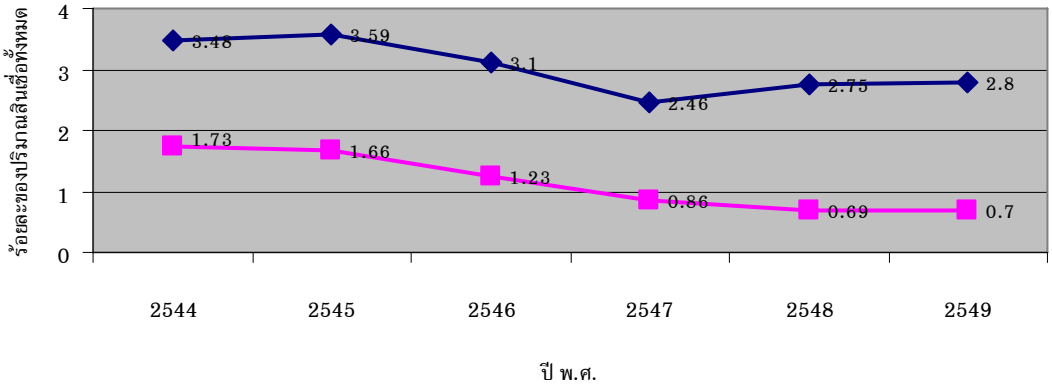

ที่มา. รายงานประจำปีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2546-2549

จนกระทั่งในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาจากภาพรวมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในปัจจุบันแม้จะพบว่า สินเชื่อที่ให้บริการแก่เกษตรกรมีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเมื่อสิ้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2550 โดยมีอัตราการขยายตัวของสินเชื่อเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.55 [30] (กลุ่มดังกล่าวได้แก่ เงินให้สินเชื่อเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ซึ่งหมายความรวมถึงสินเชื่อเกษตรกรรายย่อย สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร) แต่เมื่อจำแนกตามประเภทผลิตผลแล้ว การปล่อยสินเชื่อเพื่อสัตว์ปีกและไข่ กลับมีสัดส่วนที่ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์สถานการณ์ไข้หวัดนก ดังแผนภาพที่แสดงให้เห็นข้างต้น จนกระทั่งช่วงปี พ.ศ. 2549 สถานการณ์การปล่อยสินเชื่อเริ่มกลับตัวมาสู่ทิศทางบวกขึ้นเล็กน้อย คือ ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.59 ในปี พ.ศ. 2549[*]

---

[28] หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 5 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 “ผู้เลี้ยงไก่เฮใช้สินค้ำเงินกู้ รัฐตั้งเงื่อนไขรื้อระบบเลี้ยง”

[29] หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 28 เดือนเมษายน พ.ศ. 2547 “ผู้เลี้ยงไก่เมินกู้สินเชื่อช่วยพิษหวัดนก”

[30] รายงานประจำปีของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปี พ.ศ. 2549 และแนวโน้มปี พ.ศ. 2550 , หน้า 138.

[*] คำนวณจากตารางการจ่ายเงินกู้ด้านเกษตรกร จำแนกตามผลิตผล (สัตว์ปีกและไข่) ปี บัญชี 2547-2549 จากรายงานประจำปีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ประจำปี 2549 หน้า 180.

ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่า ในปี พ.ศ. 2549 จากสถานการณ์ไข้หวัดนกดังกล่าว ยังผลักดันให้เกิดการขอบีโอไอมากขึ้นอีกด้วย เพื่อนำไปลงทุนในระบบฟาร์มแบบปิด [31] ซึ่งพบว่าบริษัทที่สามารถขอการส่งเสริมการลงทุนได้มักเป็นกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ที่มีทุนจดทะเบียนสูง จากฐานข้อมูลของกรมส่งเสริมการส่งออก พบว่าในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับไก่เนื้อและไก่ไข่ มีบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนมีจำนวนทั้งสิ้น 99 บริษัท ทั่วประเทศ[32] ซึ่งประมาณ หนึ่งในสามของจำนวนบริษัทที่ขอรับการส่งเสริมจะเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ในวงการ

ตาราง 5 ร้อยละของกลุ่มบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามทุนจดทะเบียนบริษัท

กลุ่มบริษัทจำแนกตามทุนจดทะเบียน	จำนวนบริษัทที่ได้รับBOI	ร้อยละ
น้อยกว่า 10 ล้าน	16	16.3
ระหว่าง 10-50 ล้าน	41	41.8
ระหว่าง 51-100 ล้าน	7	7.1
มากกว่า 100 ล้านบาท	34	34.7
รวมทั้งสิ้น	98	100.0

ที่มา. คำนวณจากข้อมูลเผยแพร่กรมส่งเสริมการลงทุน (ธุรกิจเกี่ยวกับไก่)

หมายเหตุ. เนื่องจากบริษัทศรีไทย เป็นบริษัทหนึ่งที่ไม่มีข้อมูลมูลค่าทุนจดทะเบียน ดังนั้นจึงละไป 1 ตัวอย่าง จาก 99 บริษัท เหลือเพียง 98 บริษัทเท่านั้น

ในขณะที่ช่องทางสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่จะสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้นั้น ค่อนข้างจำกัดวงอยู่ในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นหลัก เนื่องจากระเบียบหรือข้อกำหนดของแหล่งทุนอื่น ๆนั้นเอื้อให้โอกาสกับกลุ่มทุนขนาดใหญ่หรือเกษตรกรรายใหญ่ที่มีเงินทุนระดับหนึ่งมากกว่า เช่น ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (SMEs bank) นั้นจัดกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมการเกษตรไว้ในสาขาการผลิต พร้อมกำหนดนิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยมูลค่าสินทรัพย์ถาวร โดยกำหนดบริษัทที่มีโอกาสได้รับการสนับสนุนจะต้องมีมูลค่าสินทรัพย์ถาวรตั้งแต่ 50 ล้านบาทขึ้นไป จากข้อมูลรายงานงานประจำปี ของ ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2549 พบว่า มีการปล่อยสินเชื่อให้ภาคอุตสาหกรรมสัตว์ปีก ที่ประสบกับปัญหาไข้หวัดนก ด้วยการฟื้นฟูกิจการและเปลี่ยนระบบวิธีการเลี้ยง มีจำนวน 19 ราย ในวงเงินสินเชื่อ 37.21 ล้านบาท[33]

1.2 อุตสาหกรรมไก่เนื้อในประเทศไทย

สำหรับอุตสาหกรรมไก่เนื้อในประเทศไทย พบว่าสามารถจำแนกตามรูปแบบการประกอบกิจการด้านไก่เนื้อออกเป็น 3 กลุ่มสำคัญตามลักษณะการเลี้ยงได้แก่ กลุ่มฟาร์มบริษัทขนาดใหญ่ กลุ่มเกษตรกรแบบพันธะสัญญา และกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้ออิสระ ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจของ FAO

---

[31] กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2549 "อานิสงส์หวัดนกผู้เลี้ยงไก่แห่ขอบีโอไอฟาร์มปิด"

[32] อ้างอิงข้อมูลจากกรมส่งเสริมการส่งออก ณ วันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2551 โดยสืบค้นฐานข้อมูลรายชื่อบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน [Online] http://www.boi.go.th/thai/about/search_promoted.asp

[33] รายงานประจำปี ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (SMEs bank) ปี พ.ศ. 2549, หน้า 27

พบว่า[34] การถือครองตลาดระหว่างระดับการเลี้ยงเป็นอุตสาหกรรม การเลี้ยงระดับฟาร์มขนาดใหญ่ การเลี้ยงระดับกลุ่มฟาร์มขนาดเล็ก/การเลี้ยงไก่แบบครัวเรือนมีสัดส่วนอยู่ที่ 70:20:10 ซึ่งสำหรับกลุ่มที่เลี้ยงในระดับอุตสาหกรรมมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 70 ขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ มีสัดส่วนอยู่ที่ ร้อยละ 20 และกลุ่มสุดท้ายคือฟาร์มขนาดเล็กร่วมกับผู้เลี้ยงแบบครัวเรือนมีสัดส่วนน้อยที่สุดที่ร้อยละ 10

ในจำนวนดังกล่าวนี้เมื่อพิจารณาในแง่ของจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ทั้งหมดในประเทศ พบว่า ผู้เลี้ยงไก่ในระดับอุตสาหกรรมและฟาร์มขนาดใหญ่นั้นมีจำนวนผู้เลี้ยงรวมคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 2 ของจำนวนผู้เลี้ยงทั้งหมด ซึ่งหมายความว่าที่เหลืออีกร้อยละ 98 นั้นเป็นกลุ่มฟาร์มขนาดเล็กและผู้เลี้ยงแบบครัวเรือน นัยยะดังกล่าวเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงสภาพที่แท้จริงของตลาดไก่เนื้อในปัจจุบันว่า เป็นลักษณะที่ใกล้เคียงกับความเป็นตลาดผูกขาดโดยผู้ขายน้อยรายในอุตสาหกรรมชนิดนี้ ซึ่งผู้มีอำนาจในการกำหนดทิศทางของตลาดไม่ใช่กลุ่มเกษตรกรที่เป็นผู้เลี้ยงหรือกลุ่มฟาร์มขนาดเล็ก แต่ถูกกำหนดเพียงกลุ่มทุนบางกลุ่มที่มีอิทธิพลกำหนดราคาสินค้าอย่างชัดเจน ตั้งแต่การกำหนดราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ เวชภัณฑ์ จนกระทั่งการกำหนดราคาสุดท้ายก่อนถึงมือผู้บริโภค

1.2.1 รูปแบบการเลี้ยงไก่เนื้อของบริษัทยักษ์ใหญ่ในธุรกิจไก่เนื้อ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่า ในปัจจุบันรูปแบบการเลี้ยงไก่เนื้อส่วนใหญ่จะอยู่ในระบบการผลิตของอุตสาหกรรมยักษ์ใหญ่ในวงการไก่เนื้อ ซึ่งส่วนแบ่งการตลาดสำหรับในส่วนนี้สามารถจำแนกออกได้ตามกลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่ต่าง ๆที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดี เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ เบทาโกร สหฟาร์ม จีเอฟทีพี เซนตาโก เป็นต้น โดยรูปแบบการผลิตมีทั้งในลักษณะของการเลี้ยงในระบบฟาร์มปิดด้วยบุคลากรของบริษัทเอง และในรูปแบบของการเลี้ยงแบบการทำพันธะสัญญากับเกษตรกรในพื้นที่ (ซึ่งสำหรับรายละเอียดการเลี้ยงแบบเกษตรพันธะสัญญานั้นจะถูกกล่าวถึงโดยละเอียดอีกครั้งในส่วนต่อไป)

กลุ่มบริษัทที่ถือครองตลาดไก่เนื้อส่วนใหญ่มีรายนามดังต่อไปนี้

[34] องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ FAO, อ้างไว้ใน ชื่นฤทัย กาญจนจิตรา และคนอื่น ๆ. สุขภาพคนไทย 2549. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐมฯ:สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 105.

ตาราง 6 แสดงการถือครองตลาดไก่เนื้อของกลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่ของวงการ ตามทุนจดทะเบียน

บริษัท/กลุ่มบริษัท	ทุนจดทะเบียน
1. เครือเจริญโภคภัณฑ์ (ตระกูลเจียรวนนท์)	
1.1 เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)	8,206.66
1.2 ซีพีเอฟ ผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด	2,800.00
1.3 กรุงเทพ โปรดิ้วส์ จำกัด	600.00
1.4 กรุงเทพผลิตผลอุตสาหกรรมการเกษตร จำกัด (มหาชน)	300.00
1.5 เจริญโภคภัณฑ์อีสาน จำกัด (มหาชน)	300.00
1.6 รอส บรีดเดอร์ส สยาม จำกัด	70.00
2. กลุ่มสหฟาร์ม (ตระกูลโชติเทวัญ)	
2.1 บริษัท สหฟาร์ม จำกัด	1,789.00
2.2 โกลเด้น ไลน์ บิสซิเนส จำกัด	2,325.00
2.3 ฟู้ด ฟอร์ เดอะ เวิลด์ จำกัด	1,544.00
3. จีเอฟพีที (ตระกูลศิริมงคลเกษม)	
3.1 เอ็ม.เอส.เค ฟาร์ม จำกัด	550.00
4. ซันแวลเลย์ (ไทยแลนด์) จำกัด	788.64
5. กลุ่มเบทาโกร (ตระกูลแต้ไพสิฐพงษ์)	
5.1 อาหารเบทเทอร์ จำกัด	250.00
5.2 บีเอฟไอ บรอยเลอร์ ฟาร์ม จำกัด	30.0
6. กลุ่มแหลมทอง (ตระกูลคณาธนะวนิชย์)	
6.1 แหลมทองฟาร์ม จำกัด	210.00
7. ก้าวหน้าไก่สด (ตระกูลตริยางกูรศรี)	300.00
8. ไทยโพลทรีย์ กรุ๊ป (นางฉวีวรรณ คำพา)	
8.1 ซี.เอฟ ฟาร์ม	250.00
9. กลุ่มบริษัทซันกรุ๊ป	
9.1 ซันฟาร์ม จำกัด	141.00
9.2 ซันฟู้ด อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด	141.00
10. เซนทาโก (ตระกูลเหล่าวรวิทย์)	
10.1 สยามเซ็นทาโกฟาร์ม จำกัด	137.00

ที่มา. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ดังนั้นจากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีกลุ่มบริษัทที่เข้ามามีส่วนแบ่งในอุตสาหกรรมไก่เนื้อในปัจจุบันอยู่ถึง 10 กลุ่มสำคัญ ซึ่งเกือบทั้งหมดแล้วมีรูปแบบของการเป็นธุรกิจในครอบครัว ดังจะเห็นได้จากกลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่ เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ , กลุ่มเบทาโกร , กลุ่มแหลมทอง ,กลุ่มจีเอฟพีที, เซนทาโก เป็นต้น

1.2.1.1 โครงสร้างธุรกิจในวงการธุรกิจการเกษตร

ดังนั้นสำหรับโครงสร้างธุรกิจของกลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่ในวงการธุรกิจอาหารเกษตรนั้น จะพบว่ากลุ่มบริษัทส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างบริษัทที่แตกสาขาบริษัทย่อยหรือบริษัทที่ถือหุ้นออกไปในแต่ละภาคธุรกิจ เพื่อสามารถควบคุมต้นทุนการผลิตในแต่ละส่วนได้ ลดการพึ่งพิงจากบริษัทอื่น ๆ

ยกตัวอย่างเช่น บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทอันดับหนึ่งในวงการธุรกิจอาหารของประเทศไทย เป็นบริษัทที่มีเครือข่ายธุรกิจที่ครบวงจรในสายอาหาร ทั้งในส่วนของธุรกิจสัตว์บก และธุรกิจสัตว์น้ำ และตั้งแต่ธุรกิจเพาะพันธ์พ่อพันธ์แม่พันธุ์ อาหารสัตว์ เวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ การแปรรูปเนื้อสัตว์ และตลอดจนกลุ่มอาหารปรุงสุกพร้อมบริโภคด้วยช่องทางการจำหน่ายผ่านร้านสะดวกซื้อที่แพร่หลายในทุกส่วนของประเทศอย่าง 7-eleven

แผนภาพที่ 1. แสดงโครงสร้างธุรกิจของเครือเจริญโภคภัณฑ์

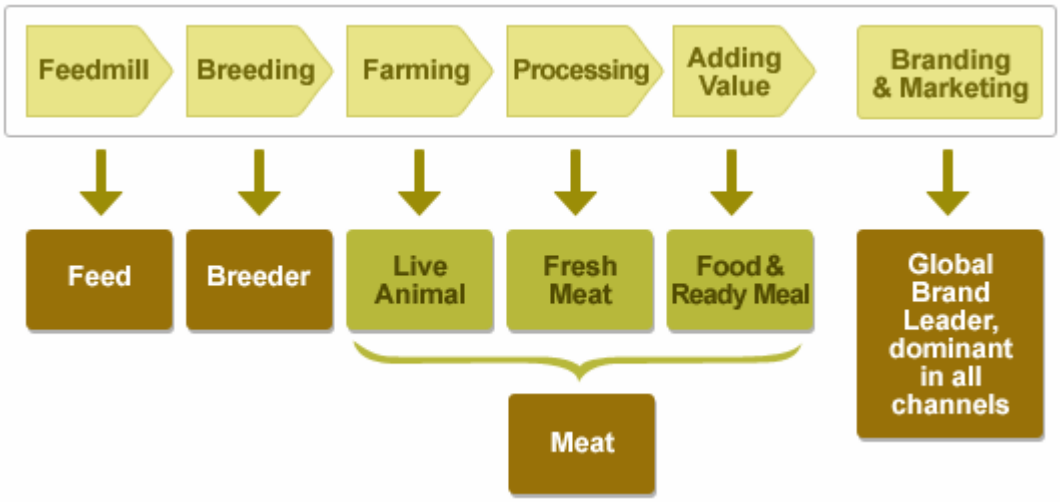

ที่มา. ข้อมูลบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์

จากข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์พบว่า CPF มีบริษัทย่อยทั้งสิ้น 46 บริษัท ซึ่งไม่นับรวมบริษัทที่ทาง CPF และบริษัทย่อยเข้าไปลงทุนอีกจำนวน 16 บริษัท[35] ซึ่งเมื่อพิจารณาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสัตว์บก พบว่า มีจำนวนบริษัทย่อยที่ดำเนินกิจการในประเทศอยู่ถึง 21 บริษัท และมีอยู่ 4 บริษัทที่ดำเนินกิจการในต่างประเทศ รวมทั้งสิ้น 25 บริษัทจากจำนวนทั้งสิ้น 46 บริษัทย่อย ซึ่งพิจารณาจากโครงสร้างรายได้ของบริษัทจะพบว่า ธุรกิจสัตว์บก เป็นธุรกิจหลักที่สร้างรายได้ให้แก่บริษัท โดยปี พ.ศ. 2549 ที่ผ่านมา กิจการในประเทศในส่วนของธุรกิจสัตว์บกคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 62 และเมื่อผนวกเข้ากับกิจการในต่างประเทศอีกประมาณร้อยละ 8 จะพบว่าร้อยละ 70 ของรายได้หลักของบริษัทมาจากธุรกิจสัตว์บก[36] ดังตารางที่แสดงให้เห็นต่อไปนี้

---

[35] ข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี พ.ศ. 2549 ของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ สามารถดูรายนามบริษัทในเครือ CPF ได้ในภาคผนวกท้ายเอกสาร

[36] อ้างแล้ว, แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปีของบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ พ.ศ. 2549 , ส่วนที่ 2 หน้า 13.

ตารางที่ 7. โครงสร้างรายได้ของบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549

	ปี 2547		ปี 2548		ปี 2549	
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
1. กิจการในประเทศไทย						
1.1 ธุรกิจสัตว์บก [1]						
- อาหารสัตว์	16,295	17	19,392	17	22,897	18
- พันธุ์สัตว์	2,026	2	2,710	2	2,649	2
- เนื้อสัตว์และอาหาร-จำหน่ายในประเทศ	27,071	29	33,884	29	36,407	29
- เนื้อสัตว์และอาหาร-ส่งออก	9,923	11	12,182	10	13,310	10
- อื่น ๆ	1,725	2	2,728	2	3,009	3
รวมรายได้จากธุรกิจสัตว์บก	*57,040*	*61*	*70,896*	*60*	*78,272*	*62*
1.2 ธุรกิจสัตว์น้ำ [2]						
- อาหารสัตว์	12,775	14	14,670	13	15,800	12
- พันธุ์สัตว์	1,184	1	1,869	2	1,686	1
- เนื้อสัตว์และอาหาร-จำหน่ายในประเทศ	2,474	3	1,220	1	3,659	3
- เนื้อสัตว์และอาหาร-ส่งออก	3,697	4	9,320	8	9,388	7
- อื่น ๆ	510	0	514	0	746	1
รวมรายได้จากธุรกิจสัตว์น้ำ	*20,640*	*22*	*27,593*	*24*	*31,279*	*24*
2. กิจการในต่างประเทศ						
2.1 ธุรกิจสัตว์บก	**12,089**	**13**	**12,329**	**11**	**9,993**	**8**
2.2 ธุรกิจสัตว์น้ำ	2,021	2	2,556	2	5,387	4
รวมรายได้จากกิจการในต่างประเทศ	*14,110*	*15*	*14,885*	*13*	*15,380*	*12*
ยอดขายสุทธิรวม	**91,790**	**98**	**113,374**	**97**	**124,931**	**98**
ส่วนแบ่งกำไรจากเงินลงทุนตามวิธี ส่วนได้เสียจากบริษัทร่วม	721	1	811	1	763	1
รายได้อื่น	1,029	1	2,334	2	1,841	1
รวมรายได้	**93,540**	**100**	**116,519**	**100**	**127,535**	**100**

ที่มา. แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี เครือเจริญโภคภัณฑ์ พ.ศ. 2549

ดังนั้นจากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสำหรับเครือเจริญโภคภัณฑ์นั้น ยังคงเป็นบริษัทที่อาศัยเป้าหมายตลาดภายในประเทศเป็นหลัก โดยพบว่ากว่า 1/3 ของรายได้บริษัทมาจากการจำหน่ายเนื้อสัตว์ในประเทศ เช่นเดียวกันกับกลุ่มบริษัทสหฟาร์ม ซึ่งเป็นอีกบริษัทขนาดใหญ่ในธุรกิจอุตสาหกรรมไก่เนื้อ มีโครงสร้างธุรกิจตั้งแต่ต้นจนถึงช่องทางส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภค โดยมีบริษัทสหฟาร์ม (ผลิตและจัดจำหน่ายอาหารไก่ ฟาร์มไก่และการชำแหละและแปรรูปไก่ เพื่อการส่งออก ส่งออกชิ้นส่วนไก่สดแช่แข็ง) และกลุ่มบริษัทในเครืออยู่ 4 บริษัทหลัก คือ

(1) บริษัทฟู้ด ฟอร์ เดอะ เวิลด์ จำกัด (เลี้ยงไก่เนื้อ)

(2) บริษัทโกลเด้น ไลน์ บิซิเนส จำกัด (ผลิตยาสำหรับสัตว์ ส่งออกชิ้นส่วนไก่สดแช่แข็ง)

(3) บริษัท ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ จำกัด (ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับจากไก่กิจการซุปเปอร์มาร์เก็ต)

(4) บริษัทสหอินเตอร์เนชั่นแนลฟู้ด จำกัด (ขายอาหารเบ็ดเตล็ด)* ซึ่งทุนจดทะเบียนของบริษัทสหฟาร์มและบริษัทในเครือทั้ง 4 รวมกันแล้ว มีมูลค่าสูงถึง 5,759 ล้านบาท

แผนภาพที่ 2. โครงสร้างธุรกิจของกลุ่มสหฟาร์ม

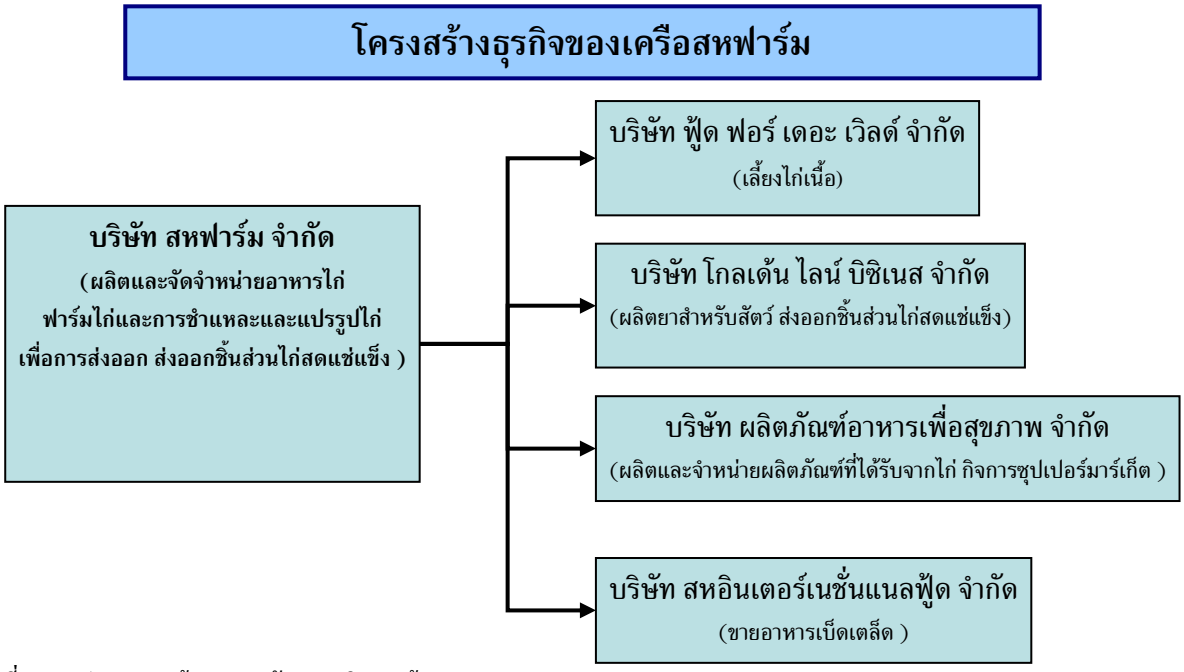

ที่มา. สรุปความจากข้อมูลกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

บริษัทสหฟาร์มนับว่าเป็นหนึ่งในบริษัทที่โครงสร้างธุรกิจของบริษัทต้องปรับเปลี่ยนไปอันมีเหตุจากสถานการณ์ไข้หวัดนกที่เกิดขึ้นในช่วงปีพ.ศ. 2546-2547 สำหรับบริษัทสหฟาร์มนั้น รายได้สำคัญของบริษัทช่วงก่อนเกิดสถานการณ์ไข้หวัดนก มาจากการส่งออกไก่สดแช่แข็งยังตลาดต่างประเทศ ซึ่งพบว่า ตลาดหลักของกลุ่มสหฟาร์ม คือ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (ร้อยละ 30) ตลาดประเทศญี่ปุ่น (ร้อยละ 45) และส่วนที่เหลือเป็นตลาดกลุ่มเอเชีย เกาหลีใต้ และกลุ่มประเทศมุสลิม (ร้อยละ 25)[37] และมีส่วนแบ่งการตลาดของไก่สดแช่แข็งส่งออกอยู่ที่ร้อยละ 24 (ข้อมูลในปี พ.ศ. 2546) ซึ่งในปีดังกล่าวกลุ่มบริษัทสหฟาร์มลงทุนในโครงการผลิตภัณฑ์ไก่ครบวงจร ตั้งแต่ธุรกิจฟาร์มไก่ปู่-ย่าพันธุ์ ฟาร์มไก่พ่อ-แม่พันธุ์ โรงฟักฟาร์มไก่เนื้อ ธุรกิจอาหารสัตว์ ธุรกิจโรงงานแปรรูป การผลิตไก่สดแช่แข็ง เป็นมูลค่าสูงเกือบหนึ่งหมื่นล้านบาท

แต่เมื่อเกิดสถานการณ์ไข้หวัดนกขึ้น ส่งผลทำให้ธุรกิจการส่งออกไก่สดแช่แข็งได้รับผลกระทบโดยทันที ซึ่งพบว่าหลังจากมีการการรายงานเรื่องไข้หวัดนก ส่งผลทำให้ญี่ปุ่นและสหภาพยุโรปประกาศยกเลิกการนำเข้าไก่แช่แข็งจากไทย ส่งผลให้ปริมาณการส่งออกหดตัวถึง ร้อยละ 93 จาก 388,913 ตันในปี 2546 เหลือเพียง 26,137 ตันในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งสำหรับบริษัทสหฟาร์มที่มี

---

* หมายเหตุ คำอธิบายในเครื่องหมายวงเล็บนั้นมาจากฐานข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า อันแสดงถึงวัตถุประสงค์การก่อตั้งบริษัทที่ได้ระบุไว้

[37] หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2546 "เครือสหฟาร์มทุ่มลงทุนหมื่นล้าน" [Online]. http://www.gotomanager.com/news/details.aspx?id=9056

เป้าหมายหลักในการส่งออกไก่สดแช่แข็งไม่อาจพ้นไปจากวิกฤติการณ์ดังกล่าวได้ ในขณะที่ธุรกิจส่งออกเนื้อไก่ปรุงสุกของกลุ่มบริษัทอื่นๆ กลับมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยพบว่ามีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 23[38]

ดังนั้นทางบริษัทสหฟาร์มจึงปรับเปลี่ยนรูปแบบการส่งออกจากไก่สดแช่แข็งมาสู่การส่งออกเนื้อไก่ปรุงสุก

> *"สหฟาร์มต้องปรับแผนให้ธุรกิจอยู่รอดโดยหันมาจำหน่ายไก่ในประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 70% และส่งออก 30% จากเดิมเน้นส่งออก 80-90% ซึ่งหากประเทศต่างๆ ไม่นำเข้าไก่ปรุงสุกจากไทยอีกก็คงหันมาจำหน่ายในประเทศ 100%"*
>
> *นายปัญญา โชติเทวัญ ประธานกรรมการ บริษัท สหฟาร์ม ในฐานะนายกสมาคมผู้ส่งออกไก่เนื้อ*[39]

พร้อมกับการเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตของกลุ่มบริษัทสหฟาร์มในสายงานไก่สด เช่น การยกเลิกระบบเกษตรพันธะสัญญากับเกษตรกรทั้งหมด โดยทางบริษัทเป็นผู้เลี้ยงไก่เนื้อด้วยตนเอง และพร้อมทั้งเปลี่ยนเป้าหมายจากการเป็นบริษัทผู้ส่งออกไก่สดรายใหญ่ของประเทศมาเป็นผู้ส่งออกไก่ปรุงสุดทั้งหมด ทั้งหมดนี้เพื่อความสะดวกในการควบคุมคุณภาพให้ได้มาตรฐาน[40]

> *"ปัจจุบันกลุ่มสหฟาร์ม ชำแหละไก่วันละ 600,000 ตัว จากกำลังผลิตที่สามารถชำแหละได้วันละ 1 ล้านตัว ทั้งหมดเป็นไก่ที่เลี้ยงเอง ไม่ได้คอนแทร็กกับเกษตรกรแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการควบคุมคุณภาพ โดยไก่ที่ชำแหละนำมาปรุงสุกเพื่อการส่งออกจากเดิมสหฟาร์มส่งออกไก่สดร้อยเปอร์เซ็นต์ แม้ว่าหลังเหตุการณ์การระบาดโรคไข้หวัดนกในประเทศไทยผ่านไปแล้วกว่า 3 ปี และรัฐบาลไทยสามารถจัดการควบคุมการระบาดได้ในระดับที่ดี กระทั่งมีบางประเทศเช่นเวียดนามสั่งนำเข้าไก่สดจากประเทศไทย แต่นับจากนี้จะให้ความสำคัญกับไก่ปรุงสุก เพราะพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไปด้วย โดยหันมานิยมบริโภคสินค้าที่บริโภคสะดวกและรวดเร็ว ไม่ต้องใช้เวลาปรุงนาน"*
>
> *บทสัมภาษณ์ของนายเจษฎา ไกรภัสสร์พงษ์ รองผู้จัดการใหญ่อาวุโสสายตลาดต่างประเทศ บริษัทโกลเด้นไลน์ บิสซิเนส จำกัด ในเครือสหฟาร์มกรุ๊ป*

สำหรับบริษัทอื่นๆ ในอุตสาหกรรมนี้ พบว่าบางบริษัทได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันจากสถานการณ์ไข้หวัดนก ซึ่งหนึ่งในบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์และได้รับผลกระทบอีกบริษัทหนึ่งคือ จี เอฟพีที พบว่าโครงสร้างของบริษัทเป็นลักษณะการผลิตไก่ครบวงจรเช่นเดียวกัน ดังแผนภาพโครงสร้างธุรกิจต่อไปนี้

---

[38] ธีรมล บัวงาม, "(รายงานพิเศษ) ความมั่นคงทางอาหารกับเชื้อไข้หวัดนก", โดยสำนักข่าวประชาธรรม, แผนงานพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ,แหล่งที่มา. [Online]. http://www.thaico.net/b_pnews/49010506.htm

[39] หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 "เสี่ยสหฟาร์มจ๊กหากอียูห้ามนำเข้าไก่สุก ผู้ส่งออกไทยย่อยยับแน่ ผู้นำเข้าญี่ปุ่น-เกาหลีใต้แบนตามแน่ แฉผู้เลี้ยงรายย่อย-เจ้าของไก่ชนเย้ยรัฐแอบขนย้ายออกจากพื้นที่" แหล่งที่มา. [Online] http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thaipost&post_date=24/Nov/2547&news_id=98409&cat_id=600

[40] หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ฉบับที่ 2254 20-22 กันยายน พ.ศ. 2550 " สหฟาร์ม เลิกคอนแท็กต์ฟาร์มมิ่ง+เลี้ยงเองร้อยเปอร์เซ็นต์ โฟกัสตลาดฮาลาลทั้งในและต่างประเทศ"

แผนภาพที่ 3. โครงสร้างธุรกิจของบริษัทจีเอฟพีที (ตระกูลศิริมงคลเกษม)

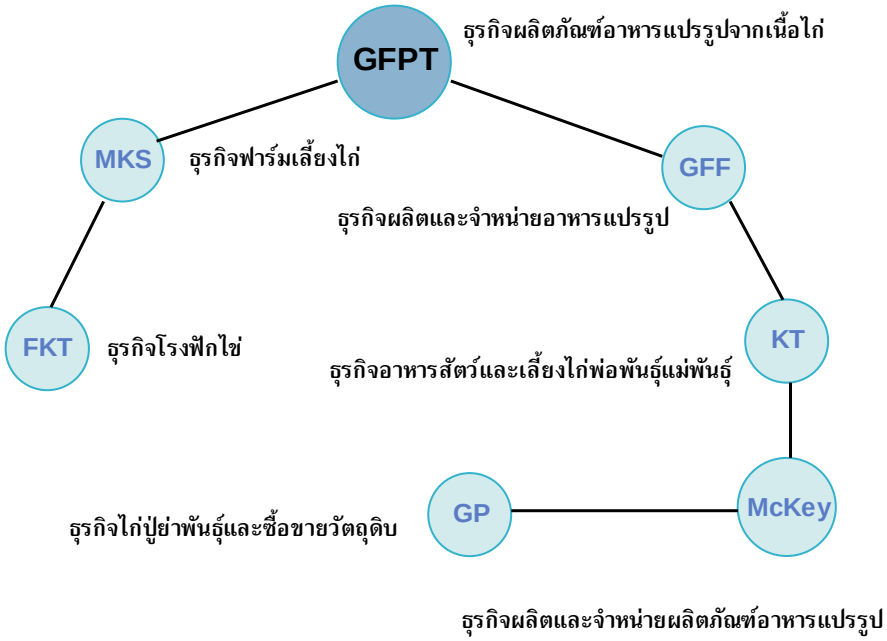

ที่มา รายงานประจำปี 2549 บริษัทจีเอฟพีที

จากรายงานประจำปี พ.ศ. 2549 ของบริษัทจีเอฟพีที จะพบว่าแหล่งที่มาของรายได้หลักร้อยละ 53.98 ของบริษัทมาจากธุรกิจการชำแหละไก่ และแปรรูปไก่จากบริษัทหลักจีเอฟพีที ซึ่งสำหรับสายการผลิตของ GFPT มีเป้าหมายกลุ่มตลาดครึ่งหนึ่งเป็นการผลิตเพื่อส่งต่อยังพ่อค้าคนกลาง และจำหน่ายต่อให้ผู้บริโภคภายในประเทศ (ร้อยละ 49.53) รองลงมาคือกลุ่มบริษัทผู้ผลิตเพื่อการส่งออกยังต่างประเทศ อีกร้อยละ 33.46 ของปริมาณที่ผลิตเพื่อขายในประเทศ ส่วนที่เหลือจะส่งไปยังบริษัทย่อยเพื่อนำไปผลิตเป็นไส้กรอกขายต่อไป ซึ่งบางส่วนจะส่งให้บริษัทแมคโดนัลล์ภายในประเทศ และส่งออกยังญี่ปุ่นและประเทศแถบเอเชียอื่น ๆ [41]

[41] แบบรายงานประจำปี พ.ศ. 2549 ในส่วนบริษัท GFPT หน้า 16

ตารางที่ 8. โครงสร้างรายได้ของบริษัท GFPT ณ สิ้นปี พ.ศ. 2549

สายผลิตภัณฑ์	ดำเนินการโดย	% การถือหุ้น	2549		2548		2547	
			รายได้	%	รายได้	%	รายได้	%
ชำแหละไก่/แปรรูป	GFPT		3,897.67	53.98	3,898.94	58.89	2,998.13	55.76
โรงฟักไข่	FKT	99.99	60.79	0.84	115.41	1.74	172.20	3.20
ฟาร์มเลี้ยงไก่	MKS	99.99	2.17	0.03	1.52	0.02	2.90	0.06
อาหารสัตว์ ไก่พ่อแม่พันธุ์ ลูกไก่	KT	96.86/ 96.81/ 96.76	2,954.62 113.61	40.92 1.57	2,297.15 116.46	34.69 1.76	2,043.37 -	38.0 -
อาหารแปรรูป	GFF	99.99	191.41	2.65	191.55	2.90	160.02	2.98
ปู่ย่าพันธุ์	GP	99.99	0.31	0.01	-	-	-	-
รวม			**7,220.58**	**100.00**	**6,621.03**	**100.00**	**5,376.62**	**100.00**

ที่มา. รายงานประจำปี 2549 บริษัทจีเอฟพีที เสนอต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สถานการณ์ไข้หวัดนกส่งผลต่อผลบริษัทจีเอฟพีทีอย่างชัดเจน เนื่องจากพบว่า รายได้ส่วนใหญ่มาจากการส่งออกไก่สดแช่แข็งและชิ้นส่วนผลพลอยได้จากการชำแหละไก่สด พบว่าผลประกอบการในปีพ.ศ. 2547 มีการขาดทุนสูงถึง 502 ล้านบาท ในระยะเวลาดังกล่าว บริษัทจีเอฟพีทีไม่สามารถส่งออกไก่สดยังต่างประเทศได้ ส่งผลทำให้ปริมาณการส่งออกลดลงถึงร้อยละ 69 (คิดเป็นมูลค่าสูงถึง 1,099 ล้านบาท) พร้อมกับต้นทุนการผลิตลูกไก่ที่เพิ่มขึ้นจาก อาหารสัตว์ และวัคซีน และต้นทุนในการทำลายไข่ ลูกไก่[42] โดยพบว่าจากรายงานประจำปี พ.ศ. 2548 บริษัทจีเอฟพีทีได้ทำลายไก่เป็นจำนวนทั้งสิ้นกว่า 2.94 ล้านตัว[43]

ผลประกอบการของบริษัทจีเอฟพีที

ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2549

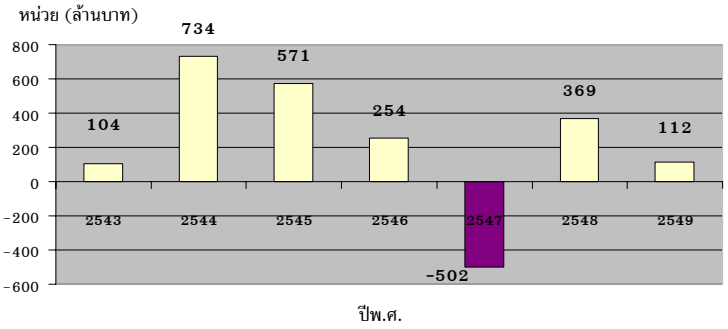

อย่างไรก็ตาม ทางบริษัทจีเอฟพีทีแม้จะสามารถส่งออกได้เฉพาะไก่ปรุงสุกเท่านั้น แต่จากการควบคุมความเสี่ยงต่างๆ รวมถึงการควบคุมปริมาณการผลิตลูกไก่ ส่งผลทำให้ในปี 2548 จีเอฟพีทีสามารถปรับตัวและมีกำไรจากธุรกิจไก่เนื้อได้

[42] รายงานประจำปี 2547 บริษัทจีเอฟพีที , หน้า 29-31.

[43] รายงานประจำปี 2548 บริษัทจีเอฟพีที หน้า 41.

สำหรับอีกกลุ่มบริษัทหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ในธุรกิจเกษตรครบวงจรเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะไม่จดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์ แต่ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อวงการธุรกิจไก่เนื้อเช่นเดียวกัน คือ บริษัทเบทาโกร จำกัด

จากการศึกษาพบว่าเครือข่ายธุรกิจของเบทาโกรเริ่มต้นตั้งแต่อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมเวชภัณฑ์และเคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมแปรรูปไก่เพื่อส่งออก อุตสาหกรรมไก่แช่แข็ง อุตสาหกรรมผลิตอุปกรณ์การเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังมีศูนย์วิจัยทางวิทยาศาสตร์สำหรับการค้นคว้าวิจัยโดยเฉพาะด้วย เมื่อพิจารณาในโครงสร้างธุรกิจจะพบว่าสามารถจำแนกกลุ่มบริษัทในเครือออกเป็นประเภทต่าง ๆได้ดังแผนภาพต่อไปนี้[44]

แผนภาพที่ 4. โครงสร้างธุรกิจของเครือเบทาโกร

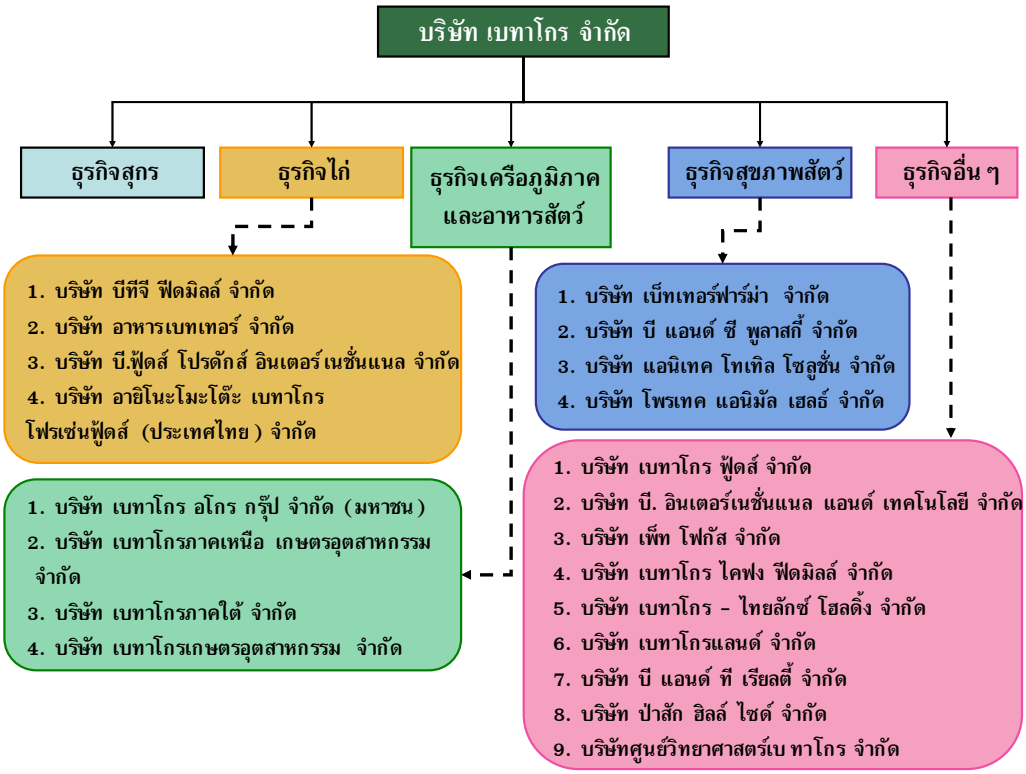

ที่มา. ข้อมูลเกี่ยวกับเบทาโกร, บริษัทในเครือ,

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า บริษัทเบทาโกรมีการวางเครือข่ายธุรกิจครอบคลุมในทุกสาขาการผลิตที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจการเกษตร ซึ่งเมื่อจำแนกออกตามอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจไก่เนื้อ สามารถจำแนกออกได้เป็น 7 สาขาที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

[44] แหล่งที่มา. “เบทาโกร” [Online]. http://www.betagro.com/

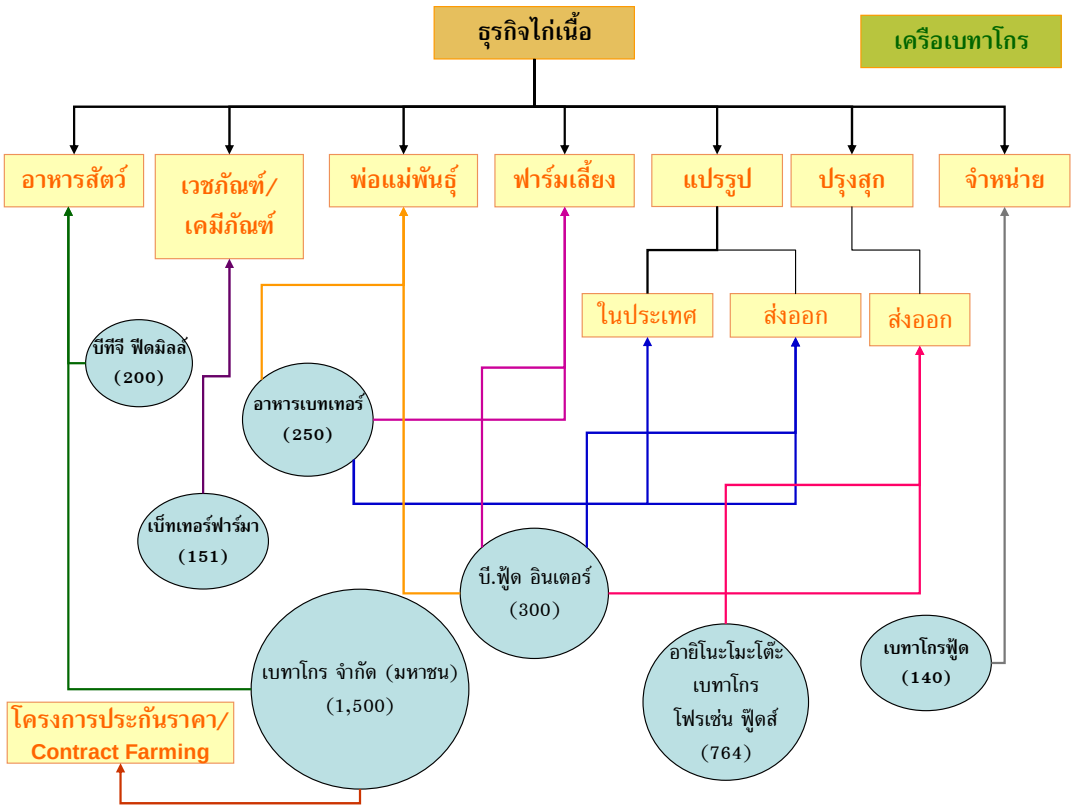

ที่มา. สรุปความจากข้อมูลเบทาโกร กรุ๊ป

หมายเหตุ. ตัวเลขในวงเล็บแสดงมูลค่าทุนจดทะเบียนบริษัท จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้งธุรกิจเบทาโกร พบว่า บริษัทเบทเทอร์ จำกัดซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนกับประเทศญี่ปุ่นมีเป้าหมายหลักของธุรกิจอยู่ที่การส่งออกไก่สดแช่แข็งไปประเทศญี่ปุ่น แต่ภายหลังจากสถานการณ์ไข้หวัดนกในปี พ.ศ. 2547 พบว่า เครือเบทาโกรปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างธุรกิจใหม่ โดยหันมามุ่งเน้นการผลิตไก่ปรุงสุกเป็นหลัก ผ่านโรงงานผลิต 3 แห่ง คือ บริษัท บี.ฟู้ด โปรดักส์, บริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ เบทาโกร โฟรเซ่น ฟู้ดส์ และบริษัทอาหารเบทเทอร์ ซึ่งมีกำลังการผลิตรวมคิดเป็นร้อยละ 15 ของยอดการส่งออกของประเทศไทย [45] พร้อมกับหันมาทำการตลาดในประเทศเช่นเดียวกับเครือเจริญโภคภัณฑ์ ด้วยการเปิดร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ บริเวณตลาดไท โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภครายย่อย แบ่งสินค้าออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ไก่สดตรา "ไฮมีท" กับไก่อนามัย, ลูกชิ้น/ไส้กรอก/ไก่ยอตรา "บีฟู้ดส์" และตรา "เบทเทอร์" และอาหารปรุงสุกตรา "บีเอฟคิงส์"[46]

จนกระทั่งในปัจจุบันพบว่า รายได้หลักของเครือเบทาโกรในปี พ.ศ. 2550 สูงถึง 33,000 ล้านบาท โดยมาจากการจำหน่ายในประเทศร้อยละ 65 และการส่งออกยังตลาดต่างประเทศอีกร้อยละ 35[47]

---

[45] วารสารเครือเบทาโกร ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 หน้า 6. แหล่งที่มา. [Online]. http://www.betagro.com/index2.asp

[46] อ้างอิงข้อมูลจาก FTAWatch, ซี.พี.-เบทาโกร แข่งเดือด สมรภูมิตลาดไก่ในประเทศปี"48 แหล่งที่มา. [Online]. http://www.ftawatch.org/news/view.php?id=1737

[47] หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ , วสิษฐ แต้ไพสิฐพงษ์ วิถีเบทาโกร 'การก้าวอย่างอย่างมั่นคง', ฉบับวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551, แหล่งที่มา. [Online]. http://www.thaishipper.com/Content/Content.asp?ID=21972

ดังนั้นจากข้อมูลโครงสร้างธุรกิจของบริษัทยักษ์ใหญ่ในธุรกิจอุตสาหกรรมไก่เนื้อในประเทศไทยจะพบว่า ส่วนมากจะมีลักษณะการขยายตัวในรูปแบบครบวงจร และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตตอบสนองตามสถานการณ์และความต้องการของผู้บริโภค ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงเป้าหมายการผลิตจากการผลิตไก่สดมาสู่การผลิตไก่ปรุงสุก หรือการขยายโรงงาน แม้กระทั่งการเปิดสาขาบริษัทย่อยเพื่อทำธุรกิจในด้านต่าง ๆ ที่สนับสนุนต่อบริษัทใหญ่ เป็นต้น

แต่ถึงกระนั้น หนึ่งในตัวแปรสำคัญที่แต่ละบริษัทให้ความสำคัญในฐานะของหน่วยย่อยในการผลิต คือ กลุ่มเกษตรกรอิสระที่ประกอบกิจการด้านธุรกิจไก่เนื้อ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้ได้เข้ามาสู่ธุรกิจไก่เนื้อของบริษัทยักษ์ใหญ่ในฐานะของแรงงานที่รับจ้างเลี้ยงไก่เนื้อเข้าสู่ระบบ และทั้งในฐานะของคู่สัญญากับบริษัทยักษ์ใหญ่เหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสู่ระบบด้วยเหตุผลใดก็ตาม

1.2.2 รูปแบบการเลี้ยงไก่เนื้อของเกษตรกร : อิสระ รับจ้าง และเกษตรพันธะสัญญา

รูปแบบการเลี้ยงไก่เนื้ออีกลักษณะหนึ่งคือ การเลี้ยงโดยกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งสามารถจำแนกประเภทของการเลี้ยงของเกษตรกรออกเป็น 3 ลักษณะที่สำคัญ คือ เกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระ เกษตรกรที่รับจ้างเลี้ยงไก่เนื้อ และการเลี้ยงภายใต้พันธะสัญญาระหว่างเกษตรกรกับบริษัท ซึ่งเหตุและปัจจัยของการตัดสินใจเลี้ยงไก่เนื้อในแต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกันไปตามพื้นฐานของเงินทุนและประสบการณ์ของเกษตรกร[48] โดยสามารถสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9. เปรียบเทียบแสดงความแตกต่างของการตัดสินใจเลี้ยงอุตสาหกรรมไก่เนื้อ

การเลี้ยงแบบอิสระ	การรับจ้างเลี้ยงไก่เนื้อ	เกษตรพันธะสัญญา
1.เกษตรกรเป็นผู้เลี้ยงโดยอาศัยเงินทุนของตนเองเป็นสำคัญ เป็นผู้จัดหาอาหารสัตว์ ยา และเวชภัณฑ์ด้วยตนเอง ทำให้สามารถเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพและราคาตามต้องการได้	1. เกษตรกรเป็นผู้รับจ้างเลี้ยง โดยไม่ต้องลงทุนด้านอาหาร ยา เวชภัณฑ์ เพราะตัวแทนจะเป็นผู้ลงทุนทั้งหมด	1. เกษตรกรทำสัญญากับบริษัทในด้านอาหารสัตว์ ยา เวชภัณฑ์ จ่ายค่าใช้จ่ายให้ทางบริษัท ไม่สามารถเลือกวัตถุดิบหรืออาหารสัตว์เองได้ ต้องอาศัยจากบริษัทเพียงอย่างเดียว
2. เกษตรกรมีโรงเรือนเป็นของตนเอง	2. เกษตรกรกลุ่มนี้มักจะเป็นผู้เคยประกอบอุตสาหกรรมนี้มาแล้ว แต่ล้มเหลว จึงเปลี่ยนมารับจ้างเลี้ยง จึงมีโรงเรือนเป็นของตนเอง	2. เกษตรกรมีโรงเรือนเป็นของตนเอง
3. ผลตอบแทนขึ้นอยู่กับราคาของตลาดไก่เนื้อเป็นสำคัญ จึงมีความผันผวนมาก เช่น หากปีใดราคาดี เกษตรกรจะมีรายได้มาก แต่หากปีใดราคาตก เกษตรกรอาจประสบกับภาวะขาดทุนมากเช่นกัน	3. ผลตอบแทนขึ้นอยู่กับจำนวนไก่ที่รอดชีวิต และอัตราการแลกเนื้อ ดังนั้นจึงไม่ประสบปัญหาเรื่องความเสี่ยง และราคาจำหน่าย	3. ผลตอบแทนเป็นไปตามสัญญาที่ทำไว้กับทางบริษัท เกษตรกรจึงไม่มีความเสี่ยง แต่ผลตอบแทนจะไม่มากเท่ากับกรณีเลี้ยงอิสระหากว่าปีดังกล่าวราคาไก่ดี แต่หากปีใดตลาดไก่เนื้อราคาตก ก็จะไม่ขาดทุนมากนัก
สรุป ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จมาจากประสบการณ์ของเกษตรกรผู้เลี้ยง หากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงจะมีแนวโน้มได้รับผลตอบแทนที่ดี	**สรุป** เกษตรกรกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถได้รับผลตอบแทนที่ดึงดูดใจได้ เนื่องจากพิจารณาตามจำนวนไก่ที่รอดชีวิตหรือตามข้อตกลงในสัญญาที่ทำไว้กับบริษัทใหญ่เท่านั้น แต่จะไม่ประสบปัญหาความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาตลาด	

ที่มา. สรุปความจากสำนักเศรษฐกิจการเกษตร, 2538

[48] สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ปี พ.ศ. 2538 , อ้างไว้ใน ศศิดารา ชูประเสริฐ. 2546. การเปรียบเทียบการรับจ้างเลี้ยงไก่เนื้อกับบริษัทและไก่เนื้อกับนายทุน. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, หน้า 14.

ด้วยเหตุดังกล่าวที่แสดงให้เห็นข้างต้น จะพบว่า สำหรับเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่เนื้อ และมีเงินทุนของตนเองเพียงพอ จะตัดสินใจเลือกเลี้ยงไก่เนื้อแบบอิสระมากกว่าที่จะเลี้ยงแบบพันธะสัญญา (Contract Farming) ซึ่งจากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า ลักษณะของการเลี้ยงของอุตสาหกรรมไก่เนื้อในปัจจุบันสามารถจำแนกได้เพียง 2 กลุ่มเท่านั้น คือ การเลี้ยงแบบอิสระ และการเลี้ยงในลักษณะของเกษตรพันธะสัญญา (Contract Farming) ที่ถูกผนวกเข้ากับบริษัทขนาดใหญ่ที่ครองตลาดไก่เนื้อ

สำหรับสถานการณ์ของประเทศไทย จะพบว่า จากงานศึกษาวิทยานิพนธ์ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งเปรียบเทียบลักษณะของการเลี้ยงอุตสาหกรรมไก่เนื้อ ระหว่าง การเลี้ยงแบบอิสระ และการเลี้ยงภายใต้เกษตรพันธะสัญญา ได้ให้ข้อสรุปว่า การเลี้ยงไก่เนื้อในลักษณะของผู้เลี้ยงอิสระจะให้ผลดีต่อตัวเกษตรมากกว่าในกรณีที่เป็นการเลี้ยงแบบพันธะสัญญา[49] ซึ่งเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงกว่าการเลี้ยงในลักษณะอื่น ๆ แต่ขณะเดียวกันเกษตรกรก็มีแนวโน้มที่จะประสบกับภาวะความเสี่ยงมากกว่ากรณีอื่น ๆด้วยเช่นกัน ซึ่งการศึกษาในลักษณะเดียวกันในปี พ.ศ. 2546 ได้ให้ข้อสรุปในทิศทางเดียวกันว่า การเลี้ยงในลักษณะอิสระให้ผลตอบแทนมากที่สุด[50]

จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในปี พ.ศ. 2538 พบว่า สัดส่วนเกษตรกรในประเทศที่ประกอบธุรกิจการเลี้ยงไก่เนื้อแบบเกษตรพันธะสัญญา และ การเลี้ยงแบบอิสระอยู่ที่ 90:10[51] ซึ่งในเวลาต่อมา สัดส่วนระหว่างการเลี้ยงแบบอิสระนั้นค่อย ๆ ปรับลดลงมาเรื่อย ๆอันเนื่องจากผู้เลี้ยงต้องรับผิดชอบต้นทุนทั้งหมดด้วยตนเอง ทำให้มีความเสี่ยงสูง จนกระทั่งจากการศึกษาในปี พ.ศ. 2544 สัดส่วนของผู้เลี้ยงอิสระดังกล่าวปรับลดลงมาอยู่เพียงที่ร้อยละ 5-10[52] เท่านั้น

ดังนั้นในการศึกษาส่วนนี้จึงขอจำแนกกลุ่มเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อแบบอิสระ และเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อแบบรับจ้างเลี้ยง/การเลี้ยงแบบประกันราคา

1.2.2.1 เกษตรพันธะสัญญา: การเลี้ยงไก่เนื้อแบบประกันราคา

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เกษตรพันธะสัญญามีรูปแบบการเลี้ยงไก่เนื้อที่เป็นพันธะกับบริษัทยักษ์ใหญ่ในวงการ เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ เบทาโกร เป็นต้น สำหรับเหตุผลหลักที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าสู่อุตสาหกรรมไก่เนื้อในลักษณะของเกษตรพันธะสัญญาร่วมกับบริษัทใหญ่

---

[49] อรรถวุฒิ ไสยเจริญ. 2538. โครงสร้างของตลาดอุตสาหกรรมไก่เนื้อในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยแม่โจ้

[50] วนิดา นิมมานไพโรจน์ . 2523. วิทยานิพนธ์ , อ้างไว้ใน ศศิดารา ชูประเสริฐ. 2546. การเปรียบเทียบการรับจ้างเลี้ยงไก่เนื้อกับบริษัทและรับจ้างเลี้ยงไก่เนื้อกับนายทุนในจังหวัดอุดรธานี ปี 2544. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 12.

[51] สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2538. การผลิต การตลาดไก่เนื้อ กรุงเทพฯ (เอกสารเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 50/2538)

[52] สุคนธา ยิ้มพงษ์. 2547. ศักยภาพของพื้นที่ในจังหวัดลพบุรีในการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมไก่เนื้อ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 23. ซึ่งอ้างอิงจากงานของ ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์. "อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย" วารสารส่งเสริมการลงทุน ปีที่ 12 ฉบับที่ 8 โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2544.

เนื่องมาจากสภาพความผันผวนของราคาตลาดไก่เนื้อ [53] ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่สามารถคาดการณ์ถึงรายได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ในขณะที่การเลี้ยงแบบประกันราคาทำให้เกษตรกรสามารถคำนวณได้แน่นอนถึงรายได้ที่จะได้รับเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการเลี้ยงในแต่ละรอบ [*]

จากการศึกษาวรรณกรรมตะวันตกของ John Wilson[54] ได้วิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดเกษตรพันธะสัญญา โดยอธิบายว่าการทำเกษตรพันธะสัญญาเป็นรูปแบบที่ได้รับการสนับสนุนจากธุรกิจการเกษตรในฐานะที่เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการปลูกพืชผักและเลี้ยงปศุสัตว์ แต่จากงานศึกษาดังกล่าวให้ข้อสังเกตเช่นกันว่า เกษตรพันธะสัญญาทำให้เกษตรกรถูกลดทอนอำนาจในการควบคุม พร้อมทั้งเป็นการเพิ่มความเสี่ยงให้ตัวเกษตรกรมากขึ้น ในงานศึกษานี้อาศัยแบบจำลองพิจารณาการขยายตัวของเกษตรพันธะสัญญาซึ่งเน้นให้เห็นถึงปัจจัยทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ ร่วมกับอีกแบบจำลองหนึ่งที่พิจารณาอรรถประโยชน์ของการทำ sub-contract ของบรรษัทธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่จาการทำเกษตรพันธะสัญญา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ธุรกิจการเกษตรส่วนใหญ่จะละจากการผลิตแบบครบวงจรมาเป็นการให้ความสนใจกับการหาเกษตรกรหรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาทำสัญญาในการผลิตสินค้าการเกษตรแทน ซึ่งบริษัทเหล่านั้นมักจะพิจารณาการทำสัญญาภายใต้เงื่อนไขหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้ดูแลกระบวนการผลิตหรือบริษัทมีเครือข่ายความสัมพันธ์กับผู้ผลิตหรือเกษตรกร
2. ผู้ผลิตหรือเกษตรกรจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ
3. ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรในท้องถิ่นมีไม่มาก หรือช่องทางที่มีอยู่ถูกลดทอนลง
4. ส่วนเกินจากการผลิตในระบบฟาร์มและการออกเครดิตมีส่วนต่างไม่มากนัก
5. ชาวนาหรือเกษตรกรมีระบบการบริหารจัดการที่ไม่ดีนัก
6. การสนับสนุนจากภาครัฐบาลค่อนข้างอ่อนแอ

ในส่วนท้ายของรายงานการศึกษาดังกล่าวได้ให้ข้อสรุปว่า การทำเกษตรพันธะสัญญาจะยังคงดำเนินอยู่ต่อไปตราบเท่าที่ระบบธุรกิจการเกษตรยังคงดำเนินอยู่ การสนับสนุนจากภาครัฐบาลที่มีต่อเกษตรกรยังคงอ่อนแอ และเกษตรกรยังคงมีความเชี่ยวชาญชำนาญในการทำเกษตร

ความสำคัญของเกษตรพันธะสัญญาในการพัฒนาธุรกิจการเกษตร

จากงานศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเกษตรพันธะสัญญาที่มีต่อธุรกิจด้านการเกษตรในประเทศไทย ซึ่งพบว่าการขยายตัวของภาคธุรกิจขึ้นอยู่กับคุณภาพและราคาที่ยอมรับได้ของสินค้าชนิดนั้น ๆ โดยการทำการตลาดและระบบเกษตรพันธะสัญญานั้น

---

[53] พุทธกาล รัชธร. 2524. โครงสร้างการผูกขาดตลาดไก่เนื้อในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 27.

[*] โดยปกติแล้วระยะเวลาในการเลี้ยงไก่เนื้อในแต่ละรอบ จะกินระยะเวลา 45 วัน ซึ่งระยะเวลาที่มากกว่า 45 วัน เกษตรกรจะไม่คุ้มทุนในการเลี้ยง เนื่องจากอาหารที่ใช้ในการเลี้ยงจะไม่ได้ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของน้ำหนักไก่แต่อย่างใด ทำให้อัตราการแลกเนื้อไม่ดี ทำให้ราคาเมื่อจับส่งบริษัทไม่ดี ซึ่งประเด็นเรื่องของอัตราการแลกเนื้อเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่เกษตรกรประสบเมื่อถึงระยะเวลาที่จะต้องจับไก่ส่งให้บริษัท และเป็นเหตุหนึ่งทำให้เกษตรกรถูกหักรายได้ไป

[54] John Wilson (1986). The Political Economy of Contract Farming. *Review of Radical Political Economics*, Vol. 18, No.4, PP.47-70.

สนับสนุนเป้าหมายของภาคธุรกิจดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุดังกล่าวจึงส่งผลทำให้รูปแบบของเกษตรพันธะสัญญามีบทบาทสำคัญสำหรับการพัฒนาธุรกิจการเกษตรดังประเด็นต่อไปนี้ [55]

1. *ศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตร* : เกษตรกรสามารถผลิตผลผลิตการเกษตรใหม่ๆ ด้วยเทคโนโลยีและวัตถุดิบที่ทันสมัยจากบริษัทหรือฟาร์มธุรกิจการเกษตร หรือในอีกนัยหนึ่งเกษตรกรที่มีความชำนาญในการควบคุมคุณภาพของผลผลิตได้ดีจะสามารถที่จะผลิตสินค้าป้อนสู่บริษัทธุรกิจการเกษตรได้อย่างต่อเนื่อง
2. *ศักยภาพของการตลาด* : ธุรกิจการเกษตรทำสัญญารับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรเป็นระยะเวลานาน ส่งผลทำให้เกษตรกรไม่มีความเสี่ยงในการทำการตลาด หรือในอีกนัยหนึ่ง ผลผลิตทางการเกษตรเหล่านั้นจะเป็นสินค้าส่งออกยังตลาดโลกได้ โดยที่ราคาโดยทั่วไปจะสูงกว่า
3. *การสนับสนุนจากภาครัฐบาล* : พบว่ารัฐบาลจะวางเป้าหมายในการสนับสนุนกับความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวของบริษัทธุรกิจการเกษตรที่มีต่อเกษตรกร พร้อมทั้งจัดหาสาธารณูปโภคและปัจจัยการผลิตในการกระตุ้นธุรกิจลักษณะดังกล่าว หรือในอีกนัยหนึ่ง พบว่า รัฐบาลได้รับรองการทำสัญญาเหล่านั้นว่ายุติธรรมสำหรับทั้งสองฝ่าย ในกรณีที่เกิดความขัดแย้ง พบว่ารัฐบาลจะเข้ามาแทรกแซงด้วย
4. *ผลกำไรของเกษตรกรที่ทำสัญญากับกลุ่มธุรกิจการเกษตร* : จากประเด็นที่ หนึ่งและสอง เกษตรกรและธุรกิจการเกษตรจะได้รับผลกำไรจากธุรกิจนี้ เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยีความรู้ (technological know-how), ปัจจัยการผลิต และราคาที่ประกันในเกณฑ์ที่สูงและแน่นอน กลุ่มธุรกิจการเกษตรสามารถที่จะทำสัญญาและขายผลผลิตล่วงหน้าในตลาดโลก และสามารถแสวงหาผลกำไรที่สูงจากเกษตรพันธะสัญญาได้

แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วการทำเกษตรพันธะสัญญาไม่ได้ส่งผลดีดังเช่นที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ยังคงมีประเด็นปัญหาอีกจำนวนมากที่สะท้อนถึงความบกพร่องหรือจุดบอดที่เกิดขึ้นในระบบเกษตรพันธะสัญญา ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาในต่างประเทศ ซึ่งพบว่า งานศึกษาของ Randi Ilyse [56] แสดงให้เห็นถึงปัญหาและความอยุติธรรมที่ระบบเกษตรพันธะสัญญาก่อให้เกิดขึ้น ซึ่งจากงานศึกษาดังกล่าวได้ชี้ถึงปัญหาความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นจากระบบเกษตรพันธะสัญญา โดยจะขอหยิบยกขึ้นมาเพียง 6-7 ตัวอย่างได้แก่

- *การบอกเลิกสัญญากับเกษตรกรก่อนกำหนด* ซึ่งสำหรับเกษตรกรที่ลงทุนกู้ยืมเงินมาก่อสร้างโรงเรือนในการเลี้ยง มูลค่าเงินลงทุนที่ขอกู้เงินมาอาจต้องใช้ระยะเวลาในการคืนทุนหรือชำระหนี้เป็นเวลาอย่างน้อย 15 ปี ในขณะที่ระยะเวลาของการทำสัญญาอยู่ 1 รอบการเลี้ยง (ประมาณ $7\frac{1}{2}$ สัปดาห์) โดยทางบริษัทให้สัญญาด้วยวาจาว่าจะมีการต่อสัญญาใหม่หากทุกอย่างเป็นไปด้วยดี ซึ่งบางครั้งบริษัทจะยกเลิกการต่อสัญญาเมื่อเวลาผ่านไป

---

[55] ชัชรี นฤทุม(2543). การเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันในภาคกลาง: กรณีศึกษากลุ่มเกษตรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งจังหวัดนครปฐม, เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการนานาชาติ “The International Conference on The Chao Phraya Delta: Historical Development, Dynamic and Challenges of Thailand’s Rice Bowl”, 12-24 December 2000, Kasetsart University, Bangkok. หน้า. 2.

[56] Randi Ilyse Roth (1992). Contract Farming Breeds Big Problems for Growers, Farmers’ Legal Action Group,Inc. Available [Online]. http://www.flaginc.org/topics/pubs/arts/artcf002.pdf

สามปี* ดังนั้นหากสัญญาการเลี้ยงไม่ได้รับการต่อขึ้นใหม่ ขณะที่เกษตรกรยังมีภาระในการจัดการหนี้สินที่กู้ยืมมา เกษตรกรจะไม่มีทางเลือกอื่นใดในการแก้ไขปัญหานี้ จากงานศึกษาพบว่าอดีตเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกไม่สามารถที่จะหาช่องทางในการใช้โรงเรือนดังกล่าวให้เกิดประโยชน์ได้ ส่งผลเกษตรกรต้องประสบกับปัญหาความเสี่ยง

- *<u>บริษัทธุรกิจต้องการให้เกษตรกรผู้เลี้ยงปรับปรุงการเลี้ยง</u>* จากข้อตกลงในการเลี้ยงสัตว์ปีกส่วนใหญ่ที่ระบุไว้มักจะเรียกร้องให้เกษตรกรจะต้องปรับปรุงสิ่งต่าง ๆตามที่บริษัทกำหนด โดยต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว บริษัทเหล่านั้นจะแสดงให้เห็นว่าหากเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามที่เรียกร้องแล้ว การต่อสัญญาการเลี้ยงอาจถูกระงับ ซึ่งจากข้อมูลที่รวบรวมไว้ จะพบว่า ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงจะอยู่ระหว่าง 5,000-30,000 เหรียญสหรัฐ ซึ่งบางครั้งการปรับปรุงดังกล่าวก็ไม่ใช่สิ่งที่จำเป็น เช่น การกำหนดให้ติดตั้งระบบทำความเย็น ทั้งที่สภาพอากาศปกติก็ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้น กลุ่มเกษตรกรคาดเดาว่า ทางบริษัทอาศัยข้อกำหนดเหล่านั้นในการลดต้นทุนการวิจัยและพัฒนา และผลักภาระค่าใช้จ่ายแก่เกษตรกร
- *<u>ปัญหาด้านการจัดการปัจจัยการผลิตของเกษตรกร</u>* รายได้ของเกษตรกรจะมาจากการควบคุมน้ำหนักของสัตว์ปีกให้ได้ตามมาตรฐานที่บริษัทกำหนด ซึ่งทั้งหมดนั้นถูกกำหนดมาจากอาหารสัตว์ที่ทางบริษัทเป็นผู้จัดการให้ ด้วยการกำหนดปัจจัยการผลิต เช่น อาหารสัตว์ ลูกไก่ และเวชภัณฑ์ พบว่าเกษตรกรมักจะร้องเรียนว่า ได้รับวัตถุดิบที่ไม่ได้มาตรฐาน และส่งผลทำให้น้ำหนักต่ำกว่ามาตรฐาน อันนำมาซึ่งรายได้ที่ลดลง ซึ่งเกษตรกรบางรายถึงกับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลูกไก่ที่อ่อนแอ อันเนื่องมาจากข้อผิดพลาดของเวชภัณฑ์ที่ทางบริษัทกำหนดมา รวมไปถึงสูตรอาหารสัตว์ที่ไม่เหมาะสม และทั้งหมดนี้นำมาซึ่งรายได้ของเกษตรกรที่ลดลง
- *<u>ระบบสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกรอันไม่ก่อให้เกิดผลกำไร</u>* เกษตรกรทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการเกษตรพันธะสัญญานั้น จะได้รับข้อมูลนำเสนอด้วยวาจาจากบริษัทว่าเกษตรกรจะได้รับรายได้ที่แน่นอน จากข้อมูลของบริษัทพบว่าจะสนับสนุนให้เกษตรกรที่มีศักยภาพเป็นหุ้นส่วนในผลกำไรที่เกิดขึ้น แต่ในทางปฏิบัติ ข้อตกลงในสัญญาส่วนใหญ่จะไม่ระบุถึงผลกำไรสำหรับเกษตรกร และบ่อยครั้งที่สัญญาเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรเฉพาะในช่วง 1-2 ปีแรก และหลังจากนั้นเกษตรกรมักจะถูกยกเลิกสัญญาหรืออาจต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการไก่
- *<u>น้ำหนักที่ต่ำกว่ามาตรฐาน</u>* ปัญหาอีกส่วนหนึ่งที่เกษตรกรพบคือ มาตรฐานการชั่งน้ำหนักไก่ ซึ่งมักจะพบว่าน้ำหนักที่ทางบริษัทเป็นผู้วัดนั้นต่ำกว่าน้ำหนักจริงที่เกษตรกรเป็นผู้วัด มีตัวอย่างหนึ่งที่พบ คือ เกษตรกรได้ร้องเรียนว่าบริษัทแอบใช้รถยก forklift กับรถบรรทุกที่กำลังอยู่บนที่ชั่งน้ำหนักไก่ หรือมีการเปลี่ยนมาตรวัดน้ำหนักให้ผิดไปจากที่เป็นจริง

---

* เรื่องเดียวกัน , การคิดคำนวณดังกล่าวมาจากมูลค่าเงินลงทุนโดยเฉลี่ยของเกษตรกรต่อการลงทุน ที่ 200,000-400,000 เหรียญสหรัฐ

- *<u>งดเว้นการจ่ายค่าตอบแทน</u>* ลักษณะที่เกิดขึ้นคือ เมื่อบริษัทย่อยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทแม่ปรากฏฐานะการเงินว่าล้มละลาย ทางบริษัทแม่จะปฏิเสธภาระหนี้ที่ต้องจ่ายให้กับเกษตรกร ซึ่งสำหรับเกษตรกรต่างประเทศในสหรัฐอเมริกาสามารถเรียกร้องได้ตามพ.ร.บ. Packers and Stockyards ซึ่งมีหน้าที่ปกป้องเกษตรกรจากสถานการณ์ที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน แต่เกษตรกรจะต้องเตรียมเอกสารในการเรียกร้องให้ทันกำหนดเวลาที่ระบุไว้ ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวค่อนข้างกระชั้นมาก
- *<u>การตอบโต้จากบริษัทจากการร้องเรียนของเกษตรกร</u>* สิ่งหนึ่งที่พบคือเมื่อเกษตรกรร้องเรียนบริษัทเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และเมื่อเกษตรกรรวมตัวกันเพื่อจัดการปัญหาที่ต่างพบร่วมกัน เกษตรกรเหล่านั้นมักต้องประสบกับการตอบโต้ของบริษัทในลักษณะต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่พบในชั้นศาลที่สั่งให้บริษัทธุรกิจการเกษตรแห่งหนึ่งคืนสิทธิให้กับเกษตรกรผู้หนึ่งที่ถูกยกเลิกสัญญาอันเนื่องจากดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำขององค์กรเกษตรกรสำหรับผู้เลี้ยงสัตว์ปีก[*]

ดังนั้นจากสภาพปัญหาดังกล่าวที่ดำรงอยู่ ย่อมจะเป็นภาพสะท้อนอีกด้านของระบบเกษตรพันธะสัญญาได้เป็นอย่างดีนอกเหนือจากข้อดีต่าง ๆที่ระบบเกษตรพันธะสัญญาได้แสดงให้เกษตรกรผู้หวังจะเข้าร่วมโครงการได้รับรู้ ปัญหาต่าง ๆที่ยังคงดำเนินอยู่จากการกระทำของบริษัทยักษ์ใหญ่นั้นสามารถพบเห็นได้จากรายงานการศึกษาจำนวนมาก ทั้งในตะวันตกและตะวันออก ทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและในประเทศที่กำลังพัฒนา

---

[*] เรื่องเดียวกัน, สถานการณ์ดังกล่าวเป็นคดีความระหว่าง บริษัท Baldree v. Cargill และ นายอาเธอร์ แกสกินส์ (Arther Gaskins) ผู้เป็นประธานขององค์กร Northest Florida Broiler Growers' Association. หน้า. 5.

<u>การเกษตรแบบตีตรวน (Contract Farming)</u>

บริษัทไทเส็นฯยังมีชื่อสียงในด้านการทำเกษตรแบบตีตรวน บางคนเรียกว่า เกษตรพันธสัญญา (contracting farming) ไม่แพ้บริษัทเดล มองเต้ และบริษัท มอนซานโต แม้แต่บริษัทเป๊ปซี่ และบริษัทยูนิลีเวอร์ ก็ยังกระโดดเข้ามาทำการเกษตรแบบตีตรวน ให้ปลูกมะเขือเทศ ในรัฐโอริสสา รัฐปัญจาบ และมหารัชตรา และทำให้เกษตรกรต้องฆ่าตัวตายเพราะมีหนี้สินล้นพ้นตัว เกษตรกรในอเมริกาก็เผชิญภาวะเช่นเดียวกัน ดังกรณีตัวอย่างนี้

นายจิมมี่ จอห์นสัน อดีตพนักงานบริษัท อาร์ เจ เรโนลด์ ผู้ผลิตบุหรี่รายใหญ่ของโลก เขาเป็นชาวชนบทและมีที่ดินอยู่ 59 เอเคอร์ ในรัฐนอร์ทแคโรไลนา แหล่งผลิตไก่แช่แข็งใหญ่รัฐหนึ่งของสหรัฐอเมริกา

บริษัทไทเส็นฯมีโรงงานชำแหละและบรรจุไก่อยู่ในรัฐนี้ 3 แห่ง แต่ไม่ยอมเป็นเจ้าของฟาร์มเอง โดยทั่วไปเกษตรกรที่ต้องการเข้าร่วมโครงการของบริษัท ซึ่งมีอยู่ประมาณ 50 บริษัท จะต้องกู้เงินมาลงทุนเอง แต่บริษัทอาจจะค้ำประกันให้ 2 แสนเหรียญต่อหนึ่งโรงเลี้ยงไก่

นายจิมมี่ จอห์นสัน ได้ทำสัญญากับบริษัท เพอดู ฟาร์ม (Purdue Farm) และติดกับดักจนหนี้สินล้นพ้นตัว เพราะว่าได้ลงทุนไปเกือบ 1 ล้านเหรียญ ต้องสูญบ้านที่ผ่อนจนหมดแล้ว ในที่สุดก็ยิงตัวตายด้วยปืนลูกซองในโรงเลี้ยงไก่ของตนเอง

วิธีการที่ติดกับดักคือ บริษัทจะเรียกร้องให้ต้องปรับปรุงคุณภาพของไก่และโรงเลี้ยงให้สูงขึ้นตลอดเวลา เช่น การติดพัดลมระบายอากาศ ระบบท่อส่งอาหาร ระบบพ่นละอองน้ำให้ความเย็นเพื่อรักษาอุณหภูมิในเล้าให้อยู่ในระดับ 85 องศาฟาห์เรนไฮต์ หรือ 33 องศาเซลเซียสตลอดปี ต้องติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์มาควบคุมอุณหภูมิในเล้า หากปล่อยให้อุณหภูมิสูงกว่านี้ ไก่ทั้งเล้าอาจจะตายได้ภายในเวลา 15 นาที

ระบบเก็บไข่ ระบบการขน และการบรรจุ ซึ่งล้วนต้องลงทุนสูงและต้องกู้เงินมาดำเนินการ หากไม่ทำหรือไม่ปรับปรุง บริษัทที่ทำสัญญาด้วยก็ไม่รับซื้อไก่ หรือให้ราคาต่ำ มาร์ก เจนเนอร์ (Mark Jenner) ที่ปรึกษาของ the American Farm Bureau Federation ให้สัมภาษณ์ว่า โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่จะมีรายได้เพียง 1 เพนนี หรือ 40 สตางค์ ต่อน้ำหนักไก่ 1 ปอนด์ (4ขีด ของ 1 กิโลกรัม)

ที่มา. คอลัมน์ เดินคนละฟาก โดย กมล กมลตระกูล ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2549 ปีที่ 30 ฉบับที่ 3821(3021)

<u>จากกรณีศึกษาต่างประเทศ สู่กรณีศึกษาประเทศไทย</u>

จากกรณีศึกษาต่าง ๆในต่างประเทศที่ปรากฏจะพบว่า สถานการณ์ปัญหาที่พบในประเทศไทย บางส่วนมีความละม้ายคล้ายคลึงกับผลการศึกษาปัญหาที่พบจากต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ประการแรก ประเด็นเรื่องความคุ้มทุนที่เกษตรกรจะต้องเผชิญจากการลงทุนเพื่อทำเกษตรแบบประกันราคากับบริษัทใหญ่ ซึ่งบริษัทธุรกิจการเกษตรมักสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการด้วยการกู้ยืมเงินลงทุนจากธนาคารพาณิชย์ และสนับสนุนให้เหตุผลว่า การลงทุนดังกล่าวจะนำไปสู่ความคุ้มทุนในอนาคต แต่ขณะเดียวกันมีงานศึกษาในประเทศที่ชี้ให้เห็นว่า สถานการณ์ดังกล่าวไม่เป็นความจริงเสมอไป ยกตัวอย่าง จากงานศึกษา พ.ศ. 2547[57] สนับสนุนความเห็นที่ว่า ระยะเวลาคืนทุนและจุดคุ้มทุนของการกู้ยืมเงินมาเลี้ยงไก่เนื้อ ทั้งประเภทฟาร์มขนาดเล็ก (น้อยกว่า 9,000 ตัว) และฟาร์มขนาดกลาง (มากกว่า 9,000 ตัว) ต่างมีระยะเวลาการคุ้มทุนที่เกินกว่าอายุโครงการที่กำหนดทั้งสิ้น ซึ่งงานชิ้น

[57] วีระยุต สุวรรณเจษฎาเลิศ. 2547. <u>การวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนเลี้ยงไก่เนื้อแบบโรงเรือนระบบปิดที่มีสัญญาประกันราคาในจังหวัดเพชรบูรณ์,</u> วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดังกล่าวได้สรุปความเห็นไว้ว่า สำหรับฟาร์มในลักษณะเล็กและกลางนั้นไม่เหมาะที่จะดำเนินการกู้ยืมธนาคารมาเพื่อลงทุนในแบบประกันราคา

นอกเหนือปัญหาดังกล่าวแล้ว ยังพบว่า สถานการณ์ปัญหาของเกษตรกรไทยที่เผชิญกับระบบเกษตรพันธะสัญญา ยังคงมีความคล้ายคลึงอย่างเห็นได้ชัดกับปัญหาที่เกษตรกรในต่างประเทศต้องประสบ โดยพบว่าปัญหาที่ตรงกันของเกษตรกรไทยจากงานวิจัยหลายชิ้น คือ

- *ปัญหาเรื่องต้นทุนการเลี้ยงที่แพง*[58] พบว่า ค่าลูกไก่มีราคาแพง อุปกรณ์การเลี้ยงมีราคาสูง อีกทั้งยังมีต้นทุนการซ่อมโรงเรือน ตลอดจนอาหารสัตว์ และกลุ่มยาเวชภัณฑ์วัคซีนที่มีราคาแพงเช่นกัน ซึ่งจากการให้ข้อมูลของกลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน ได้อธิบายถึงต้นทุนการเลี้ยงไก่เนื้อของเกษตรกรที่ปรับตัวสูงขึ้นหลังจากสถานการณ์ไข้หวัดนก ประกอบกับทางบริษัทธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่ต่างกำหนดให้เกษตรกรผู้เลี้ยงระบบประกันราคาเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยง ทำให้เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการเลี้ยงในระบบเปิดมาสู่ระบบการเลี้ยงแบบปิด พร้อมกับต้องลงทุนสร้างโรงเรือนใหม่ ซื้อวัสดุอุปกรณ์จากบริษัทมาใช้[59]

  จากการสัมภาษณ์ข้อมูลจากเครือข่ายเกษตรกรทางเลือกภาคอีสาน [60] พบว่า การเลี้ยงในระบบโรงเรือนปิด ต้นทุนการเลี้ยงได้ปรับตัวสูงขึ้นเป็นสิบเท่า อันมาจากการก่อสร้างโรงเรือน การติดพัดลมระบายอากาศ ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ยกตัวอย่างว่า หากเปรียบเทียบต้นทุนในการเลี้ยงในระบบเปิดเดิมอยู่ที่ประมาณ 50,000 บาท สำหรับฟาร์มขนาดกลาง เมื่อต้องเลี้ยงในระบบปิด ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างโรงเรือนทำให้ต้นทุนสูงขึ้นเป็น 500,000-600,000 บาท ซึ่งเป็นภาวะบังคับที่เกษตรกรจำเป็นต้องลงทุนเพิ่ม เพื่อรักษาจำนวนไก่เนื้อตามสัญญาที่ระบุไว้กับทางบริษัท

  ในขณะที่ถ้าเปรียบเทียบในส่วนของความคุ้มทุนที่เกษตรกรได้รับจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต พบว่าเกษตรกรไม่ค่อยได้รับประโยชน์มากนักจากการลงทุนในลักษณะดังกล่าว โดยผลการศึกษาในปี พ.ศ. 2544 มีข้อมูลที่สนับสนุนความเห็นดังกล่าว พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจ้างเลี้ยงไก่กระทงด้วยเรือนปรับอากาศ (EVAP) กับบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อีสาน จำกัด (มหาชน) ในเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และยโสธร นั้น การปรับปรุงโรงเรือนจากระบบเก่าเป็นระบบปรับอากาศ (EVAP) ซึ่งเป็นระบบปิดส่งผลทำให้เกษตรกรต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก และต้องมีภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งจากรายงานผลตอบแทนของทางบริษัท พบว่า เกษตรกรจะได้รับเงินเป็นค่าตอบแทนเฉลี่ยรุ่นละ 18,265 บาท แต่เมื่อนำมาวิเคราะห์กับจำนวนเงินที่เกษตรกรต้องจ่ายออกไปแล้ว พบว่ารายได้ที่ได้รับไม่

---

[58] สมชัย จอมศรี. 2544. ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อแบบประกันราคา โดยบริษัทธุรกิจเอกชนในจังหวัดอุบลราชธานี, วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น , หน้า 117.

[59] เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน. 2551. สถานการณ์เกษตรอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคอีสาน. แหล่งที่มา. [Online]. http://www.esaanvoice.net/esanvoice/know/show.php?Category=topreport&No=1853

[60] สัมภาษณ์นายก. เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน ในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม และขอนแก่น เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550

เพียงพอกับรายจ่ายภายในครัวเรือน ซึ่งนำไปสู่ภาระหนี้สิน ในขณะที่ บริษัทผู้ว่าจ้างและเจ้าของโครงการรับจ้างเลี้ยงจะมีข้อดีคือ ไม่ต้องมีภาระค่าก่อสร้างโรงเรือน และสามารถที่จะขยายขนาดฟาร์มออกไปได้ในภาวะทางการตลาดที่กำลังการซื้อสูง หรือสามารถลดกำลังการผลิตได้อย่างรวดเร็วในภาวะทางการตลาดที่ตกต่ำ[61]

แต่กระนั้นก็ตาม การตัดสินใจที่จะออกจากระบบการเลี้ยงแบบประกันราคาเมื่อเกษตรกรได้ลงทุนไปแล้วก็ยังไม่สามารถกระทำได้ดังที่ปรารถนา โดยพบว่าเกษตรกรบางส่วนไม่ปรารถนาที่จะยกเลิกสัญญา เนื่องจากเกษตรกรไม่มีเงินหมุนเวียนในระบบ ไม่มีเงินใช้หนี้ที่กู้ยืมมาเพื่อการสร้างโรงเรือนในระยะแรก[62]

- *ปัญหาเรื่องคุณภาพอาหารสำเร็จรูป* พบว่านอกจากประเด็นเรื่องอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพงแล้ว ในบางครั้งเกษตรกรยังพบว่าอาหารสำเร็จรูปที่บริษัทส่งมอบนั้นไม่ได้มาตรฐาน หรือเป็นอาหารเก่าจากฟาร์มอื่น [63] และเกษตรกรบางส่วนได้ตั้งข้อสังเกตว่า อาหารสำเร็จรูปที่ได้จากบริษัทอาจมีการเปลี่ยนแปลงสูตรหรือส่วนผสมตามราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถทราบได้ว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่ออัตราการสร้างเนื้อของไก่หรือไม่[64] (อัตราการแลกเนื้อมีผลต่อรายได้ที่เกษตรกรจะได้รับ)

บทสัมภาษณ์เชิงลึก : สถานการณ์ของเกษตรพันธะสัญญา

'คอนแทรค ฟาร์มิ่ง มันเป็นอย่างที่เขาว่า เกษตรนายทุนครบวงจร เกษตรกรครบวงจน จริง ๆ"

อุบล อยู่หว้า

จากเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน สรุปรวบยอดความหมายของคอนแทรค ฟาร์มิ่ง

ในฐานะที่ทำงานรณรงค์ด้านเกษตรอินทรีย์กับเกษตรกรในภาคอีสานมายาวนาน เขาเล่าสถานการณ์ในพื้นที่ว่า เกษตรกรจะมีพันธะสัญญากับบริษัทในการเลี้ยงไก่เสียเป็นส่วนมาก โดยเกษตรกรจะเป็นผู้ลงทุนในโรงเรือน ส่วนบริษัทใหญ่จะให้ 'เชื่อ' ลูกเจี๊ยบ อาหารไก่ และเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาหักลบกลบหนี้กันตอนขายไก่ให้บริษัท ซึ่งในการขายไก่นั้น มีเงื่อนไขว่า ไก่ฝูงนั้นต้องมีอัตราการตายไม่เกิน 5% ของไก่ทั้งหมด และมีอัตราการแลกเนื้อ (น้ำหนักไก่ทั้งหมดเทียบกับอาหารที่ใช้เลี้ยงไก่ทั้งหมด) ตามเกณฑ์ที่บริษัทกำหนด

"ปัญหาคือ น้ำหนักไก่มันขึ้นกับอาหารของบริษัท ถ้าบริษัทจะกดราคาก็ส่งอาหารที่มีโปรตีนต่ำมาให้ชาวบ้านไม่มีทางรู้ แล้วข้อตกลงเองก็ไม่ชัดเจน บริษัทจะให้ไก่รุ่นใหม่มาเลี้ยงเมื่อไหร่ เกษตรกรกำหนดไม่ได้เลย ซึ่งตั้งแต่มีไข้หวัดนก ชาวบ้านก็ไม่ได้เลี้ยงไก่มานานแล้ว โรงเรือนที่ลงทุนก็กลายเป็นโรงเรือนร้าง เพราะบริษัทไม่ส่งลูกเจี๊ยบมาให้ โดยไม่ได้ค่าชดเชยอะไรทั้งนั้น" อุบลกล่าว

ที่มา. เว็บไซท์ประชาไท. "รายงานพิเศษ : 'คอนแทรค ฟาร์มิ่ง' เมื่อ 'นายทุน' อาสามาแก้จน"

---

[61] ชุมนุม ยงสืบชาติ (2544). การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนรับจ้างเลี้ยงไก่กระทงด้วยระบบปรับอากาศ (EVAP) ของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษา บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ , ภาคนิพนธ์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, แหล่งที่มา. [Online]. http://www.vu.ac.th/lib/detail.php?id=188&pleaselinkback=

[62] สุพาณี ธนีวุฒิ. 2547. (รายงานพิเศษ) ไข้หวัดนก... ไก่... และเกษตรกร. แหล่งที่มา. [Online]. www.thaico.net/b_pnews/47020704.htm

[63] อ้างแล้ว, สมชัย จอมศรี, ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อแบบประกันราคา โดยบริษัทธุรกิจเอกชนในจังหวัดอุบลราชธานี หน้า. 117.

[64] อ้างแล้ว. สุพาณี ธนีวุฒิ, (รายงานพิเศษ) ไข้หวัดนก... ไก่... และเกษตรกร.

- *ปัญหาเรื่องค่าตอบแทนการเลี้ยงไก่เนื้อ* เกษตรกรจำนวนมากที่ประสบกับการถูกหักค่าตอบแทนในการเลี้ยง อันเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น อัตราการแลกเนื้อที่ไม่เป็นไปตามที่ทางบริษัทกำหนด หรือในประเด็นอื่น ๆ ที่ทางบริษัทไม่ได้มีการชี้แจงอย่างละเอียดเมื่อครั้งทำสัญญา อีกทั้งประเด็นในส่วนที่ทางเกษตรกรไม่สามารถเก็บตัวสำเนาของสัญญาที่ทำร่วมกับบริษัทไว้ได้ ทำให้เมื่อประสบกับปัญหาจึงไม่สามารถจัดการทางคดีความใดได้

- *ปัญหาเรื่องอำนาจต่อรองกับสัญญาของบริษัทธุรกิจการเกษตร*[*] พบว่าเกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรองกับบริษัทยักษ์ใหญ่ได้ สถานการณ์ของปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์ในปี พ.ศ. 2547 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์[65] ซึ่งพบว่า จากการเก็บข้อมูลเกษตรกรที่อยู่ในโครงการเลี้ยงไก่เนื้อแบบประกันราคา ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกรทั้งหมดไม่สามารถเจรจาต่อรองกับทางบริษัทในการปรับแก้ไขตัวสัญญาได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เครือข่ายเกษตรกรทางเลือกได้ให้คำตอบว่า ในกรณีที่เกษตรกรขอต่อรองกับทางบริษัท ทางบริษัทอาจจะไม่ยอมลงนามในสัญญาเลย หรือเปลี่ยนไปหาเกษตรกรที่อื่นที่ไม่ขอต่อรองในการทำสัญญา ดังนั้นจึงเรียกได้ว่า เกษตรกรอยู่ในฐานะที่ไม่มีอำนาจต่อรองใด ๆ[66]

- *ปัญหาความเสี่ยงอื่น ๆ* นอกเหนือจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว แม้ว่าเกษตรกรจำนวนหนึ่งจะยอมรับกับความจำเป็นในการปรับปรุงฟาร์มเพื่อให้ได้มาตรฐานตามที่บริษัทต้องการ แต่เมื่อไข้หวัดนกกลับมาระบาดใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2547 ส่งผลทำให้เกษตรกรที่เลี้ยงในระบบรับจ้างเลี้ยงจากบริษัทต้องเผชิญกับปัญหาอีกครั้งเนื่องจาก บริษัทหรือผู้ประกอบการที่จ้างเลี้ยงต่างพากันปิดตัวลง ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น บริษัทขาดทุนไข้หวัดนกยังไม่หยุดระบาด ตลาดไม่กระเตื้อง ขณะที่เกษตรกรเหล่านั้นก็ต้องชำระเงินกู้ให้ธนาคารจากการกู้เงินมาปรับปรุงระบบโรงเรือน กลายเป็นปัญหาหนี้สินที่เกษตรกรต้องเป็นผู้แบกรับภาระต่อไป ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมากว่า เป็นการแก้ไขปัญหาที่มีแนวโน้มเอื้อประโยชน์ช่วยเหลือกลุ่มบริษัทที่มีเงินทุนในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต พร้อมกับกีดกันกลุ่มเกษตรกรรายย่อยและเกษตรกรขนาดกลางให้ออกจากตลาดธุรกิจนี้ และเปิดโอกาสให้บริษัทขนาดใหญ่เข้ามาควบคุมการผลิตได้อย่างครบวงจรมากขึ้น[67]

---

[*] ตัวอย่างสัญญารับจ้างเลี้ยงไก่เนื้อแบบประกันราคา แนบไว้ในภาคผนวกท้ายเอกสาร

[65] ศศิธร ทรงประโคน. 2547. ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานส่งเสริมและการให้บริการการเลี้ยงไก่เนื้อลักษณะที่มีสัญญาข้อผูกพันโดยบริษัทธุรกิจเอกชนในจังหวัดอุดธานี. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 79-83.

[66] อ้างแล้ว, การสัมภาษณ์ตัวแทนเครือข่ายเกษตรกรทางเลือกภาคอีสาน เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550

[67] หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2547 " ผู้เลี้ยงไก่รายย่อยสูญพันธุ์ รัฐเอื้อบริษัทใหญ่รุกกินรวบ"

ตัวอย่างระบบเกษตรพันธะสัญญา : การเลี้ยงไก่เนื้อ

กรณีที่ 1.

"จากการทำงานเรื่องเกษตรพันธะสัญญาในภาคอีสาน ของเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน โดยมีเป้าหมายเพื่อการสร้างความปลอดภัยในการใช้แรงงานและการมีสุขภาพที่ดี และเพื่อเป็นการพัฒนากลุ่มองค์กรเกษตรพันธะสัญญาให้มีความเข้มแข็งในการสร้างทางเลือกและการต่อรอง อันจะนำไปสู่การผลักดันนโยบายที่เอื้อต่อเกษตรกร โดยได้เข้าไปทำงานกับ กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ กลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง กลุ่มผู้ปลูกอ้อย ทั้งนี้จากการเข้าไปทำงานกับกลุ่มเกษตรพันธะสัญญาเหล่านี้ ทำให้พบปัญหาที่มีผลกระทบอย่างมาก ต่อเกษตรกร ถามว่าจากผลกระทบที่เกิดขึ้น "ทำไมรัฐต้องสนับสนุนให้มีนโยบายเกษตรพันธะสัญญา"

กรณีพื้นที่ไก่ เกษตรกรต้องแบกรับเรื่อง การสร้างโรงเรือน จัดหาอุปกรณ์และ แรงงาน การดูแลรักษา ค่าไฟฟ้า โดยบริษัทจะรับซื้อผลผลิต จัดหาลูกไก่และอาหารไก่ ให้สินเชื่อ และกำกับควบคุมดูแลการผลิตอย่างใกล้ชิด ขณะที่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เกษตรกรแบกรับความเสี่ยงเรื่องไก่ตาย บางรายลงทุนไปแล้ว แต่บริษัทกลับไม่ให้เลี้ยงต่อ การใช้สารเคมีในฟาร์มและสถานการณ์ไข้หวัดนกซึ่งเสี่ยงต่อสุขภาพของเกษตรกรและเสี่ยงต่อการเลี้ยงไก่ การถูกบังคับให้เป็นระบบฟาร์มปิด ซึ่งต้องลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างมาก"[68]

กรณีที่ 2.

"ตัดสินใจลงทุนด้วยเงินเกือบ 1 ล้านบาท ถือว่าเป็นครั้งใหญ่ที่สุดของชีวิต แต่กลับต้องพาชีวิตครอบครัวล้มเหลว เพราะหลังจากไข้หวัดนกกลับมาระบาดในรอบใหม่ บริษัทหรือผู้ประกอบการที่เคยส่งลูกไก่ให้เลี้ยงและซื้อกลับต่างก็พากันปิดตัวลง อ้างเพียงว่าทำไปก็ขาดทุน ไข้หวัดนกไม่หยุดระบาด ตลาดไม่กระเตื้อง ไม่คุ้มทุน แต่ไม่ได้คิดว่าเกษตรกรที่ลงทุนไปเป็นเงินจำนวนมาก จะเป็นอย่างไร" นางพรทิพย์ ชูสี เกษตรกรเลี้ยงไก่เนื้อจังหวัดอุตรดิตถ์

" ได้กู้เงินจาก ธกส. มาปรับปรุงโรงเรือนเลี้ยงไก่เนื้อระบบปิด จำนวน 4 แสนบาท รวมกับเงินที่เก็บออมมา 2 แสนบาท และเงินกู้จากสหกรณ์เพิ่มเติม 1.5 แสน แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่ได้เลี้ยงแม้แต่รุ่นเดียว เพราะไม่มีตลาด จนรู้สึกเหมือนถูกลอยแพ โดยทุกวันนี้ต้องนำรถยนต์ที่มีอยู่ออกรับจ้างทั่วไป ส่วนภรรยาไปขายของตามตลาดนัด" นายชาติชาย ดีคำ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ อ. ท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์[69]

กรณีที่ 3.

"กลุ่มเลี้ยงไก่ ต. บ้านผือ อ. หนองเรือ จ. ขอนแก่น เลี้ยงไก่ในลักษณะทำสัญญารับจ้างเลี้ยงไก่รุ่น ไก่เนื้อ และไก่ไข่ โดย ทำการรับจ้างเลี้ยงไก่รุ่น กับบริษัท ศรีวิโรจน์ รับจ้างเลี้ยงไก่เนื้อ กับบริษัทเบทาโกร และเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคากับบริษัท ศรีวิโรจน์

เกษตรกรที่เลี้ยงไก่เนื้อลดลงจาก 18 ราย เหลือ 3 ราย ภายใน 4 ปี เนื่องจากเกิดปัญหาไข้หวัดนก และต้องปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงไก่ในระบบปิด ซึ่งต้องเพิ่มต้นทุนในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิต และไม่มีความมั่นคง เนื่องจากบริษัทสามารถยกเลิกการทำสัญญาได้ทุกเมื่อและหน่วยงานของรัฐ เช่น ปศุสัตว์ ที่เข้ามาดูแลควบคุมเฉพาะ

---

[68] ข้อมูลจากเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน. 2551. "เกษตรพันธะสัญญา" การผลิตภายใต้อุ้งมือบริษัทและผลกระทบต่อเกษตรกร ภาคอีสาน

[69] หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2548 "ผู้เลี้ยงไก่หนี้สินท่วม จากนโยบายฟาร์มปิด" หน้า. 28.

มาตรฐานโรงเรือนแต่ไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการเจรจาต่อรองที่จะสร้างความมั่นใจให้เกษตรกร

พบว่าปัจจุบันเกษตรกรหันมาเลี้ยงไก่ไข่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะเกษตรกรที่มีเงินทุนค่อนข้างสูง ส่วนการเลี้ยงไก่เนื้อนั้นเกษตรกรบางส่วนมีความเห็นว่ามีความยุ่งยากมากขึ้นเนื่องจากบริษัทไม่ได้ทำการจับไก่ให้หมดในครั้งเดียวแต่จะเลือกจับไก่ในขนาดและจำนวนตามความต้องการตลาดซึ่งทำให้เกิดปัญหาไก่ตายได้"[70]

กรณีที่ 4.

กลุ่มเลี้ยงไก่ อ. กระสัง จ. บุรีรัมย์

การเลี้ยงโดยใช้โรงเรือนแบบปิด แบบรับจ้างเลี้ยง และประกันราคา เกษตรกรทำการผลิตระบบพันธะสัญญากับบริษัทขนาดใหญ่ 3 แห่ง ใน 2 รูปแบบ ได้แก่ การเลี้ยงแบบประกันราคากับบริษัทซันนิค และการเลี้ยงแบบรับจ้างเลี้ยงกับบริษัทซี.พี และบริษัทเบทาโกร จากสถานการณ์ไข้หวัดนกที่ระบาดหนักตั้งแต่ปี 2544 ทำให้ฟาร์มเลี้ยงไก่ทุกแห่งต้องปรับระบบการผลิตเข้าสู่ระบบโรงเรือนปิด (E-VAP) ซึ่งเกษตรกรแต่ละรายยังไม่มีความเข้าใจกลไกของโรงเรือนปิด สภาพอากาศไม่ได้เป็นปัญหาในการจัดการ เนื่องจากในระบบปิดสามารถควบคุมอุณหภูมิ และความชื้นได้แต่จำเป็นต้องมีทุนจัดการที่สูง การจัดการของเกษตรกรต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีโรงเรือน ปัจจัยการผลิต(พันธุ์ อาหาร เวชภัณฑ์) และการตลาดจากบริษัท ในขณะที่บริษัทได้ประโยชน์จากที่ดิน โรงเรือน ทุนหมุนเวียน และความรู้ประสบการณ์ของเกษตรกร นอกจากนี้เกษตรกรยังเผชิญความเสี่ยงสูงในกรณีของไฟฟ้าดับ และต้นทุนค่าไฟที่เพิ่มขึ้นเป็นปัจจัยหลักของการตัดสินใจของเกษตรกรและความยั่งยืนของระบบ

กรณีที่ 5.

กลุ่มเลี้ยงไก่ ต. บ้านพร้าว อ. ปาพะยอม จ. พัทลุงประกอบอาชีพเลี้ยงไก่เนื้อ ร่วมกับอาชีพอื่น ๆ มากกว่าร้อยละ 95 มีสมาชิกรวม 33 รายทำสัญญาเลี้ยงกับ 4 บริษัทในเครือ ซีพี และเบทาโกร ได้แก่ ณ. ศิริฟาร์ม และเพื่อน เกษตรฟาร์ม ภาคใต้ฟาร์มและ สุพิศฟาร์ม ซึ่งเกษตรกรสลับสับเปลี่ยนทำสัญญาตามความพอใจในเงื่อนไขของบริษัท ระบบพันธะสัญญามีสองระบบ เป็นแบบรับจ้างเลี้ยง ระบบเกษตรพันธะสัญญามีสองระบบ ได้แก่ ประเภทแรกเป็นระบบจ้างเลี้ยงโดยเกษตรกรจัดเตรียมโรงเรือนเพียงอย่างเดียว ส่วนบริษัทรับภาระด้านพันธุ์ไก่ อาหาร และเวชภัณฑ์ และให้ผลตอบแทนเป็นรายตัว ๆ ละประมาณ 3 บาท เกษตรกรไม่มีความเสี่ยง รายได้ขึ้นอยู่กับความอยู่รอดของไก่ ดังนั้น ถ้าเกษตรกรเป็นผู้ใฝ่รู้ก็สามารถสร้างประสบการณ์และความรู้จากการรับจ้างเลี้ยงไก่เนื้อตัวละ 3 บาทเป็นการพัฒนาสมรรถนะในระยะแรกก่อนที่จะปลีกตัวเป็นผู้เลี้ยงอิสระ

ประเภทที่สองเป็นระบบประกันราคา โดยเกษตรกรทำธุรกิจกับบริษัทและรับภาระด้านพันธุ์ไก่ อาหาร เวชภัณฑ์และโรงเรือน บริษัทประกันราคาไก่เนื้อก่อนการเลี้ยง และรับซื้อในราคาประกัน ผลตอบแทนเชิงธุรกิจของเกษตรกรขึ้นอยู่กับขีดความสามารถด้านความรู้และเทคโนโลยีการเลี้ยง การบริหารจัดการฟาร์ม และวิธีลดอัตราการตายของสัตว์ปีก เกษตรกรที่มีความสามารถและเชื่อมั่นกับวิธีการของตนเองก็จะเลือกเลี้ยงประเภทที่สอง ผลการศึกษาพบว่าการเลี้ยงไก่เนื้อร่วมกับบริษัท ณ ศิริฟาร์ม ซึ่งผู้จัดการเป็นนายสัตวแพทย์ ติดตามการทำงานของเกษตรกรอย่างใกล้ชิด มีความผูกพันเชิงสังคมและวิชาการ ได้รับความเชื่อถืออย่างกว้างขวางในกลุ่มสมาชิก ความสำเร็จของกลุ่มเลี้ยงไก่บ้านพร้าวเป็นกรณีที่แสดงให้การทำงานร่วมรับผิดชอบของผู้ประกอบการ เกษตรกร และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ในอนาคตประเด็นด้านอาชีวอนามัย การเฝ้าระวังการระบาดของไข้หวัดนก และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเปิดโอกาสที่จะนำเข้าสู่วาระการพัฒนาระดับตำบล เนื่องจากมีเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวิชาการ ธุรกิจ[71]

---

[70] บุศรา ลิ้มนิรันดร์กุล พฤกษ์ ยิบมันตะสิริ ช่อผกา ม่วงสุข และประทานทิพย์ กระมล, เกษตรพันธะสัญญากับโอกาสการพัฒนาของเกษตรกรรายย่อย, ภายใต้แผนงานสร้างเสริมสุขภาพแรงงานนอกระบบในภาคเกษตร, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) หน้า 100.

[71] เรื่องเดิม หน้า. 101-102.

1.2.2.2 เกษตรกรอิสระ: การเลี้ยงไก่เนื้อแบบอิสระ

สำหรับกรณีเกษตรกรที่เลี้ยงไก่เนื้อแบบอิสระ สถานการณ์ดูจะแตกต่างกันออกไป เมื่อเปรียบเทียบด้านสัดส่วนเกษตรกรอิสระต่อเกษตรกรที่เลี้ยงในลักษณะของเกษตรพันธะสัญญา โดยพบว่ามีสัดส่วนถือครองตลาดที่ลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรที่เลี้ยงไก่เนื้ออิสระนั้น จะลงทุนในกิจการของตนเองทั้งหมด มีอำนาจการตัดสินใจในการผลิต การจัดการ และมีอิสระในการจำหน่ายไก่ ในปัจจุบันพบว่าเกษตรกรกลุ่มนี้มีความเสี่ยงจากสถานการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น [72] ทั้งความเสี่ยงที่มาจากความผันผวนของราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ และราคาขายไก่เนื้อของตลาด การแข่งขันกับบริษัทขนาดใหญ่ที่ยึดครองตลาด และยิ่งไปกว่านั้นอาจยังต้องประสบกับสถานการณ์ความเชื่อถือของผู้บริโภคโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปัญหาไข้หวัดนกระบาดอีกด้วย

จากงานศึกษาในปี พ.ศ. 2539 [73] พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงแบบอิสระส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูนกว่าร้อยละ 53 รับซื้อลูกไก่จากเครือเจริญโภคภัณฑ์ รองลงมาคือ ลูกไก่ในเครือบริษัทแหลมทอง และบริษัทเครือ ป. เจริญภัณฑ์ ร้อยละ 28 และร้อยละ 9 ตามลำดับ พร้อมกันนั้นเกษตรกรผู้เลี้ยงอิสระในพื้นที่ดังกล่าวได้อาศัยแหล่งความรู้จากเอกสารสิ่งพิมพ์เป็นสำคัญ รองลงมาคืออาศัยคำแนะนำจากบริษัทต่าง ๆ ที่ซื้อสินค้าหรือวัตถุดิบการเลี้ยง ขณะที่การเข้าถึงคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีสัดส่วนที่น้อยมากไม่ถึงร้อยละ 10

ปัญหาหลัก ๆ ของเกษตรกรอิสระเหล่านี้มีอยู่ 4-5 ประเด็นที่น่าสนใจ [74] อันดับแรก คือ ปัญหาด้านการป้องกันโรค อันเนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถจัดระบบป้องกันโรคได้ดีนัก เพราะต้องอาศัยเงินทุนสนับสนุนรวมถึงสถานที่ในการป้องกันโรค รองลงมาคือปัญหาเรื่องพันธุ์ไก่ ความแข็งแรงของลูกไก่ที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความเสียหายได้ง่ายจากกรณีลูกไก่ตายหรือเป็นโรคติดต่อขึ้น อันดับสามคือปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการเลี้ยงไก่เนื้อ และอันดับที่สี่ คือ ปัญหาด้านการบริหารจัดการและการตลาดสำหรับไก่กระทง ซึ่งสาเหตุมาจากการขาดความรู้ในการเลี้ยงดู และความผันผวนไม่แน่นอนของราคาไก่เนื้อในตลาด

ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่า จากสถานการณ์ไข้หวัดนกที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2547 นอกเหนือจากจะส่งผลทำให้ปริมาณการผลิตไก่เนื้อลดลงแล้ว ยังส่งผลทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงรายย่อยอิสระส่วนใหญ่เลิกกิจการ เนื่องจากประสบปัญหาขาดทุนและขาดเงินทุนหมุนเวียน [75] นอกจากนี้ยังพบว่าจากกงานศึกษาในปี พ.ศ. 2550 ได้ประมาณการณ์อนาคตของเกษตรกรรายย่อยผู้เลี้ยงอิสระหลังจากสถานการณ์ไข้หวัดนกไว้ว่า [76] ความได้เปรียบของเกษตรกรรายย่อยบางส่วนที่มาจาก การมีต้นทุนการลงทุนที่ต่ำ

---

[72] สายันต์ เทวัน. 2540. การศึกษาเปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้เลี้ยงไก่เนื้อประเภทอิสระกับมีสัญญาผูกพัน ในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

[73] ธวัชชัย ศุภดิษฐ์. 2539. การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไก่เนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงอิสระจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน. การศึกษาอิสระเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า. 46.

[74] เรื่องเดียวกัน , หน้า 74.

[75] ทวีศักดิ์ ใจคำสืบ. 2550. สถานการณ์ไข้หวัดนกในภาคเหนือ. รายงานภาวะเศรษฐกิจการเงินภาคเหนือ เดือนมกราคม 2550, ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ.

[76] Viroj NaRanong.2007. Structural Changes in Thailand's Poultry Sector and its Social Implications. Thailand Development Research Institute, November 5,2007.

หรือผลได้ที่สูงจากกรณีที่ราคาไก่เนื้อปรับตัวสูงขึ้นนั้น หรือกรณีที่สามารถอาศัยมูลไก่เป็นอาหารให้ปลาในบ่อเลี้ยงนั้น อาจสิ้นสุดลงเมื่อเกษตรกรรายย่อยเหล่านั้นจำเป็นต้องยกระดับโรงเรือนมาสู่การเลี้ยงในระบบ EVAP เพื่อจัดการกับความเสี่ยงจากไข้หวัดนก

1.2.2.3 บทสรุป

ดังนั้นจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเลี้ยงแบบประกันราคา หรือการเลี้ยงแบบอิสระนั้น ถ้าพิจารณาแบบผิวเผินอาจเห็นว่าเกษตรกรที่เลี้ยงระบบประกันราคาและเกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระจะมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบที่แตกต่างกันไป ซึ่งจากการสรุปความของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ระบุไว้ในตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจเลี้ยงไก่เนื้อในแต่ละรูปแบบจะมีความเหมาะสมแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ เงินทุน และข้อจำกัดอื่น ๆของเกษตรกรแต่ละบุคคล

ดังนั้นจากสถานการณ์ที่ผันผวนต่าง ๆและอิทธิพลจากสถานการณ์ไข้หวัดนก ทำให้การวิเคราะห์ความได้เปรียบเสียเปรียบของการเลี้ยงในแต่ละรูปแบบจำเป็นต้องขยายกรอบการวิเคราะห์ให้มากขึ้น ด้วยการนำประเด็นการเลี้ยงในระบบโรงเรือนปิดหรือที่เรียกว่าระบบ EVAP เข้ามาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งประเด็นในการพิจารณามีตั้งแต่ต้นทุนการเลี้ยงที่ปรับตัวสูงขึ้น ตลอดจนความเชื่อมั่นในคุณภาพของเนื้อไก่

ตารางที่ 10. ปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆที่เกษตรกรประสบที่นอกเหนือจากความเสี่ยงด้านราคา

ปัจจัยความเสี่ยงอื่น ๆ หลังสถานการณ์ไข้หวัดนก	
ประเภทการเลี้ยง	**ปัญหาการเลี้ยงไก่เนื้อระบบโรงเรือนปิด (EVAP)**
การเลี้ยงแบบอิสระ	เกษตรกรอิสระสามารถที่จะปรับเปลี่ยนการเลี้ยงของตนเองให้เหมาะสมได้ ไม่มีข้อกำหนดใดที่บัญญัติว่าจะต้องเลี้ยงในระบบโรงเรือนปิด แต่อย่างไรก็ตาม เกษตรกรอาจต้องประสบกับปัญหาในการนำส่งเข้าสู่การชำแหละเนื้อไก่ เนื่องจากจะไม่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค จึงมีแนวโน้มที่ต้องปรับสู่ระบบปิดโดยปริยาย
การรับจ้างเลี้ยงไก่เนื้อ/ เกษตรพันธะสัญญา	ต้นทุนการเลี้ยงในระบบโรงเรือนปิด เป็นสิ่งที่<u>ไม่อาจหลีกเลี่ยง</u>ได้สำหรับการเลี้ยงไก่ระบบเกษตรพันธะสัญญา เนื่องจากทางบริษัทจะเป็นผู้เข้ามากำหนดมาตรฐานการเลี้ยงเพื่อป้องกันความเสียหายจากเชื้อไข้หวัดนก และเป็นการการประกันคุณภาพของสินค้า เกษตรกรต้องลงทุนระบบด้วยตนเอง หรือทางบริษัทอาจเข้ามาช่วยเหลือให้กู้เงินจากสถาบันการเงินมาลงทุน แต่ในช่วงที่สถานการณ์การตลาดไม่แน่นอน อาจส่งผลทำให้แม้จะติดตั้งระบบโรงเรือนปิด แล้ว แต่หากบริษัทไม่นำส่งลูกไก่ให้ หรือปิดตัวลงจากปัญหาไข้หวัดนก เกษตรกรอาจตกอยู่ในภาวะจำยอมรับภาระหนี้สินที่เกิดขึ้น

ด้วยเหตุดังกล่าว เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสถานการณ์ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ประเด็นข้อได้เปรียบของเกษตรกรอิสระที่ได้รับอาจต้องหมดไปเมื่อระบบการเลี้ยงในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะต้องปรับมาสู่การเลี้ยงระบบปิด ต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ปรับตัวสูงขึ้น ย่อมส่งผลต่อความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่หายไป พร้อมกันนั้นสำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงในลักษณะการประกันราคาเองก็จำเป็นต้องปรับตัวมาสู่การเลี้ยงในระบบปิดเช่นเดียวกัน ไม่ว่าเหตุผลนั้นจะกระทำเนื่องจากความสมัครใจหรือการเรียกร้องของบริษัทธุรกิจการเกษตรที่กำหนดให้กระทำก็ตาม อีกทั้งยังต้องประสบกับปัญหาในลักษณะเดิมเช่น ต้นทุนการเลี้ยงที่แพง ปัจจัยการผลิตเช่นอาหารสัตว์ที่ต้องใช้จากบริษัทคู่สัญญา เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกันก็พบว่า จากมุมมองของบริษัทยักษ์ในวงการธุรกิจการเกษตร ก็มีแนวโน้มที่จะถูกระบบข้อบังคับจากต่างประเทศที่เป็นประเทศคู่ค้ามากขึ้นเช่นเดียวกัน พบว่าจำเป็นต้องอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะนำมาสู่การเพิ่มขึ้นของปริมาณการผลิตอันมาจากระบบการเลี้ยงไก่เนื้อในโรงเรือนระบบ EVAP ตลอดจนอาจนำมาสู่การปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรพันธะสัญญามาสู่การเลี้ยงไก่เนื้อแบบครบวงจรที่มากขึ้น[77] ซึ่งทางบริษัทจะต้องเป็นผู้เลี้ยงไก่เนื้อด้วยตนเองเพื่อควบคุมคุณภาพของไก่เนื้อมากขึ้น (ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของบริษัทสหฟาร์ม) โดยเหตุผลที่สนับสนุนแนวโน้มดังกล่าว มีด้วยกัน 2 ประการหลักที่สำคัญ คือ

- เพื่อสนองตอบต่อข้อกำหนดทางการค้าที่ยกมาตรฐานสูงขึ้น ทั้งในด้านความปลอดภัยของอาหาร และสวัสดิภาพสัตว์ ยกตัวอย่างเช่น ข้อกำหนดจากประเทศคู่ค้าในการรับซื้อผลผลิตจากการผลิตในโรงเรือนปิดที่มีการควบคุมคุณภาพได้ดีกว่า หรือข้อกำหนดด้านสวัสดิภาพสัตว์จากประเทศคู่ค้าอย่างเช่น EU เป็นต้น
- เหตุผลจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไข้หวัดนกที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2547 อันส่งผลทำให้ระบบการเลี้ยงในระบบเปิดต้องหยุดชะงักไป ที่ทำให้การส่งออกไก่สดแช่แข็งต้องถูกระงับ บริษัทผู้นำด้านการส่งออกต้องเปลี่ยนมาสู่การส่งออกไก่ปรุงสุก ขณะที่บริษัทขนาดย่อยต้องอาศัยระยะเวลาปรับตัวระยะหนึ่ง และเปลี่ยนแปลงตามบริษัทผู้นำตลาด

ดังนั้นจากทั้งหมดที่กล่าวมาในบทที่ 1 สามารถสรุปโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมไก่เนื้อเป็นแผนภาพได้ดังต่อไปนี้ [78] ซึ่งรวบรวมอุตสาหกรรมทั้งหมดทีเกี่ยวเนื่อง และกระบวนการต่าง ๆ จนกระทั่งนำส่งยังโรงฆ่าและชำแหละไก่เนื้อ ซึ่งกระบวนการแปรรูปเนื้อไก่จะถูกกล่าวถึงในบทต่อไป

[77] Viroj NaRanong.2007. Structural Changes in Thailand's Poultry Sector and its Social Implications. Thailand Development Research Institute, November 5,2007.

[78] สถาบันอาหาร, แผนภาพที่ 1 โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมไก่เนื้อ อ้างถึง ศรายุทธ เอี่ยมไพโรจน์. 2542. การวิเคราะห์อุปทานและอุปสงค์ไก่เนื้อของประเทศไทย

แผนภาพแสดงโครงสร้างการผลิตอุตสาหกรรมไก่เนื้อ

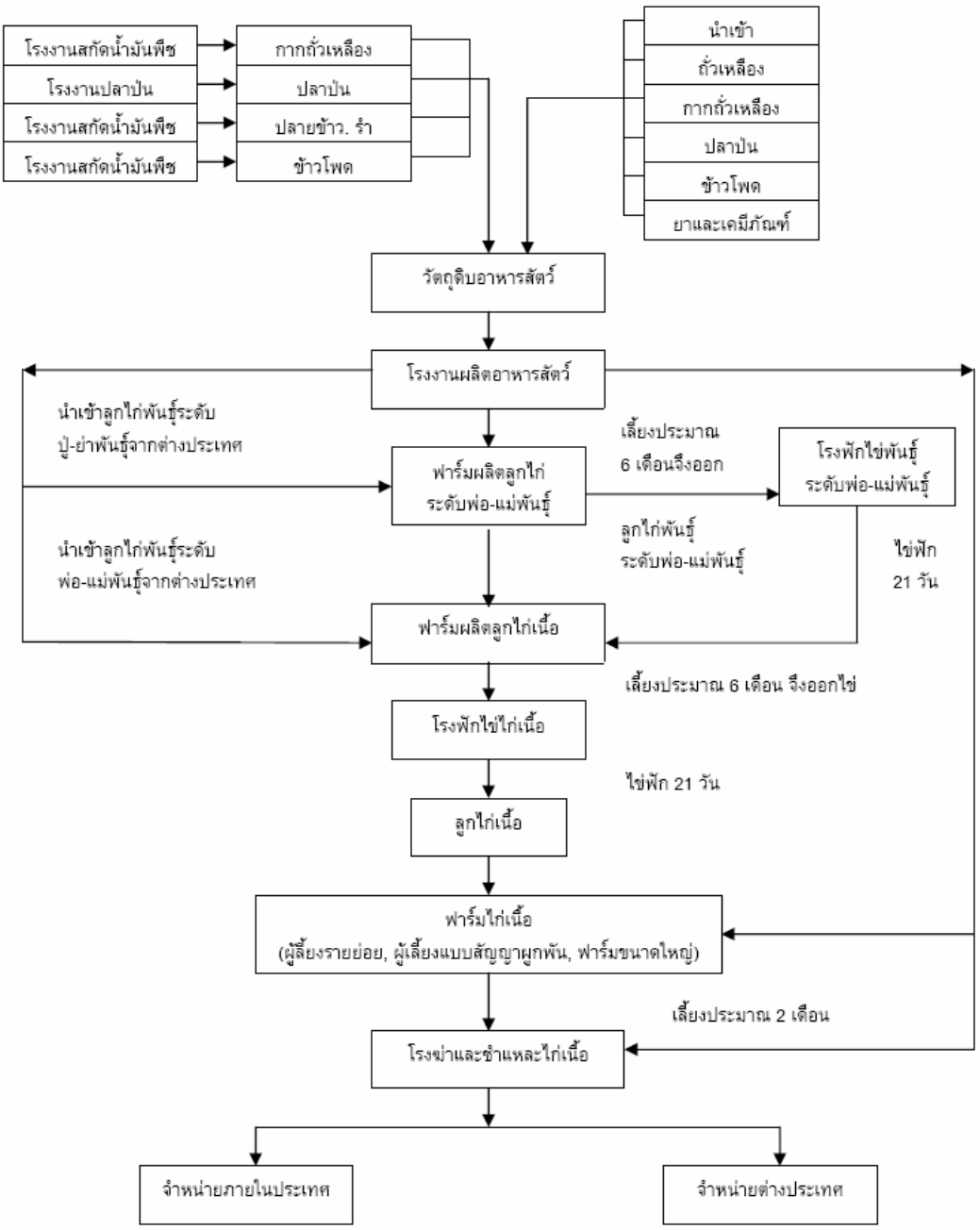

ที่มา : ประมวลข้อมูลจาก ศรายุทธ เอี่ยมไพโรจน์ (2542) และ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

บทที่2.
กระบวนการแปรรูปไก่เนื้อของประเทศไทย

จากที่กล่าวมาแล้วในบทที่ผ่านมา จะพบว่าเครือข่ายอุตสาหกรรมไก่เนื้อมีอุตสาหกรรมจำนวนมากที่เกี่ยวเนื่องกับการผลิตไก่เนื้อในประเทศไทย แต่สำหรับกระบวนการภายหลังจากการผลิตไก่เนื้อแล้วยังพบว่า กระบวนการอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นเดียวกันในอุตสาหกรรมไก่เนื้อ คือ กระบวนการแปรรูปไก่เนื้อ จากโรงเชือด จนกระทั่งมาในรูปอาหารปรุงสุกถึงมือผู้บริโภค

ในส่วนบทที่ 2 นี้จึงนำเสนอกระบวนการแปรรูปไก่เนื้อ ในแต่ละขั้นตอน โดยจะแบ่งกรอบการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ โดยส่วนที่ 1 จะกล่าวถึงกลุ่มธุรกิจหลัก ๆที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการแปรรูปไก่เนื้อของประเทศไทย ตั้งแต่ธุรกิจโรงเชือด การชำแหละ การตัดแต่ง การแช่แข็ง การปรุงสุก ตลอดจนธุรกิจที่นำส่งไก่เนื้อในรูปของอาหารปรุงสุกพร้อมรับประทานถึงมือผู้บริโภค และในส่วนที่สอง จะนำเสนอรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ผลิตในธุรกิจการแปรรูปกับกลุ่มธุรกิจการผลิตไก่เนื้อ

2.1 อุตสาหกรรมการแปรรูปเนื้อไก่ในประเทศไทย

ตั้งแต่อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเป็นต้นมาจนถึงการแปรรูปไก่เนื้อ พบว่ามีกระบวนการต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่การ ชำแหละไก่เนื้อ การตัดแต่ง การส่งออกไก่สด การส่งออกไก่แช่แข็ง ไก่ปรุงสุก และการนำส่งไก่ปรุงสุกถึงมือผู้บริโภค พบว่ากระบวนการต่าง ๆเหล่านี้ล้วนแต่มีกลุ่มบริษัทเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ซึ่งสำหรับการแบ่งขั้นตอนกระบวนการแปรรูปเนื้อไก่ สามารถแสดงให้เห็นเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้[79]

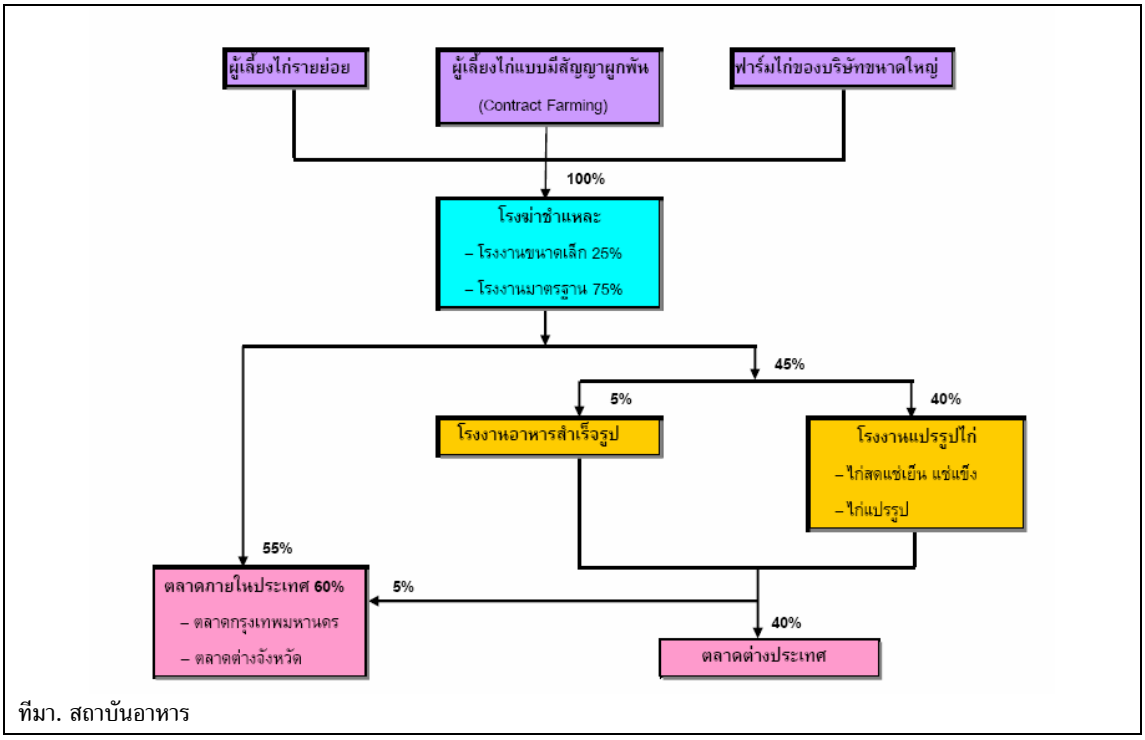

ที่มา. สถาบันอาหาร

[79] สถาบันอาหาร. 2548. วิถีการตลาดอุตสาหกรรมไก่เนื้อ ปี พ.ศ. 2548 , หน้า 3

จากแผนภาพข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า จำนวนไก่เนื้อทั้งหมดที่มีอยู่ในตลาดจะถูกนำเข้าโรงชำแหละเนื้อไก่ โดยจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2548 พบว่า สามารถจำแนกโรงชำแหละเนื้อไก่ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ โรงชำแหละขนาดเล็ก และโรงชำแหละเนื้อไก่มาตรฐาน หลังจากชำแหละแล้วจะแยกออกตามกลุ่มตลาด คือ ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ และในกลุ่มตลาดต่างประเทศยังคงจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มเช่นกัน คือ กลุ่มอาหารปรุงสุก และกลุ่มไก่สด (ไก่สดแปรรูปและไก่สดแช่แข็ง)

2.1.1 อุตสาหกรรมโรงฆ่าและชำแหละไก่เนื้อ

จากข้อมูลของสำนักงานปศุสัตว์ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2550 พบว่า มีการขยายตัวของการตั้งสถานประกอบการณ์โรงฆ่าสัตว์ปีกเพิ่มสูงขึ้น โดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2547 เป็นปีที่มีการตั้งโรงฆ่าสัตว์ปีกสูงขึ้นถึง 7 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2546

จำนวนสถานประกอบการโรงฆ่าสัตว์ปีก ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2550

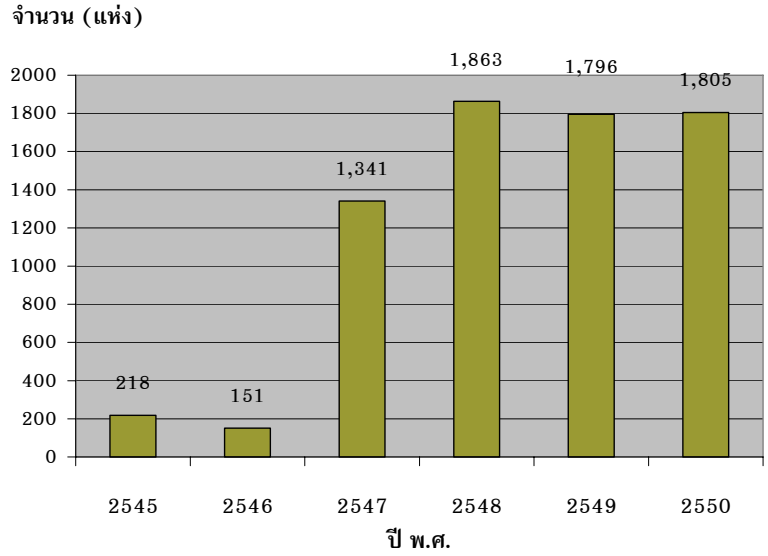

ที่มา. กรมปศุสัตว์

เหตุผลของการขยายตัวของโรงฆ่าสัตว์ปีกในปี พ.ศ. 2547 พบว่าจากสถานการณ์ไข้หวัดนกระบาดส่งผลทำให้เกิดการปรับปรุงในด้านมาตรฐานต่าง ๆรวมไปถึงการขึ้นทะเบียนโรงฆ่าสัตว์ปีกเช่นกัน

จากสถานการณ์ไข้หวัดนกส่งผลทำให้มีการวางกรอบยุทธศาสตร์การเลี้ยงไก่และสัตว์ปีก ปี 2547-2551 โดยกำหนดให้โรงฆ่าสัตว์ปีก ตลอดจนโรงงานแปรรูปจะต้องขึ้นทะเบียนและปรับเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานทั้งหมดภายในปี พ.ศ. 2548[80] ด้วยเหตุดังกล่าวจึงส่งผลทำให้โรงฆ่าสัตว์ปีกแต่เดิมที่ไม่มีการรายงานจำเป็นต้องแจ้งข้อมูล จึงส่งผลทำให้ตัวเลขโรงฆ่าสัตว์ในปี พ.ศ. 2547 ปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวไม่เฉพาะแต่กับสัตว์ปีกเช่นไก่เนื้อเท่านั้น หากแต่รวมถึงปศุสัตว์ทั้งหมด เช่น สุกร เป็ด โค กระบือ เป็นต้น ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจว่าข้อมูลสถิติสถานประกอบการมีการปรับสูงขึ้นในทุกประเภทสัตว์

แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนของมาตรฐานของโรงฆ่าสัตว์แล้ว จะพบว่าจากข้อมูลของสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ให้ข้อเท็จจริงว่า โรงฆ่าสัตว์ปีกส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้าสู่

[80] อ้างอิงจาก บทความ: กรอบยุทธศาสตร์การเลี้ยงไก่และสัตว์ปีก ปี 2547-2551 (การพัฒนา) ภายใต้โครงการประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤติผ่านสื่อสารสนเทศ แหล่งที่มา. [Online].http://crisis.prd.go.th/

ระบบมาตรฐาน [81] จากข้อมูลที่มีอยู่ในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2550 พบว่า มีโรงงานฆ่าสัตว์ภายในประเทศที่ได้รับใบอนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์และการฆ่าสัตว์ (ฆจส.2) ในส่วนของสัตว์ปีกอยู่เพียง 36 รายทั่วประเทศเท่านั้น จากจำนวนโรงฆ่าที่ได้รับใบอนุญาตทั้งสิ้น 586 ราย [82]

นอกจากโรงฆ่าสัตว์ที่มีการขึ้นทะเบียนแล้ว ยังพบว่าจากฐานข้อมูลของกรมปศุสัตว์มีโรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับใบอนุญาตสามารถส่งออกเนื้อสัตว์ยังต่างประเทศได้ มีจำนวนทั้งสิ้น 23 บริษัท[83] โดยจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่แล้วล้วนแต่เป็นบริษัทนยักษ์ใหญ่ในธุรกิจอุตสาหกรรมด้วยกันทั้งสิ้น

ตารางที่ 1. รายนามบริษัทที่ได้รับอนุญาตส่งออกเนื้อไก่ยังต่างประเทศ จำแนกตามกลุ่มกิจกรรม

NO.	รายนามโรงงานอุตสาหกรรม (เจ้าของ)	โรงฆ่า	ชำแหละ	แช่แข็ง	แปรรูป
1	CPF FOOD PRODUCTS CO., LTD.	✓	✓	✓	
2	LAEMTHONG FOOD PRODUCTS CO., LTD.	✓	✓	✓	✓
3	CENTRAL POULTRY PROCESSING CO.,LTD.	✓	✓	✓	
4	BETTER FOODS CO.,LTD.	✓	✓	✓	✓
5	GFPT PUBLIC COMPANY LIMITED.	✓	✓	✓	✓
6	CPF FOOD PRODUCTS CO., LTD.	✓	✓	✓	
7	BANGKOK PRODUCE MERCHANDISING PUBLIC CO.,LTD.	✓	✓	✓	✓
8	SUN FOOD INTERNATIONAL CO.,LTD.	✓	✓	✓	
9	SUN VALLEY (THAILAND) LTD.	✓	✓	✓	✓
10	GRAMPIAN FOODS SIAM LTD.	✓	✓	✓	
11	SAHA FARMS CO., LTD.	✓	✓	✓	
12	B.FOODS PRODUCT INTERNATIONAL CO.,LTD.	✓	✓	✓	✓
13	KAONA POULTRY CO.,LTD.	✓	✓	✓	✓
14	YOO SOONG INDUSTRY CO., LTD.	✓	✓	✓	
15	GRAMPIAN FOODS SIAM LIMITED	✓	✓	✓	✓
16	LAEMTHONG POULTRY CO.,LTD.	✓	✓	✓	
17	PANUS POULTRY CO., LTD.	✓	✓	✓	✓
18	THAI POULTRY GROUP CO.,LTD.	✓	✓	✓	
19	THAI FOODS POULTRY INTERNATIONAL CO., LTD.	✓	✓	✓	
20	GOLDEN LINE BUSINESS CO.,LTD.	✓	✓	✓	
21	CHAROEN POKPHAND FOODS PUBLIC COMPANY	✓	✓	✓	✓
22	F&F FOOD CO., LTD.	✓	✓	✓	
23	SUN VALLEY (THAILAND) LTD. - KORAJ	✓	✓	✓	

ที่มา. สรุปความจากข้อมูลกรมปศุสัตว์ ปรับปรุงล่าสุด ณ วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2551

---

[81] หนังสือพิมพ์แนวหน้า , ขีดเส้นตายขึ้นทะเบียนโรงฆ่าสัตว์ปีก ปศุสัตว์งัดกม.สกัดหวัดนกขั้นเด็ดขาด, ฉบับวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2549. แหล่งที่มา. [Online]. http://news.cedis.or.th/detail.php?id=3275&lang=en&group_id=1

[82] สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์/ข้อมูลสถิติ (รายชื่อ)/ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์/รายชื่อโรงฆ่าสัตว์ภายในประเทศที่ได้รับใบอนุญาต. แหล่งที่มา. [Online]. http://www.dld.go.th/certify/certify/page/st/st_2.html

[83] สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์/ข้อมูลสถิติ (รายชื่อ)/ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์/รายชื่อโรงฆ่าสัตว์และโรงงานผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์เพื่อการส่งออก. แหล่งที่มา. [Online]. http://www.dld.go.th/certify/certify/page/st/st_2.html

สิ่งหนึ่งที่สังเกตเห็นได้คือ สถานการณ์ไข้หวัดนกเป็นเหตุที่ส่งผลทำให้เกิดการตื่นตัวในการปรับปรุงมาตรฐานตั้งแต่ระบบการเลี้ยง จนกระทั่งการนำส่งไก่เนื้อเข้าสู่โรงเชือด ชำแหละตัด และส่วนอื่นต่อไป ซึ่งภาคธนาคารได้เริ่มเข้ามาสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่สนับสนุนการให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการโรงฆ่าสัตว์ทั้งในด้านการปรับปรุงโรงฆ่าสัตว์เดิม หรือการก่อสร้างโรงฆ่าสัตว์ใหม่ภายใต้วงเงินกู้ 5,000 ล้านบาท[84]

ในขณะที่โรงฆ่าสัตว์ปีกทั่วไปที่ไม่ใช่ของธุรกิจขนาดใหญ่นั้นมักพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคภายในหลายประการ เช่น ไม่มีใบอนุญาต ไม่มีเจ้าหน้าที่พนักงานตรวจโรค ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ในการวางแบบแปลนโรงงาน และรวมไปถึงไม่มีการวางระบบตรวจสอบย้อนกลับ ซึ่งทั้งหมดนั้นมักรวมไปถึงปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการก่อตั้งโรงเรือนให้ได้มาตรฐานด้วย[85]

สำหรับกระบวนการในอุตสาหกรรมการชำแหละไก่ในแต่ละขั้นตอนสามารถแสดงเป็นแผนภาพอธิบายได้ดังต่อไปนี้

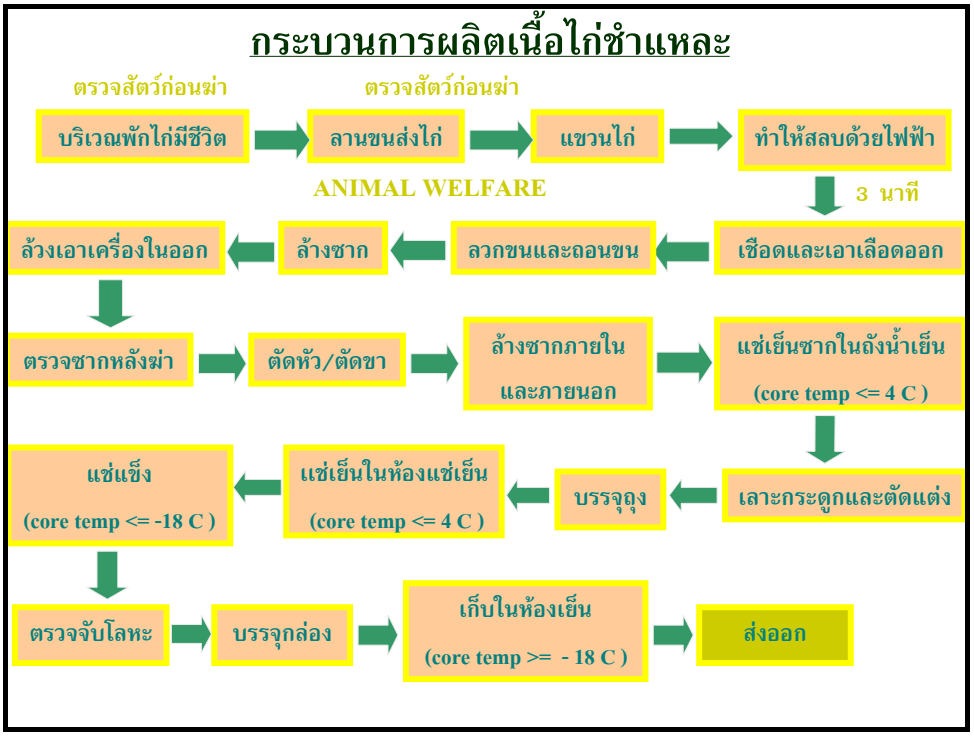

ที่มา. ปรับปรุงจาก แนวทางพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ปีก, โดยสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์

2.1.2 อุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อไก่

หลังจากผ่านกระบวนการชำแหละเนื้อไก่แล้ว จะพบว่าเนื้อไก่ที่ผ่านการชำแหละจะถูกส่งไปยังตลาดสำคัญ 2 กลุ่ม อันได้แก่ ตลาดภายในประเทศ และตลาดภายนอกประเทศ จากการวิเคราะห์

---

[84] ข้อมูลดังกล่าวมาจาก โครงการสินเชื่อสนับสนุน Food Safety จากฟาร์มปศุสัตว์สู่ผู้บริโภค. แหล่งที่มา. [Online]. http://www.smebank.co.th/service_cradit_9_7.php

[85] นายสัตวแพทย์สมบัติ ศุภประภากร. แนวทางพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ปีก, โดยสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ แหล่งที่มา. [Online]. http://www.dld.go.th/region1/knowledge%20Center/stard.ppt

ของสถาบันอาหาร อ้างอิงข้อมูลในปี พ.ศ. 2548 พบว่า ตลาดภายในประเทศและตลาดภายนอกประเทศมีสัดส่วนในเกณฑ์ 60: 40 โดยชิ้นส่วนไก่ที่ผ่านการชำแหละจะถูกแยกตามกระบวนการออกเป็น 2 ส่วน ตามรูปแบบการผลิต คือ การชำแหละไก่สด และการแปรรูปเนื้อไก่ในลักษณะต่าง ๆ

สำหรับตลาดภายในประเทศ ช่องทางการผลิตเนื้อไก่ก่อนเกิดสถานการณ์ไข้หวัดนกส่วนมากรูปแบบการบริโภคจะโน้มเอียงไปในกลุ่มไก่สดชำแหละ มากกว่าไก่แปรรูป แต่เมื่อเกิดสถานการณ์ไข้หวัดนกขึ้น ส่งผลทำให้รูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไปโดยหันมาให้ความสนใจกับไก่แปรรูปปรุงสุกมากขึ้นกว่าเดิม [86] ในขณะที่รูปแบบความต้องการไก่เนื้อสำหรับตลาดต่างประเทศส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของไก่สดแช่แข็งควบคู่กับไก่แปรรูป แต่ภายหลังจากเกิดไข้หวัดนก ส่งผลทำให้โครงสร้างการส่งออกหันไปสู่ไก่เนื้อปรุงสุกเป็นหลัก โดยอาจอยู่ในรูปอาหารพร้อมปรุง (Ready to Cook) หรืออาหารพร้อมรับประทาน (Ready to Eat)

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้น ในส่วนนี้จึงขออธิบายรูปแบบการแปรรูปเนื้อไก่ออกเป็น 2 ลักษณะ พร้อมจำแนกกลุ่มบริษัทหลักที่เกี่ยวเนื่องในธุรกิจการแปรรูปไก่เนื้อของประเทศไทย

2.1.2.1 ไก่สดชำแหละ

สำหรับการแปรรูปไก่เนื้อโดยการชำแหละและบริโภคภายในประเทศจะพบว่า แหล่งผู้ผลิตไก่สดชำแหละที่สำคัญสามารถแยกออกตามภูมิภาค สำหรับตลาดกรุงเทพฯ ไก่สดจะมาจาก 2 แหล่งใหญ่ คือ โรงฆ่าและชำแหละของบริษัทอาหารสัตว์ แหล่งที่สองคือ ตลาดคลองเตยหรือตลาดเยาวราช ซึ่งเป็นตลาดกลางของพ่อค้าขายไกชำแหละ ในขณะที่ตลาดต่างจังหวัดจะมาจากพ่อค้าปลีกชำแหละท้องถิ่น และบางส่วนมาจากพ่อค้าขายส่งซึ่งรับซื้อจากบริษัทธุรกิจขนาดใหญ่[87]

ในกรณีของตลาดต่างประเทศ จะพบว่า ก่อนประสบกับปัญหาไข้หวัดนก การส่งออกไก่สดแช่แข็งของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยตลาดหลักของประเทศไทยคือ ประเทศญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศยุโรป แต่ภายหลังจากประสบกับปัญหาส่งผลทำให้ยอดรวมการส่งออกลดลงโดยทันที สำหรับกลุ่มบริษัทหลักที่เดิมมีเป้าหมายการส่งออกไก่สดแช่แข็งอันดับหนึ่งยังต่างประเทศ เช่น บริษัทสหฟาร์ม ก็ไม่พ้นไปจากปัญหาดังกล่าวนี้เช่นกัน โดยจะเห็นได้ว่าทางบริษัทจำเป็นต้องปรับโครงสร้างการผลิตใหม่ ด้วยการหันมามุ่งเน้นการผลิตไก่ปรุงสุกยังต่างประเทศ (ดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1) และเช่นเดียวกันกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อย่าง บริษัท GFPT ที่มีเป้าหมายส่งออกไก่สดแช่แข็งเช่นเดียวกัน พบว่าต่างก็ได้รับผลกระทบในลักษณะที่ไม่ต่างไปจากบริษัทสหฟาร์ม โดยสะท้อนปัญหาให้เห็นในลักษณะของราคาหุ้นที่ปรับลดลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงวิกฤติไข้หวัดนก

จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการส่งออกพบว่า ณ ปัจจุบัน (ปีพ.ศ. 2551) มีบริษัทที่จดทะเบียนส่งออกไก่แช่แข็งยังต่างประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 18 บริษัท ซึ่งส่วนมากก็เป็นกลุ่มบริษัทที่เป็นที่

---

[86] สถาบันอาหาร ,สถานการณ์การบริโภคเนื้อไก่ภายในประเทศ. หน้า 4.

[87] สถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม. 2547. ข้อมูลเพื่อการวางแผนด้านยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมอาหารไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันอาหาร

รู้จักกันดี เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์, แหลมทอง, สหฟาร์ม, จีเอฟพีที, โกลเด้น โพลทรีย์ ,ซันฟู้ด, ซันแวลเลย์ เป็นต้น นอกเหนือจากนั้นก็เป็นกลุ่มบริษัทขนาดกลางรวมอยู่ด้วย[88]

แผนภาพ ปริมาณการส่งออกเนื้อไก่จำแนกตามประเภท ระหว่างปี พ.ศ. 2533-2550

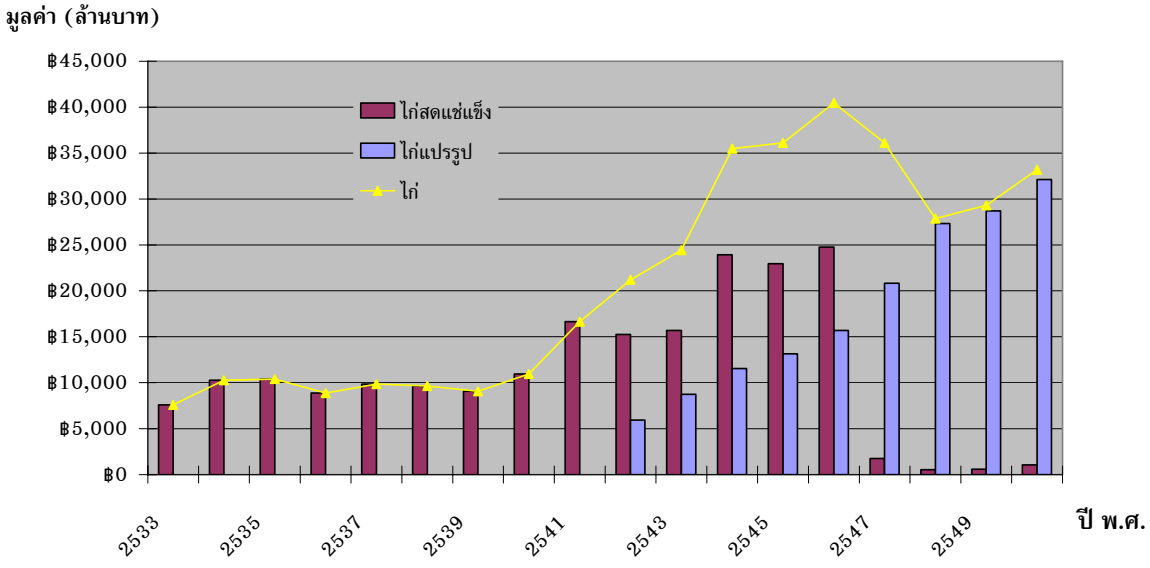

ที่มา. กระทรวงพาณิชย์

2.1.2.2 ไก่แปรรูป (ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุง/ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมรับประทาน)

สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมการแปรรูปพบว่า เป็นกลุ่มที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งสนองตอบทั้งตลาดในประเทศและตลาดนอกประเทศ โดยรูปแบบผลิตภัณฑ์แปรรูปสามารถจำแนกได้ในหลายรูปแบบ ตั้งแต่ การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์พร้อมปรุง และผลิตภัณฑ์พร้อมรับประทาน จากข้อมูลกรมโรงงานอุตสาหกรรม* ณ สิ้นปี พ.ศ. 2550 พบว่ามีจำนวนบริษัทที่ขึ้นทะเบียนโรงงานแปรรูปจำนวนทั้งสิ้น 67 ราย ซึ่งมีเงินลงทุนรวมตั้งแต่ 60,000 บาทจนถึง 2,600 ล้านบาท มีผู้ขึ้นทะเบียนในฐานะบุคคลและนิติบุคคลอย่างบริษัทยักษ์ใหญ่ในวงการธุรกิจการเกษตร

บริษัทอันดับหนึ่งที่มีเงินลงทุนสูงสุด ไม่พ้นไปจากกลุ่มธุรกิจเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่ง คือ บริษัทกรุงเทพโปรดิ๊วส์ จำกัด (มหาชน) ที่มีทุนสูงถึง 2,676 ล้านบาท รองลงมาคือ บริษัทบางกอกแร้นช์ และบริษัทโกลเด้น ไลน์ บิสซิเนส ในกลุ่มสหฟาร์ม ซึ่งจากข้อมูลที่แสดงให้เห็นจะพบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของจำนวน 20 บริษัทที่มีส่วนแบ่งในอุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อไก่ เป็นบริษัทที่มีอุตสาหกรรมโรงฆ่าสัตว์ปีกเป็นของตนเองอีกด้วย

---

[88] อ้างอิงจาก สถาบันอาหาร, โรงงานผลิตอาหารแช่แข็งส่งออก โดยรายนามบริษัทและผลิตภัณฑ์จะอยู่ในภาคผนวกท้ายเอกสาร

* คัดเลือกเฉพาะจากกลุ่มโรงงานประเภท 4 ในกลุ่มย่อย 00401-00407 , ฐานข้อมูลปรับปรุงล่าสุด วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2551

ตารางที่ 2. แสดงรายนามบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อไก่ 20 อันดับแรก เรียงตามมูลค่าเงินลงทุนรวม (โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม มกราคม 2551)

	ชื่อโรงงาน	ประกอบกิจการ	เงินลงทุนรวม
1	บริษัท กรุงเทพโปรดิ๊วส์ จำกัด (มหาชน)	ฆ่าและชำแหละสัตว์ปีก และทำอาหารสำเร็จรูปจากสัตว์ปีกแช่แข็งและห้องเย็น	2,675,799,609
2	บริษัท บางกอกแร้นช์ จำกัด	ฆ่าสัตว์ปีก ทำลูกชิ้น ไส้กรอก อบขนสัตว์ปีก ห้องเย็น ผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปจากสัตว์ และบรรจุห่อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์	2,607,904,270
3	บริษัท โกลเด้น ไลน์ บิสซิเนส จำกัด	แปรรูป ผลิตภัณฑ์เนื้อไก่ แช่แข็ง	1,551,000,000
4	บริษัท เซเรบอส (ประเทศไทย) จำกัด	อาหารเสริมซุปไก่ ซุปรังนก และบรรจุอาหารสำเร็จรูป อาหารกึ่งสำเร็จรูป รับจ้างตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างอาหาร	1,376,881,000
5	บริษัท แกรมเปี้ยน ฟู้ดส์ สยาม จำกัด	ฆ่า และชำแหละเนื้อไก่ และผลิตอาหารสำเร็จรูป เช่น ไก่ทอด	1,274,086,533
6	บริษัท ซันแวลเลย์ (ไทยแลนด์) จำกัด	ฆ่าชำแหละไก่แปรรูป ผลิตอาหารสำเร็จรูปพร้อมบริโภคแช่แข็ง	1,261,968,418
7	บริษัท พนัสโพลทรี่ จำกัด	ฆ่า และชำแหละสัตว์แช่เยือกแข็ง ทำผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป และกึ่งสำเร็จรูปจากเนื้อสัตว์	1,113,550,000
8	บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)	ฆ่าไก่ แปรรูปอาหารจากเนื้อสัตว์	939,000,000
9	บริษัท สหอินเตอร์ฟูดส์	ทำผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปจากเนื้อสัตว์ เช่น ไก่ย่าง ไก่ทอด ไก่คลุกแป้ง	622,476,195
10	บริษัท ซี เอฟ พี จำกัด	ผลิตอาหารปรุงสุกจากเนื้อไก่ แช่แข็งและห้องเย็น	535,000,000
11	บริษัท บี. ฟู้ดส์ โปรดักส์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด	อาหารสำเร็จรูปจากเนื้อไก่	486,000,000
12	บริษัท จีเอฟพีที จำกัด (มหาชน)	ฆ่าไก่ แช่แข็งไก่สด ผลิตอาหารกึ่งสำเร็จรูปและสำเร็จรูปจากเนื้อไก่	484,778,100
13	บริษัท แหลมทองผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด	ผลิตเนื้อไก่ปรุงสุกแช่แข็ง	200,000,000
14	บริษัท ซันนี่อินเตอร์ฟู้ด จำกัด	ผลิตอาหารสำเร็จรูปจากเนื้อไก่	191,200,000
15	บริษัท ซีพีเอฟ ผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด	หมักไก่ และทำผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปจากเนื้อสัตว์ปีก	162,035,087
16	บริษัท ศรีไทยฟู้ด แอนด์ เบฟเวอร์เรจ จำกัด (มหาชน)	ฆ่าและชำแหละไก่สด ผลิตอาหารลูกชิ้น ไส้กรอกและผลิตภัณฑ์อาหารกึ่งสำเร็จรูป เช่น ไก่ชุบแป้งทอด ไก่ปิ้ง	132,000,000
17	บริษัท สกายฟู้ด จำกัด	แปรรูปเนื้อสัตว์ให้เป็นอาหารกึ่งสำเร็จรูปและการแช่แข็ง เช่น ไก่ทอดแช่แข็ง	100,000,000
18	บริษัท อาหารเบทเทอร์ จำกัด	ฆ่าไก่และชำแหละเนื้อไก่แช่เย็น ทำลูกชิ้นหมู ไส้กรอก	85,000,000
19	บริษัท ไทยซัมมิท มาร์เก็ตติ้ง จำกัด	บรรจุเนื้อไก่ ในภาชนะที่ผนึกและอากาศเข้าไม่ได้	48,000,000
20	บริษัท สก๊อต อินดัสเตรียล (ประเทศไทย) จำกัด	ผลิตอาหารสำเร็จรูป เช่น ซุปไก่สกัด รังนกบรรจุขวดและผลิตลูกอม	45,000,000

สำหรับเกษตรกรรายย่อยหรือธุรกิจขนาดกลางที่เข้าร่วมในอุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อไก่ มีความแตกต่างไปจากกลุ่มบริษัทใหญ่ข้างต้นอย่างเห็นได้ชัด โดยพบว่าส่วนใหญ่แล้วธุรกิจการแปรรูปของกลุ่มเกษตรกรรายย่อยจะถูกจัดไว้ในกลุ่มโรงงานประเภทที่ 2 ซึ่งหมายความว่า เป็นโรงงานที่มีการใช้กำลังเครื่องจักรไม่เกิน 50 แรงม้า และมีจำนวนคนงานไม่เกิน 50 คน ซึ่งไม่ใช้ฟืน ขี้เลื่อยหรือแกลบเป็นเชื้อเพลิง [89] จากเกณฑ์ดังกล่าวจัดได้ว่ากลุ่มธุรกิจของเกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดกลาง และโดยเฉลี่ยแล้วแต่ละแห่งมีเงินลงทุนรวมประมาณ 1.8 ล้านบาท* และผลผลิตส่วนมากเป็นลักษณะการผลิตลูกชิ้น ไก่ยอ และไส้กรอกไก่ เพื่อบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก

ดังนั้นสามารถแสดงแผนภาพความเกี่ยวพันในกระบวนการแปรรูปไก่เนื้อได้ดังต่อไปนี้

วิถีการตลาดแปรรูปไก่แปรรูปของไทย

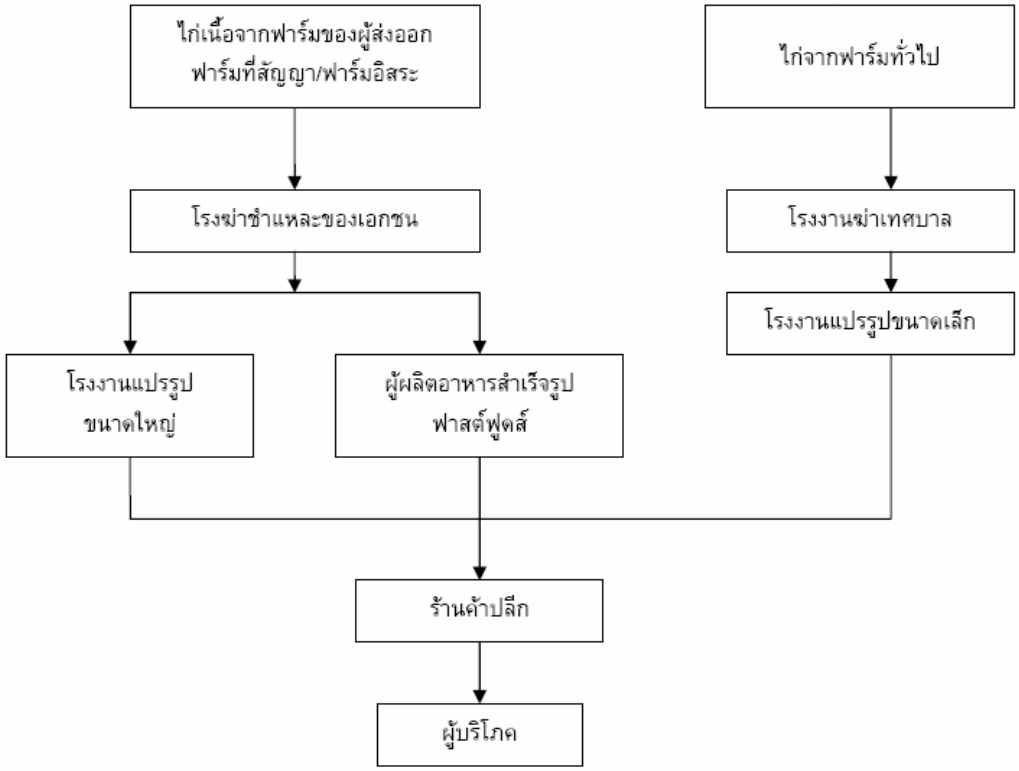

ที่มา. สถาบันอาหาร , อ้างอิงจากศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ (2542:40)

2.2. ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจแปรรูปและธุรกิจผลิตไก่เนื้อ

จากข้อมูลทั้งหมดที่แสดงให้เห็นในข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปและกลุ่มธุรกิจการผลิตไก่เนื้อว่า โดยมากแล้ว บริษัทส่วนใหญ่มีการประกอบธุรกิจในลักษณะครบวงจร ตั้งแต่อุตสาหกรรมผลิตพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ อุตสาหกรรมยาและ

[89] คำอธิบายดังกล่าวสามารถอ่านได้เพิ่มเติมจากข้อมูลประเภทโรงงาน โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม

* ตัวเลขดังกล่าวคิดคำนวณจากจำนวนเงินลงทุนรวมของกิจการแปรรูปไก่เนื้อของธุรกิจขนาดกลางที่ถูกจัดไว้ในกลุ่มโรงงานประเภทที่ 2 จำนวนทั้งสิ้น 21 ราย

เวชภัณฑ์ อุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ จนกระทั่งมาถึงอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อส่งต่อยังอุตสาหกรรมการแปรรูปเนื้อไก่ โดยมีเป้าหมายเพื่อการเพิ่มมูลค่าเพิ่มของเนื้อไก่ให้สูงขึ้น

ลักษณะการประกอบการสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 วิธีการคือ

1. จดทะเบียนบริษัทขึ้นมาประกอบธุรกิจด้านแปรรูปโดยเฉพาะ

2. แยกส่วนการผลิตภายในบริษัทแม่ โดยกล่าวรวมประเภทธุรกิจว่า เป็นธุรกิจครบวงจร

3. ผสมผสานธุรกิจครบวงจรกับการจดทะเบียนบริษัทใหม่เพื่อรับผิดชอบโดยเฉพาะ

จะพบว่าสำหรับกลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่แล้ว มักจัดอยู่ในกลุ่มประเภทที่ 3 คือ มีการจัดตั้งบริษัทในลักษณะครบวงจร และตั้งบริษัทย่อยขึ้นมาเพื่อดูแลเป็นการเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ กลุ่มเบทาโกร เป็นต้น

สำหรับกรณีกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ พบว่าถือครองส่วนแบ่งตลาดสูงที่สุดในด้านธุรกิจการเกษตร มีการแตกสายเครือข่ายออกไปในทุกด้าน โดยในส่วนของอุตสาหกรรมไก่เนื้อพบว่ามีโรงงานส่งไก่เนื้อป้อนเข้าสู่การแปรรูปโดยตรง และรวมไปถึงการผลิตและช่องทางจัดจำหน่ายอาหารสำเร็จรูปจากการแปรรูปเนื้อสัตว์อีกด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากมูลค่าเงินจดทะเบียนในกลุ่มนี้ คิดเป็นมูลค่ารวมสูงถึง 4,080 ล้านบาท

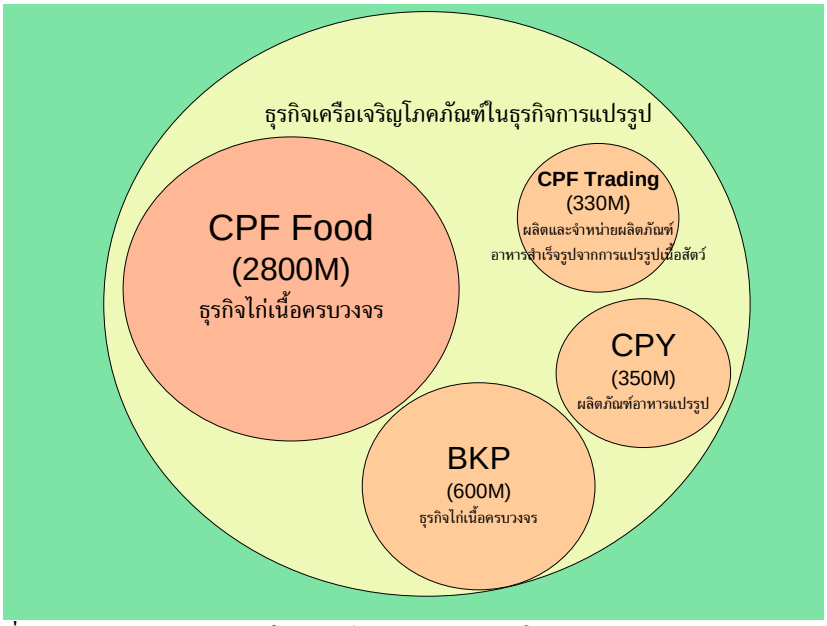

ที่มา. จากข้อมูลกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ และทะเบียนธุรกิจ ในกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

หมายเหตุ. ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง มูลค่าเงินทุนจดทะเบียนบริษัท

อักษรย่อ: CPF=บจ. ซีพีเอฟ ผลิตภัณฑ์อาหาร , BKP=บมจ. กรุงเทพโปรดิ้วส, CPY=บจ. ซีพี-โยเนะคิว และ CPF Trading ชื่อเดิมคือ บริษัท วีฟู้ดผลิตภัณฑ์อาหาร

เช่นเดียวกันกับกลุ่มเบทาโกร ซึ่งแม้จะมีการแบ่งสายงานของธุรกิจออกเป็น 5 สายงานสำคัญแล้วก็ตาม แต่สำหรับเครือเบทาโกรนั้น มีรูปแบบการประกอบธุรกิจทั้งในลักษณะธุรกิจครบวงจรและธุรกิจการแปรรูปเนื้อไก่ไปพร้อม ๆ กัน ถึงแม้ว่าขนาดของทุนจดทะเบียนเมื่อเทียบกับเครือเจริญโภคภัณฑ์แล้วจะต่างกันมากก็ตาม

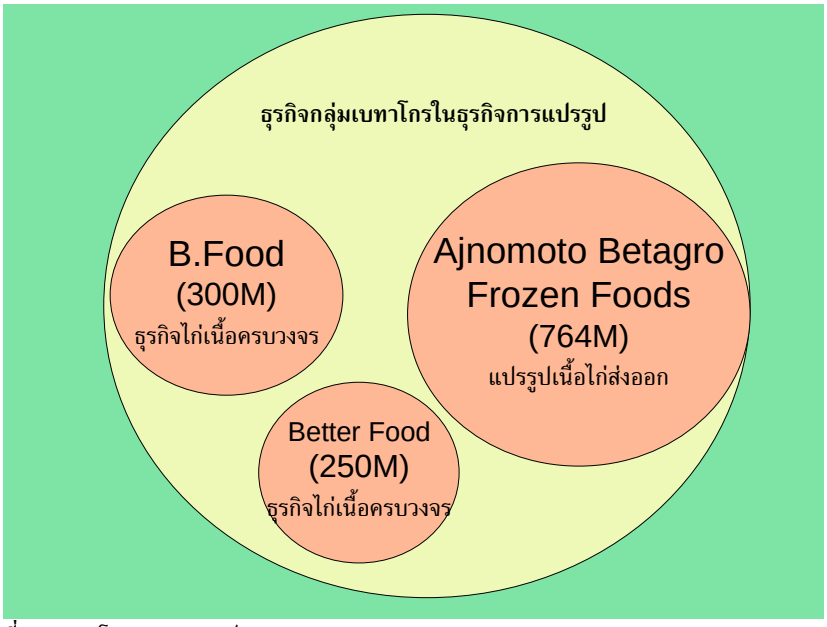

ที่มา. เบทาโกร,แนะนำองค์กร

ในส่วนของเบทาโกรสามารถจำแนกบริษัทในเครือที่รับผิดชอบในด้านการผลิตและแปรรูปเนื้อไก่ได้ 3 บริษัทสำคัญ คือ

1. บริษัท บี.ฟู้ด โปรดักส์ อินเตอร์เนชั่นแนล
2. บริษัทอาหารเบทเทอร์
3. บริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ เบทาโกร โฟรเซ่น ฟู้ดส์

บริษัทสองแห่งแรกนั้นเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจอาหารอย่างครบวงจร โดยจะพบว่า บริษัท บี.ฟู้ด จะผลิตอาหารมุ่งตอบสนองความต้องการของลูกค้าต่างประเทศเป็นหลัก โดยกลุ่มอาหารที่ส่งออกจะอยู่ในกลุ่มอาหารแปรรูปไก่ปรุงสุก อาหารพร้อมปรุง เป็นต้น เช่นเดียวกันกับบริษัทอาหารเบทเทอร์ ซึ่งดูแลด้านการแปรรูปอาหารโดยตรง เช่น ลูกชิ้น ไส้กรอก เป็นบริษัทที่ตอบสนองทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ สำหรับบริษัทสุดท้ายอย่าง อายิโนะโมะโต๊ะ เบทาโกร โฟรเซ่น ฟู้ดส์ จะเป็นบริษัทซึ่งดูแลเฉพาะในส่วนของธุรกิจผลิตภัณฑ์เนื้อไก่ปรุงสุกแช่แข็ง เพื่อการส่งออกเท่านั้น

สำหรับในอีก 2 กลุ่มที่เหลือ คือ กลุ่มบริษัทที่แยกบริษัทสาขาออกมาเพื่อดำเนินกิจการด้านการแปรรูปโดยเฉพาะ กับกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจแบบครบวงจร จะพบว่าเห็นได้โดยทั่วไปในธุรกิจลักษณะนี้ โดยตัวอย่างกลุ่มบริษัทที่แยกบริษัทมาประกอบกิจการโดยตรง ที่เห็นได้ชัดเจน คือ บริษัท โกลเด้น ไลน์ บิสซิเนส ซึ่งอยู่ในกลุ่มสหฟาร์ม ซึ่งเป็นการแยกบริษัทออกมาเพื่อดำเนินกิจการโดยเฉพาะเพื่อการแปรรูปเนื้อไก่ หรือตัวอย่างกรณีของบริษัทที่ดำเนินกิจการแบบครบวงจร เช่น บริษัทจีเอฟพีที จำกัด (มหาชน) ที่ดำเนินการผลิตแบบครบวงจร ด้วยการแปรรูปเนื้อไก่จากไก่เนื้อที่อยู่ในสายการผลิตของตนเอง เป็นต้น

บทที่ 3
ตลาดอุตสาหกรรมไก่เนื้อ

ในส่วนสุดท้ายของการวิเคราะห์อุตสาหกรรมไก่เนื้อในที่นี้ จะศึกษาถึงภาพรวมระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมไก่เนื้อ โดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ภาพรวมของระบบโลจิสติกส์โครงสร้างตลาดไก่เนื้อ และส่วนสุดท้ายคือ สถานการณ์ตลาดโลกและแนวโน้มในอนาคตของอุตสาหกรรมไก่เนื้อ

สำหรับในส่วนที่หนึ่ง จะเป็นการรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับระบบโลจีสติกส์ในภาคอุตสาหกรรมการผลิตอาหาร ซึ่งแม้จะไม่เป็นส่วนหนึ่งของภาคการผลิตอุตสาหกรรมไก่เนื้อโดยตรง หากแต่มีความสำคัญในฐานะของการบริหารจัดการระบบให้มีประสิทธิภาพ โดยพบว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อไปในในอนาคต

ส่วนที่สอง จะเป็นการอธิบายจำแนกภาพรวมของโครงสร้างตลาดในอุตสาหกรรมไก่เนื้อทั้งตลาดภายในประเทศ และตลาดภายนอกประเทศ ตลอดจนรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ไก่เนื้อที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่แตกต่างกัน และในส่วนสุดท้าย จะอธิบายถึงสถานการณ์ตลาดโลกในปัจจุบัน ประเทศคู่แข่งทางการผลิต ตลอดจนแนวโน้มของอุตสาหกรรมไก่เนื้อของประเทศไทยในอนาคต

3.1 ภาพรวมของระบบโลจิสติกส์: จากฟาร์มสู่ผู้บริโภค

หนึ่งในกระบวนการที่มีความสำคัญต่อผู้ผลิตในปัจจุบันไปไม่แพ้ไปจากเรื่องการควบคุมการผลิต หรือการผลิตผลิตภัณฑ์ให้ตรงความต้องการของลูกค้าหรือกลุ่มตลาด คือ เรื่องระบบการวางแผนการบริหารจัดการสินค้า โดยกลุ่มบริษัทที่มีความสามารถในการบริหารจัดการที่ดี จะสามารถลดต้นทุนการผลิต การสูญเสีย หรือสามารถแสวงหากำไรเพิ่มขึ้นได้จากการวางระบบที่ดี

ระบบโลจีสติกส์นั้นเป็นที่กล่าวถึงในหลายความหมาย ทั้งในความหมายที่แคบ คือ การบริหารจัดการกิจกรรมด้านการขนส่งสินค้า หรือ ในความหมายอย่างกว้างคือ กระบวนการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบห่วงโซ่อุปทาน

แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับในงานศึกษานี้ จะอาศัยความหมายที่มีการบัญญัติโดย Council of Supply Chain Management ซึ่งให้ความหมายไว้ว่า “การบริหารจัดการโลจิสติกส์เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการระบบห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งรวมเรื่องของการวางแผน การดำเนินการ การควบคุม การไหลเวียน และการจัดเก็บสินค้า บริการ และสารสนเทศ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล จากจุดเริ่มต้นจนถึงจุดของการบริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค”[90]

[90] ที่มา. http://www.logisticsclinic.com/web/content/view/667/101/

3.1.1 ระบบโลจิสติกส์กับอุตสาหกรรมไก่เนื้อ

จากงานศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พบว่าต้นทุนของระบบโลจิสติกส์ต่อมูลค่า GDP ของไทย อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 19

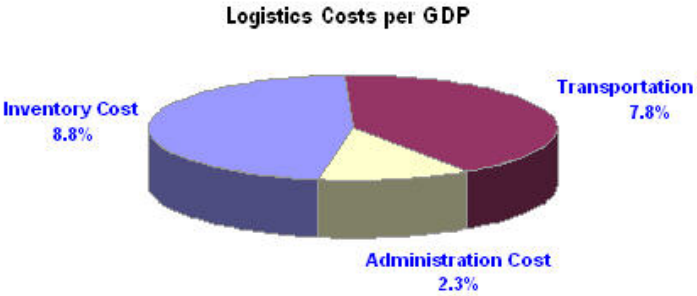

ซึ่งต้นทุนส่วนใหญ่มาจากด้านสินค้าคงคลัง ร้อยละ 8.8 ต้นทุนด้านการขนส่งร้อยละ 7.8 และต้นทุนในการบริหารจัดการอีกร้อยละ 2.3 [91] แต่อย่างไรก็ตาม งานศึกษาเกี่ยวกับระบบโลจีสติกส์ในอุตสาหกรรมไก่เนื้อของไทยยังไม่มีการศึกษามากนักเมื่อเปรียบเทียบกับงานศึกษาด้านโลจิสติกส์ในภาคอุตสาหกรรมด้านอื่น ๆ *

การทำความเข้าใจกับระบบกระบวนการโลจิสติกส์เป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อสามารถวิเคราะห์การบริหารจัดการเรื่องโลจิสติกส์ของกลุ่มบริษัทธุรกิจการเกษตรต่าง ๆได้ โดยสามารถอธิบายได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพ กระบวนการโลจิสติกส์

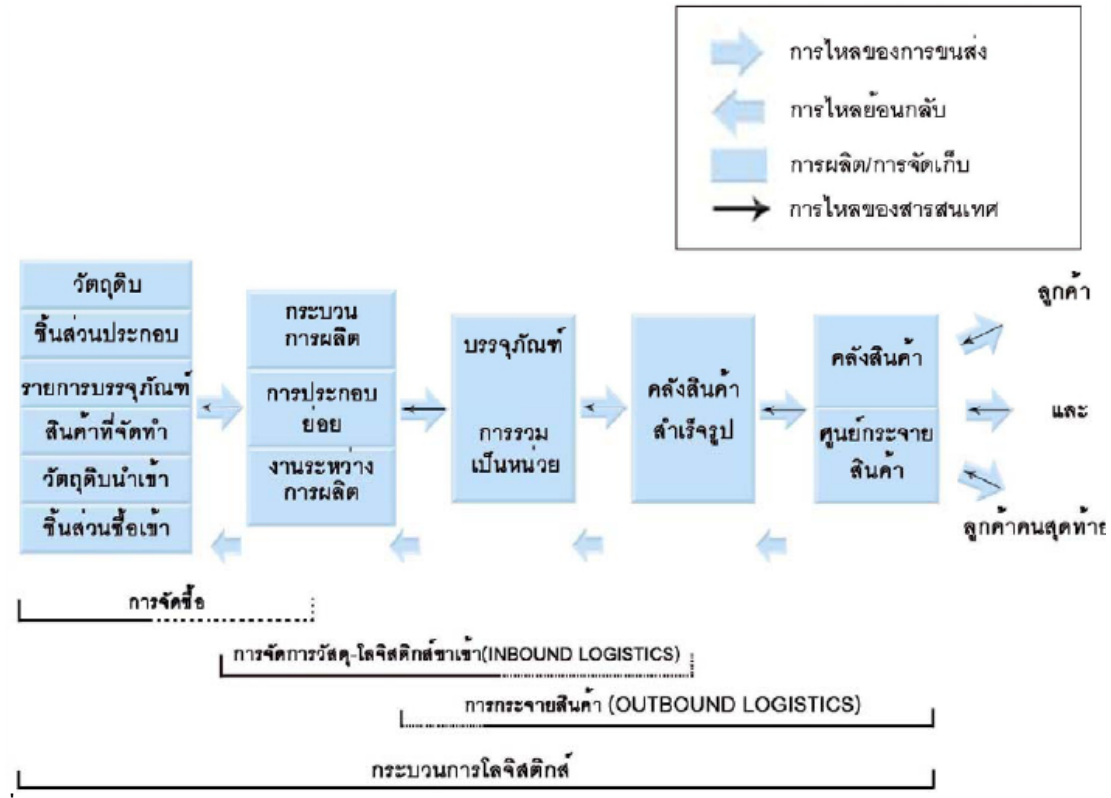

ที่มา. Logistics and Supply Chain Management Institute

---

[91] แหล่งที่มา. [Online]. http://www.logisticsclinic.com/web/content/view/671/113/1/1/

* จากการค้นคว้าฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ย้อนหลังของประเทศไทย จากสถาบันการศึกษาจำนวน 76 แห่ง พบว่าการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการโลจิสติกส์มักอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมหนัก เช่น เหล็ก ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ กระดาษ น้ำยาง เป็นต้น มากกว่าจะให้ความสำคัญกับภาคเกษตร

จากแผนภาพที่แสดงข้างต้น จะเห็นได้ว่า แท้จริงแล้วกระบวนการโลจิสติกส์เกิดขึ้นในทุกส่วนของธุรกิจการผลิต ตั้งแต่จุดเริ่มต้นการผลิต กระบวนการผลิต การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ สินค้าคงคลัง กระบวนการกระจายสินค้า จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค

สำหรับอุตสาหกรรมไก่เนื้อจะพบว่าระบบการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์เข้ามามีบทบาทอย่างมากสำหรับบริษัทที่มีการผลิตไก่เนื้อปริมาณมากสู่ตลาด ซึ่งแตกต่างจากการผลิตของเกษตรกรรายย่อยซึ่งไม่มีระบบการบริหารจัดการจากฟาร์มสู่ผู้บริโภคมากนัก เนื่องจากระบบการผลิตของเกษตรกรรายย่อยมุ่งเน้นส่งตลาดภายในท้องถิ่นมากกว่าจะผลิตเพื่อส่งยังพื้นที่ห่างไกล โดยจากแผนภาพที่ระบุด้านล่างนี้แสดงถึงช่องทางการส่งต่อไก่เนื้อ ในลักษณะต่างๆ จากข้อมูล ปี พ.ศ. 2539 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่พ่อค้าขายส่ง และพ่อค้ารวบรวมจะเป็นผู้มารับไก่มีชีวิตจากฟาร์มด้วยตนเอง และส่งต่อเป็นทอดๆ ยังพ่อค้าขายปลีก จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค

แผนภาพแสดงวิถีการตลาดไก่เนื้อประเภทอิสระ

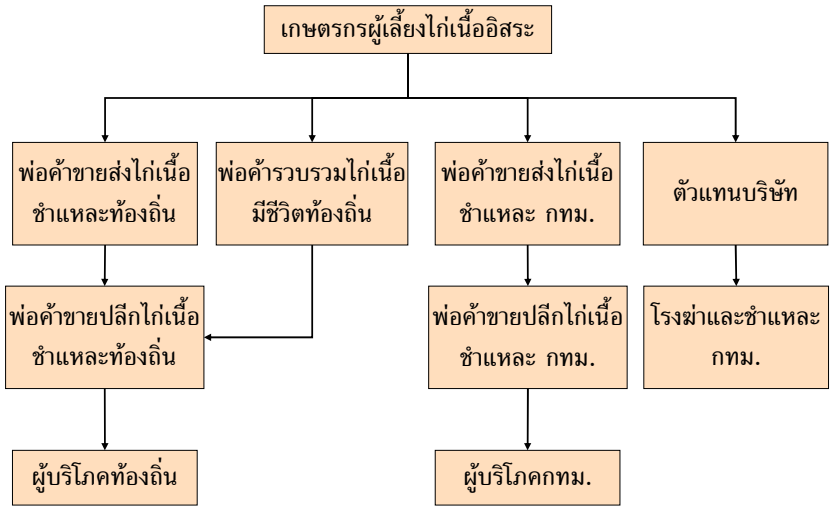

ที่มา. สถาบันอาหาร, อ้างอิงจาก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2539

แต่สำหรับการผลิตอุตสาหกรรมไก่เนื้อของบริษัทขนาดใหญ่จะไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากบริษัทส่วนใหญ่จะมีลักษณะการผลิตแบบครบวงจร ตั้งแต่การเลี้ยงไก่เนื้อ การชำแหละในโรงฆ่าของตนเอง การแปรรูปเป็นอาหารกึ่งปรุงสุก อาหารปรุงสุก การบรรจุภัณฑ์ จนกระทั่งการขนส่งถึงผู้บริโภคที่กระจายอยู่ทั่วประเทศและรวมถึงการส่งออกยังตลาดต่างประเทศด้วย การส่งไก่เนื้อมีชีวิตเข้าโรงฆ่าและชำแหละ จึงมีทั้งจากกลุ่มเกษตรพันธะสัญญา/กลุ่มรับจ้างเลี้ยง และการเลี้ยงในระบบฟาร์มปิดขนาดใหญ่ของทางบริษัทเอง

แผนภาพแสดงวิถีการตลาดไก่เนื้อประเภทประกันราคา/รับจ้างเลี้ยง

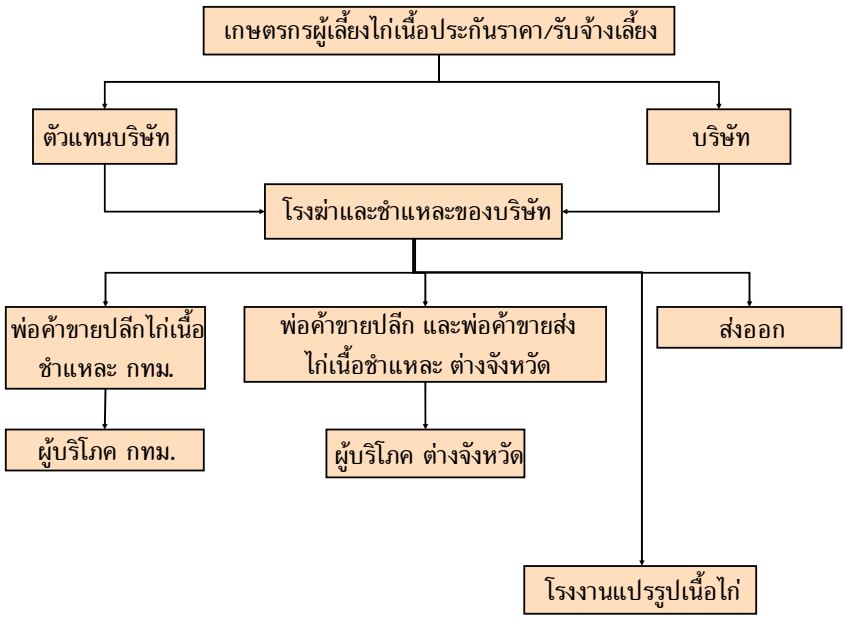

ที่มา. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2539

ดังนั้นจากความสำคัญของระบบโลจิสติกส์ดังกล่าว จึงทำให้กลายเป็นต้นทุนส่วนสำคัญของภาคธุรกิจการแปรรูปไก่เนื้อ และการจำหน่ายสู่ผู้บริโภค การวางแผนระบบจึงเป็นหัวใจสำคัญของการประสบความสำเร็จหรือความสามารถในการแข่งขันกับกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจเลือกพื้นที่การตั้งโรงงาน การพิจารณาสาธารณูปโภคต่าง ๆ การให้ความสำคัญกับระบบการประหยัดเชื้อเพลิงในโรงงาน การสร้างคลังสินค้า หรือแม้แต่การขนส่งอาหารแช่แข็ง ทุกส่วนล้วนแต่เกี่ยวข้องกับระบบโลจิสติกส์ทั้งสิ้น

3.1.2 พฤติกรรมของบริษัทธุรกิจการเกษตรในด้านโลจิสติกส์

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนั้น การวิเคราะห์ระบบโลจิสติกส์ในอุตสาหกรรมไก่เนื้อจึงจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสินค้าคงคลัง ด้านการขนส่ง และด้านการบริหารจัดการ

1. ด้านสินค้าคงคลัง

ความสำคัญของด้านสินค้าคงคลังถือได้ว่าสำคัญเป็นอันดับหนึ่งในระบบโลจิสติกส์ ซึ่งสินค้าคงคลังนั้นมีความหมายตั้งแต่ การพิจารณาวัตถุดิบในการผลิต การควบคุมคุณภาพสินค้า ปริมาณสินค้าให้เพียงพอในแต่ละวัน ซึ่งส่วนใหญ่การควบคุมสินค้าคงคลังกลุ่มบริษัทมักใช้วิธีการทำเกษตรพันธะสัญญากับเกษตรกร [92] ซึ่งจะทำให้สามารถควบคุมคุณภาพของสินค้าได้ตามความต้องการของบริษัท ตั้งแต่การกำหนดปริมาณการเลี้ยงไก่ในระบบเกษตรพันธะสัญญา ซึ่งจะมีผลต่อไปยังการควบคุมปริมาณอุปทานของไก่ในตลาดได้อีกด้วย การควบคุมคุณภาพเนื้อไก่ผ่านสูตรอาหารสัตว์ที่บริษัท

[92] กุลศิริ กลั่นนุรักษ์ และคณะ , 2549. ระบบโลจิสติกส์ กับภาคการเกษตร. บทความกรมวิชาการการเกษตร , ผลิใบ ปีที่ 9 ฉบับที่ 10 เดือนพฤศจิกายน 2549 แหล่งที่มา. [Online]. http://www.doa.go.th/th/ShowArticles.aspx?id=2601

กำหนดให้เกษตรกรในระบบซื้อด้วยวิธีการใช้เครดิตล่วงหน้า การกำหนดน้ำหนักไก่หน้าฟาร์มที่ให้เกษตรกรเลี้ยงเพื่อเป็นการคัดขนาดไก่ เป็นต้น

นอกเหนือจากการใช้ระบบเกษตรพันธะสัญญาในการควบคุมคุณภาพของไก่เนื้อแล้ว เทคโนโลยีทันสมัยในการควบคุมได้ถูกนำมาใช้เช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่นกรณีเครือเจริญโภคภัณฑ์ได้อาศัยดาวเทียมในการพิจารณาควบคุมฟาร์มระยะไกล และช่วยให้บริษัทสามารถรู้ต้นทุนการเลี้ยงได้ชนิดวันต่อวัน และสามารถคำนวณผลกำไรขาดทุนของการเลี้ยงแต่ละครั้งได้ โดยไม่ต้องเดินทางถึงฟาร์ม[93] ยิ่งไปกว่านั้น นอกจากจะมีการควบคุมคุณภาพสินค้าจากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภคแล้ว บริษัทยักษ์ใหญ่หลายแห่งยังวางระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ถึงที่มาและกระบวนการผลิตของวัตถุดิบเหล่านั้นด้วยว่าเป็นไปตามมาตรฐานควบคุมคุณภาพในระดับสากล ไม่ว่าจะเป็นบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือบริษัทเบทาโกร

<u>กรณีบริษัทเบทาโกร จำกัด</u>

นายสหัส รัตนะโสภณชัย ผู้อำนวยการสำนักความปลอดภัยด้านอาหารและประกันคุณภาพกลาง เครือเบทาโกร ในฐานะรับผิดชอบเรื่องระบบตรวจสอบย้อนกลับโดยตรง ได้ให้รายละเอียดกับ "ฐานเศรษฐกิจ" ถึงความพร้อมด้านระบบตรวจสอบย้อนกลับของเครือเบทาโกร ว่าจากการที่คู่ค้าและลูกค้าได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับระบบตรวจสอบย้อนกลับ แม้ว่าเครือเบทาโกรได้ให้ความสำคัญมานานแล้ว แต่อยู่ในรูปแบบของเอกสารและใช้เวลาตรวจสอบนาน จึงได้ทำการศึกษาทำอย่างไรให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับสินค้าได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ จึงได้พัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลโดยนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย หรือที่เรียกว่า E-Traceability โดยเริ่มต้นที่สายธุรกิจไก่เพื่อการส่งออกก่อน

เบทาโกรได้ใช้เวลาพัฒนาและทดสอบระบบตรวจสอบย้อนกลับในสายธุรกิจไก่เป็นเวลาประมาณ 3 ปี วันนี้เรียกได้ว่าสายธุรกิจไก่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ทุกขั้นตอน ข้อมูลจากทุกหน่วยธุรกิจถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ตั้งแต่ฟาร์มไก่พ่อแม่พันธุ์ โรงฟักไข่ ฟาร์มไก่เนื้อ โรงงานอาหารสัตว์ เวชภัณฑ์ โรงงานแปรรูป จนถึงการกระจายสินค้า มีระบบตรวจสอบคุณภาพ การเก็บข้อมูลที่สามารถใช้เวลาตรวจสอบได้อย่างรวดเร็วไม่ถึง 2 นาที ในการค้นหาข้อมูลเบื้องต้นที่สำคัญในการตรวจสอบย้อนกลับ...[94]

2. ด้านการขนส่งสินค้า

ถึงแม้ว่าความสำคัญของต้นทุนด้านการขนส่งสินค้าจะมาเป็นอันดับสองสำหรับระบบโลจิสติกส์ แต่ไม่ได้มีความสำคัญยิ่งหย่อนไปกว่าประเด็นด้านการควบคุมคุณภาพสินค้าเท่าใดนัก ซึ่งจากงานศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ [95] พบว่า ต้นทุนด้านการขนส่งขยับตัวเป็นสัดส่วนที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนด้านอื่น ๆ ที่มีแนวโน้มปรับตัวลดลง เหตุผลหนึ่งที่อาจนำมาอธิบายได้คือ การขยับตัวสูงขึ้นของราคาน้ำมันในตลาดโลกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญสำหรับทุกภาคอุตสาหกรรม

---

[93] เอกสารสรุปการดูงานบริษัทในเครือ CPF จังหวัดสระบุรี เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 โดยวิทยากร นายอภัยชนม์ วัชรสินธุ์ ในโครงการนักบริหารการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับกลาง รุ่นที่ 29 แหล่งที่มา. [Online]. .....

[94] หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ , <u>E-Traceability ตรวจสอบย้อนกลับไม่ถึง 2 นาที ระบบเพิ่มขีดแข่งขัน'เบทาโกร'</u>, ฉบับที่ 2268 ประจำวันที่ 08 พ.ย. – 10 พ.ย. 2550

[95] แหล่งที่มา. [Online]. http://www.logisticsclinic.com/web/content/view/672/115/

แผนภาพ สัดส่วนต้นทุนด้านการขนส่งต่อมูลค่าจีดีพีประเทศไทย

ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2006

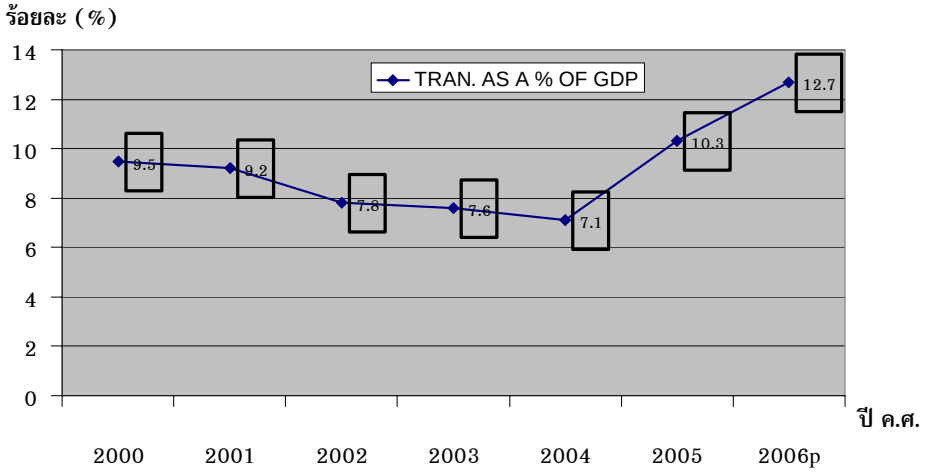

ที่มา. Centre for Logistics Research (CLR)

ด้วยเหตุที่ต้นทุนด้านการขนส่งมาจากราคาน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นหลัก ดังนั้นจึงส่งผลทำให้บริษัทต่างต้องมีการวางแผนในทุกขั้นของการดำเนินการเพื่อให้สามารถลดต้นทุนการผลิตให้ได้มากที่สุด ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการผลิต เช่น การหาพื้นที่ตั้งโรงงานแปรรูปสินค้า หรือความพยายามของบริษัทในการพัฒนาและแสวงหาวิธีการประหยัดพลังงานเชื้อเพลิงภายในโรงงานของบริษัท หรือในบางกรณีที่ทางบริษัทไม่ต้องการบริหารจัดการด้วยตนเอง อาจใช้ทำสัญญาร่วมกับบริษัทอื่นที่มีความชำนาญ โดยมอบหมายภาระในการขนส่งสินค้าภายใต้หลักการลดต้นทุนการขนส่งให้น้อยที่สุด

ดังนั้น การพิจารณาด้านต้นทุนการขนส่ง สามารถวิเคราะห์แยกได้เป็น 2 ส่วน คือ การจัดการจากภายในบริษัท และ การจัดการจากบริษัทอื่นภายนอก เป็นต้น

<u>ตัวอย่างการบริหารต้นทุนการขนส่ง : จากภายในบริษัท</u>

การจัดการด้านต้นทุนการขนส่งจากภายในบริษัท สามารถกระทำได้หลายวิธีการ ตั้งแต่การกำหนดพื้นที่ตั้งโรงงานของบริษัท ไปจนถึงการแสวงหาวิธีการประหยัดพลังงานภายในบริษัทเอง

สำหรับในส่วนการกำหนดพื้นที่ตั้งโรงงานของบริษัทนั้น สิ่งที่สังเกตได้ประการหนึ่งคือ บริษัทส่วนใหญ่จะตั้งโรงงานแปรรูปไก่เนื้ออยู่ในบริเวณจังหวัดที่มีการเลี้ยงไก่เนื้ออย่างหนาแน่น ซึ่งเมื่อนำฐานข้อมูลโรงงานแปรรูปจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม ประกอบเข้ากับแผนที่ความหนาแน่นของการเลี้ยงไก่เนื้อ (ดูแผนภาพได้ในภาคผนวก) สามารถแสดงให้เห็นได้ดังรูปต่อไปนี้

แผนภาพเปรียบเทียบความหนาแน่นของการเลี้ยงไก่เนื้อภาคกลางและการตั้งโรงงานแปรรูป

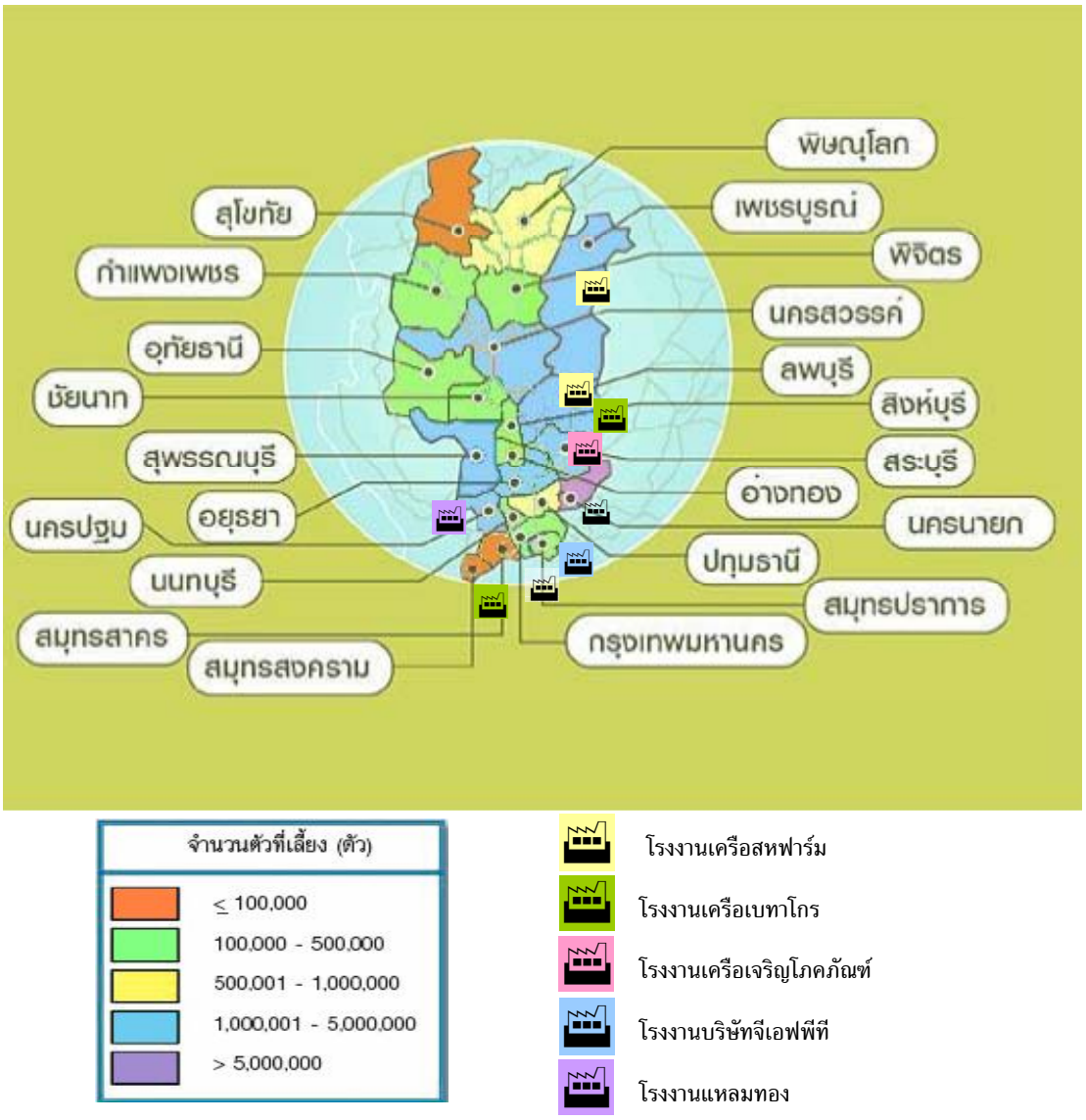

ที่มา. ข้อมูลจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การเลือกที่ตั้งโรงงานในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของการเลี้ยงไก่เนื้อ ทำให้การขนส่งเป็นไปโดยง่ายและประหยัดระยะเวลา ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการเดินทางขนส่ง ค่าเชื้อเพลิง และทำให้บริษัทมีความได้เปรียบมากกว่าบริษัทอื่น ๆ ที่มีระยะทางระหว่างฟาร์มและโรงฆ่าชำแหละที่ห่างไกล

จากแผนภาพข้างต้นจะเห็นได้ว่า บริษัทส่วนใหญ่จะตั้งโรงงานในบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งฟาร์มไก่เนื้อของประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ในพื้นที่ภาคกลาง จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี เป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นของการเลี้ยงไก่เนื้ออยู่ในเกณฑ์สูง จึงเห็นได้ว่าทางบริษัทขนาดใหญ่หลายบริษัทได้เข้าไปตั้งโรงงานในพื้นที่ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น เครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทสหฟาร์ม หรือบริษัทเบทาโกร

ตัวอย่างพฤติกรรมของบริษัทไก่ครบวงจร: สหฟาร์ม และ เบทาโกร

"สหฟาร์มพยายามปรับลดต้นทุนทุกแนวทาง โดยการมีโรงงานแปรรูปและฟาร์ม ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้กัน และอยู่ในแหล่งที่ผลิตวัตถุดิบ คือ จังหวัดลพบุรี ทำให้มีข้อได้เปรียบบริษัทอื่นที่มีต้นทุนการขนส่งน้อย"

บทสัมภาษณ์ นายแพทย์ปัญญา โชติเทวัญ ประธานคณะกรรมการบริษัทสหฟาร์ม จำกัด[96]

"สำหรับการลงทุนเครือเบทาโกร ยังคงมีการจัดสรรงบไว้ลงทุนอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งปีนี้คาดว่าจะใช้งบประมาณ 4,000 ล้านบาท ในหลายโปรเจ็กต์ด้วยกัน เช่นสายไก่ มีโครงการตั้งโรงงานแปรรูปอาหารขนาดย่อมเพื่อสนองกลุ่มธุรกิจจำหน่ายอาหารในประเทศ จากปัจจุบันโรงงานแปรรูปของเครือเบทาโกรจะเป็นโรงงานขนาดใหญ่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก ส่วนที่เหลือจากการส่งออกจึงนำมาจำหน่ายในประเทศ แต่ปัจจุบันช่องทางการจำหน่ายในประเทศมีเยอะมาก รวมไปถึงร้านสะดวกซื้อด้วย จึงมีโครงการตั้งโรงงานแปรรูปขนาดย่อมขึ้นมาเพื่อสนองธุรกิจกลุ่มนี้

ขณะเดียวกันได้ตระหนักถึงเรื่องโลจิสติกส์ การบริหารจัดการ เพื่อลดต้นทุน การที่ให้ความสำคัญกับธุรกิจภายในประเทศ จึงมีแนวคิดจะสร้างกลุ่มโรงงานที่ใกล้กับตลาด ซึ่งอาจจะตั้งย่านกรุงเทพฯตอนบน อยุธยา วังน้อย เป็นโรงงานเล็กๆ ขนาด 200-300 ล้านบาท"

วสิษฐ แต้ไพสิฐพงษ์ รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ สายงานปฏิบัติการกลุ่มธุรกิจเครือเบทาโกร[97]

นอกจากประเด็นเรื่องการตั้งโรงงานในพื้นที่ใกล้แหล่งฟาร์มไก่เนื้อแล้ว ยังพบว่ามีความพยายามในการหาพลังงานรูปแบบใหม่ในการผลิต เพื่อลดการพึ่งพิงน้ำมันดีเซล เช่น การผลิตน้ำมันไบโอดีเซลขึ้นใช้ภายในโรงงานอุตสาหกรรมของตนเอง ดังเช่นตัวอย่างที่เห็นจากบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์

กรณีบริษัทซีพีเอฟ จำกัด

วิโรจน์ คัมภีระ รองกรรมการผู้จัดการอาวุโส บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) คำนวณต้นทุนในการทำไบโอดีเซลจากน้ำมันทอดไก่ให้ "ผู้จัดการ" ฟังคร่าวๆ ระหว่างการนัดพบกับเขา ณ โรงงานปักธงชัย โรงงานต้นแบบอีกแห่งหนึ่ง ที่กำลังจะเริ่มใช้น้ำมันทอดไก่เติมในรถขนส่งอาหารสัตว์ทั้งหมดกว่า 14 คันในเร็ววันนี้ว่า

"ต้นทุนการผลิตจริงๆ อยู่ที่ลิตรละ 20 บาท เราซื้อน้ำมันทอดไก่จากโรงงานของ ซี.พี.เองลิตรละ 14 บาท และเสียค่าใช้จ่ายในการผ่านกระบวนการจนมาเป็นไบโอดีเซลอีก 5 บาท ขณะที่น้ำมันดีเซลปัจจุบันราคาลิตรละประมาณ 27-28 บาท และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในเร็ววันนี้ หากนับง่ายๆ เราใช้น้ำมันประมาณ 4,500 ลิตร เฉพาะโรงงานปักธงชัยอย่างเดียวที่มีรถไซโลถึง 14 คัน นั่นเท่ากับว่าเราใช้น้ำมันมากถึง 63,000 ลิตรต่อเดือน และจะประหยัดค่าน้ำมันได้เกือบครึ่งล้านบาทต่อเดือนเลยทีเดียว"

บทสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ[98]

---

[96] หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ , "เบทาโกร-สหฟาร์ม"มั่นใจอุตสาหกรรมไก่ปีนี้สดใส, ฉบับวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2551

[97] หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ , 'เบทาโกร' ท้ารบเศรษฐกิจปีชวด ตั้งเป้ารายได้ 45,000 ล้าน/โตกว่า 30%, ฐานเศรษฐกิจ ฉบับที่ 2285 06 ม.ค. -09 ม.ค. 2551

[98] นิตยสารผู้จัดการ , ประหยัดพลังงานในแบบ CPF, ตุลาคม พ.ศ. 2549 แหล่งที่มา.[Online]. http://www.gotomanager.com/news/details.aspx?id=52424

<u>ตัวอย่างการบริหารต้นทุนการขนส่ง : โดยการจ้างบริษัทอื่น</u>

การขนส่งสินค้าถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของความสามารถในการแข่งขันและการขยายตลาดสินค้าของกลุ่มบริษัท หากบริษัทต้องประสบกับปัญหาการขนส่งอาจไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ หรือไม่สามารถขยายกิจการของตนเองไปยังพื้นที่อื่นได้

<u>ตัวอย่างสถานการณ์บริษัทไทสัน ฟู้ด</u>

ตลอด 3 ปีที่ผ่านมา เจมส์ ไรซ์ หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการประจำประเทศจีนของบริษัทไทสัน ฟู้ดส์ เจนตากับภาพการขนไก่แช่แข็งที่ถูกถลกขนออกเรียบร้อยแล้วนับตัน ๆ ใส่บนหลังรถบรรทุกและใช้ผ้าคลุมไว้อีกชั้นภายใต้อุณหภูมิระอุของฤดูร้อน เพื่อเดินทางไกลสู่จุดมุ่งหมายต่าง ๆ ทั่วประเทศจีน

"มันเป็นจุดอ่อนของผม" ไรซ์ขยายความว่า ***การไม่มีอะไรเลยทั้งรถบรรทุกควบคุมอุณหภูมิ โกดังเก็บสินค้า ทั้งยังขาดความสามารถในการแช่เย็นสินค้าล้วนเป็นตัวจำกัดให้ธุรกิจของไทสันหยุดอยู่แค่ในเมืองหลักของจีนเท่านั้น*** *"ผมสามารถขายได้เพียงในพื้นที่ที่ผมทราบว่ามีรถบรรทุกที่สามารถเก็บสินค้าของผมภายใต้อุณหภูมิ – 12 องศาได้เท่านั้น"*

การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน ที่คนในวงการเรียกว่า "ระบบลูกโซ่ความเย็น" (Cold Chain) นั้น ได้สร้างปัญหาอย่างมากสำหรับบริษัทจีนและตะวันตก ซึ่งแสวงหาโอกาสจากตลาดที่มีผู้บริโภคมากถึง 1,300 ล้านคน เพราะการไม่มีระบบลูกโซ่ความเย็น ทำให้สามารถขนส่งอาหาร ยา และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้ในระยะทางสั้น ๆ เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนอาจเผชิญกับความยากลำบากในการพัฒนาภาพลักษณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอาหารด้วย"

คัดลอกส่วนหนึ่งจาก "*จีนกระอักส่งอาหารทางไกลไม่รอดเหตุขาดตู้แช่เย็น",Logistic Digest*

ด้วยเหตุดังกล่าว บริษัทที่ไม่สามารถบริหารด้านการขนส่งได้ บริษัทนั้นอาจมอบหมายให้บริษัทอื่นรับผิดชอบหน้าที่ด้านการขนส่ง บริษัทนั้นจะรับหน้าที่ในการรับผิดชอบต้นทุนการขนส่งเช่นเดียวกัน โดยอาจมีนำเสนอวิธีการขนส่งที่ประหยัดต้นทุนให้มากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น กรณีบริษัทเบทาโกร ทำการจัดจ้างบริษัท ซิเมนต์ไทยโลจิสติกส์ จำกัด ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ให้บริการโลจิสติกส์รายใหญ่ของประเทศไทย และเป็นหนึ่งบริษัทในเครือปูนซิเมนต์ไทย เป็นบริษัทที่ดูแลด้านการขนส่งสินค้าของบริษัท

บริษัท ซิเมนต์ไทยโลจิสติกส์ จำกัด ประสบความสำเร็จอย่างมากในการนำเอาเทคโนโลยีอาร์เอฟไอดี (RFID: Radio Frequency Identification) มาใช้ในการจัดการรถบรรทุกของซัพพลายเออร์ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเอกสารจำนวนมากและเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่ง ซึ่งระบบดังกล่าวจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาความบกพร่องของการนำส่ง สร้างความแม่นยำให้กับการขนส่งมากขึ้น พร้อมทั้งประหยัดระยะเวลาการเดินทางอีกเช่นกัน

"ลูกค้าภายนอกประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ ประกอบด้วย กระทิงแดง แอมเวย์ น้ำตาลมิตรผล ดัชมิลล์ เชลล์น้ำมันเครื่อง อนาคตเราจะก้าวไปสู่ consoledated และ multi drop multi pick ***ลูกค้าบางรายเราก็อาจเปลี่ยนแปลงวิธีการส่งไปบ้างเช่น เบทาโกร เดิมเขาขนทางรถยนต์ไปทางใต้ (ลพบุรีไปถึงหาดใหญ่) เราไปเปลี่ยนเขา เป็นทางเรือและรถ จากลพบุรีขนทางรถไปท่าเรืออยุธยา จากเรือส่งไปทางใต้ แล้วไปส่งที่โรงงานที่หาดใหญ่เพื่อให้ต้นทุนลดลง"***

ส่วนหนึ่งจากบทสัมภาษณ์ ภาณุมาศ ศรีศุข
กรรมการผู้จัดการบริษัทซิเมนต์ไทยโลจิสติกส์ จำกัด[99]

3. ด้านการบริหารจัดการ

ระบบการวางแผนบริหารจัดการเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบโลจิสติกส์ ไม่ต่างไปจากด้านต้นทุนการขนส่ง หรือต้นทุนด้านการควบคุมคุณภาพ ซึ่งในด้านการบริหารจัดการนั้นครอบคลุมจนถึงการบริหารจัดการช่องทางการนำส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภค โดยบริษัทขนาดใหญ่ต่างพยายามแสวงหาช่องทางในการนำส่งสินค้าจากโรงงานถึงมือผู้บริโภคได้สะดวกที่สุด ไม่ว่าจะผ่านร้านค้าขนาดย่อม หรือบนชั้นวางของในห้างสรรพสินค้า

แนวทางหนึ่งที่มักจะพบเห็นบริษัทเหล่านั้นนำส่งสินค้า คือ การหาพื้นที่ของตนเองในการวางสินค้า เช่น การตั้งห้างสรรพสินค้าของบริษัทสหฟาร์มเพื่อวางขายผลิตภัณฑ์แปรรูปของตนเอง หรือการตั้งร้านสะดวกซื้อขึ้นในเครือบริษัทของตนเอง ดังเช่น กรณีการวางอาหารกึ่งปรุงสุกของบริษัทซีพีเอฟในร้าน 7-eleven ทั่วประเทศ, ร้าน CP-Fresh mart ที่เปลี่ยนจากร้าน CPF Mart ซึ่งเป็นจุดจำหน่ายสินค้าสด[100] หรือ การตั้งร้านเบทาโกร มีท มาร์ท ของกลุ่มเบทาโกรเป็นช่องทางจำหน่ายอาหารกึ่งปรุงสุกเช่น เนื้อหมูหรือเนื้อไก่ เป็นต้น [101]

ตัวอย่างการขยายกิจการร้านสะดวกซื้อเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

<u>กรณีบริษัท ซีพีเอฟ จำกัด</u>

"การจัดการช่องทางจัดจำหน่ายก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญที่ต้องทำควบคู่กันไป โดยช่องทางหลักที่มีอยู่คือ โมเดิร์นเทรดและตลาดแบบดั้งเดิม ในส่วนของโมเดิร์นเทรดได้มีการเจรจากันเรียบร้อยแล้วและพร้อมที่จะนำสินค้าออกวางในจุดขาย 350 จุดที่มีอยู่ได้ทันที ส่วนในช่องทางตลาดแบบดั้งเดิมก็ได้มีการวางแผนที่จะปรับอิมเมจจุดขายผลิตภัณฑ์ CPF ให้ดูทันสมัยและเห็นชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังจะปรับเปลี่ยนร้านค้า CPF Mart ที่เป็นร้านจำหน่ายสินค้าสดของ CPF มาเป็น CP Fresh Mart และตั้งเป้าจะเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 200 สาขา ภายใน 3 ปี จากปัจจุบันที่มีอยู่เพียง 5 สาขา

"การเปลี่ยนชื่อเป็น CP Fresh Mart ก็เพื่อสะท้อนถึงความสด และจะได้เชื่อมโยงกับตัวแบรนด์ CP ด้วย นอกจากนี้หน้าร้านที่มีอยู่ตามออฟฟิศในที่ต่าง ๆ ก็จะปรับให้เป็นเหมือน CP Fresh Mart ที่กำลังจะทำ เพราะฉะนั้นจุดขายในอนาคตของ CPF ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ก็จะมีความชัดเจน มีกิจกรรมการตลาดที่ชัดเจน"

---

[99] บทสัมภาษณ์พิเศษ คุณ ภาณุมาศ ศรีศุข กรรมการผู้จัดการบริษัทซิเมนต์ไทยโลจิสติกส์ จำกัด ,แหล่งที่มา. [Online]. http://www.thailandindustry.com/home/SpecialInterView_preview.php?id=1341&section=7

[100] หนังสือผู้จัดการ, CP เมื่อพ่อครัวออกมายืนหน้าร้าน, เดือนมีนาคม 2548 , แหล่งที่มา. [Online]. http://www.gotomanager.com/news/details.aspx?id=29979

[101] ข่าวอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ , "เบทาโกรมีทมาร์ท"เนื้อหมู-ไก่อนามัย", แหล่งที่มา. [Online]. http://agro.psu.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=383&Itemid=113

<u>กรณีบริษัทเบทาโกร จำกัด</u>

"นายสัตวแพทย์นพพร วายุโชติ รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ เครือเบทาโกร เปิดเผย "ประชาชาติธุรกิจ" ว่า ในเร็ว ๆ นี้ทางเครือเบทาโกรกำลังจะเปิดให้บริการร้านค้าปลีกขายผลิตภัณฑ์เนื้อหมู เนื้อไก่อนามัย และผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ บริเวณย่านชุมชนต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีประชาชนอาศัยอยู่จำนวนมาก ภายใต้ชื่อร้าน "เบทาโกร มีท มาร์ท" เพื่อให้สามารถบริการเข้าถึงลูกค้าร้านอาหารให้ได้มากที่สุดตามนโยบายอาหารปลอดภัย (foodsafety) โดยที่ผ่านมามีความต้องการหมูอนามัยมาก แต่ให้บริการได้ไม่ทั่วถึง

เบทาโกร มีท มาร์ท จะเริ่มเปิดร้านสาขาแรกบริเวณหมู่บ้านสัมมากร หลังจากนั้นจะเปิดให้บริการเพิ่มอีก 3 แห่งภายในปีนี้ โดยร้านค้าทั้ง 4 แห่งจะเป็นโครงการนำร่องเพื่อทดลองรูปแบบร้านค้า และการบริหารงาน รวมถึงดูความต้องการของผู้บริโภคว่าต้องการร้านค้าแบบใด หลังจากนั้นในปี 2550 มีแผนที่จะขยายบริการให้ครอบคลุมอีกหลายจุดทั่วกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาการดำเนินงานไว้ 2 แนวทาง ระหว่างการขยายสาขาเพิ่ม กับการให้บริการจัดส่งถึงบ้าน ทั้งหมดคงต้องรอดูผลการเปิดเบทาโกร มีท มาร์ท ทั้ง 4 แห่งก่อน"

3.2 โครงสร้างตลาดผลิตภัณฑ์ไก่เนื้อ

ในงานศึกษาชิ้นนี้นอกจากจะศึกษาข้อมูลการประกอบธุรกิจไก่เนื้อของบริษัทยักษ์ใหญ่ในวงการธุรกิจการเกษตร ดังเช่นรายละเอียดในบทที่ 1 และ 2 ที่ผ่านมา อันเป็นการพิจารณาอุตสาหกรรมไก่เนื้อในระดับจุลภาคแล้ว ในงานศึกษาชิ้นนี้ยังจะกล่าวศึกษาสถานการณ์ของอุตสาหรรมไก่เนื้อในระดับมหภาคอีกด้วย ซึ่งครอบคลุมทั้งการศึกษาข้อมูล ตลาดการซื้อขายผลิตภัณฑ์ไก่เนื้อภายในประเทศและตลาดการส่งออกสินค้าไก่เนื้อยังต่างประเทศอีกด้วย

ตารางที่ 1. ปริมาณการผลิตไก่เนื้อของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2550 และประมาณการณ์ปี พ.ศ. 2551

ไก่เนื้อประเทศไทย	2547	2548	2549	2550	2551*
1. ผลผลิต (ล้านตัว)	694.36	817.24	849.88	884.68	935.11
(พันตัน)	873.23	1,027.76	1,068.81	1,112.57	1,175.99
2. การใช้ภายในประเทศ (พันตัน)	672.43	788.31	809.11	825.57	845.99
3. การส่งออก - ปริมาณ (ล้านตัน)	0.200	0.239	0.261	0.297	0.031 (ม.ค. 51)
- มูลค่า (ล้านบาท)	22,602	28,147	29,607	33,172	3,704 (ม.ค.51)
4. ต้นทุนการผลิต (บาท/กก.) : สศก. (* ประมาณการโดยสมาคมผู้เลี้ยงไก่เนื้อ)	25.83	31.09	32.24	33.02	36.75 (มี.ค.51)
5. ราคาไก่มีชีวิต หน้าโรงฆ่า กทม. (บาท/กก.)	24.54	32.30	28.17	33.16	36.55 (ก.พ.51)

ที่มา. กรมการค้าภายใน สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร

หมายเหตุ * ข้อมูลปี พ.ศ. 2551 เป็นข้อมูลจากการประมาณการณ์

3.2.1 ตลาดภายในประเทศ

สำหรับสถานการณ์ตลาดภายในประเทศ พบว่าข้อมูลสถาบันอาหารได้อธิบายกระบวนการนำส่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งปริมาณการผลิตไก่เนื้อทั้งหมดในประเทศไทยหลังออกจากโรงฆ่าและชำแหละเนื้อไก่แล้ว จะถูกส่งขายยังตลาดภายในประเทศเป็นจำนวนร้อยละ 60 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด* ในลักษณะต่าง ๆ ทั้งในลักษณะไก่สดทั้งตัว ไก่ชำแหละ หรือไก่แปรรูปเป็นอาหารกึ่งปรุงสุกต่าง ๆ หรือการแปรรูปเนื้อไก่ในลักษณะลูกชิ้นหรือไส้กรอก การทำไก่ย่าง เป็นต้น

- **ผลิตภัณฑ์ไก่เนื้อจำหน่ายภายในประเทศ**

จากข้อมูลของสถาบันอาหารในปี พ.ศ. 2547 พบว่า ลักษณะการจำหน่ายไก่สดภายในประเทศไทย (คิดเป็นร้อยละ 55 ของปริมาณการผลิตไก่เนื้อทั้งหมด) สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มหลักที่สำคัญ คือ ไก่สดชำแหละไม่แยกเครื่องใน, ไก่สดทั้งตัวแยกเครื่องใน และไก่ชำแหละชิ้นส่วน (หัว คอ ขาน่อง ปีก อก และเครื่องใน) ในขณะที่ผลิตภัณฑ์ไก่ปรุงสุกที่จำหน่ายโดยกลุ่มธุรกิจเอกชนซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่า (คิดเป็นร้อยละ 5 ของปริมาณการผลิตไก่เนื้อทั้งหมด) มักอยู่ในลักษณะอาหารกึ่งสุก หรืออาหารพร้อมรับประทาน เช่น ไก่ย่าง ลูกชิ้น ไส้กรอก เป็นต้น

ราคาขายปลีกเฉลี่ยไก่สดแยกเครื่องในและไม่แยกเครื่องใน
ระหว่างปี พ.ศ. 2539-2551

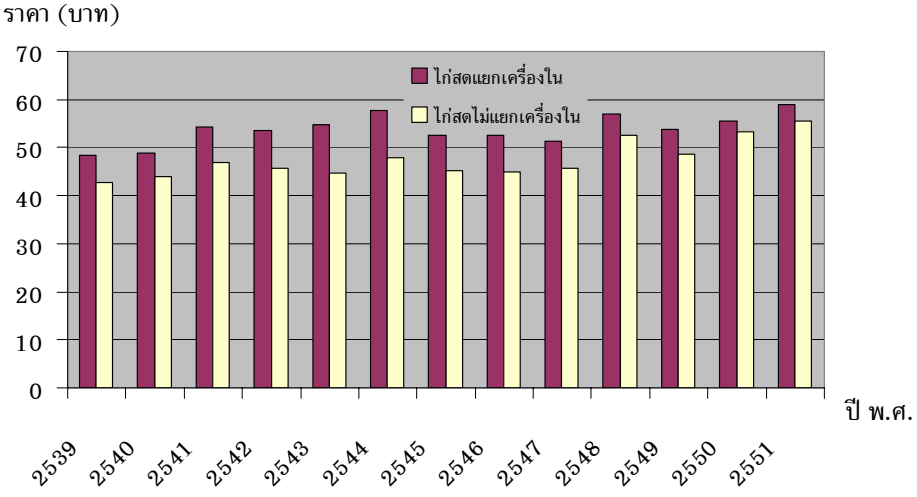

ที่มา. กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

จากข้อมูลการสำรวจของกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ได้จำแนกการจำหน่ายไก่สดชำแหละชิ้นส่วนภายในประเทศออกเป็น 9 ลักษณะ ได้แก่

---

* แต่อย่างไรก็ตาม แม้ปริมาณผลิตภัณฑ์ไก่เนื้อที่ออกสู่ตลาดภายในประเทศจะมีสัดส่วนสูงเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนการผลิตทั้งหมด แต่จากงานศึกษาบางชิ้นได้ระบุว่า คุณภาพไก่เนื้อที่ส่งบริโภคภายในประเทศกับต่างประเทศมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มบริษัทจะคัดเลือกไก่เนื้อที่ได้คุณภาพดีส่งขายยังต่างประเทศในลักษณะต่าง ๆ ขณะที่ไก่เนื้อที่คุณภาพรองลงมาจะถูกขายภายในประเทศ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งตลาดสด และร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดต่าง ๆ ที่ตั้งสาขาในประเทศไทย

1. ขาไก่ ตีนไก่	4. ปีกไก่	7. น่องไก่ สะโพก
2. หนังไก่	5. เนื้อล้วนถอดกระดูก	8. โครงไก่
3. ปีกบนไก่	6. สันในไก่	9. เครื่องในไก่

สำหรับประเด็นราคาของไก่เนื้อจะพบว่า เป็นที่ทราบกันดีว่า สินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่มีลักษณะค่อนข้างอ่อนไหวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งไก่เนื้อก็เป็นหนึ่งในสินค้าที่มีลักษณะดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน โดยสังเกตได้จากสถานการณ์ปัญหาไข้หวัดนกที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อราคาไก่สดของประเทศไทย พบว่าราคาไก่เนื้อ(ต่อกิโลกรัม) มีการแกว่งตัวตามสถานการณ์ไข้หวัดนก แต่เมื่อสถานการณ์ปัญหาได้ถูกแก้ไข ราคาไก่เนื้อได้ปรับตัวกลับมาสู่ทิศทางบวกอีกครั้งหนึ่ง ดังแผนภาพที่แสดงให้เห็นต่อไปนี้

อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาขายปลีกไก่สด ในปี พ.ศ. 2540-2551

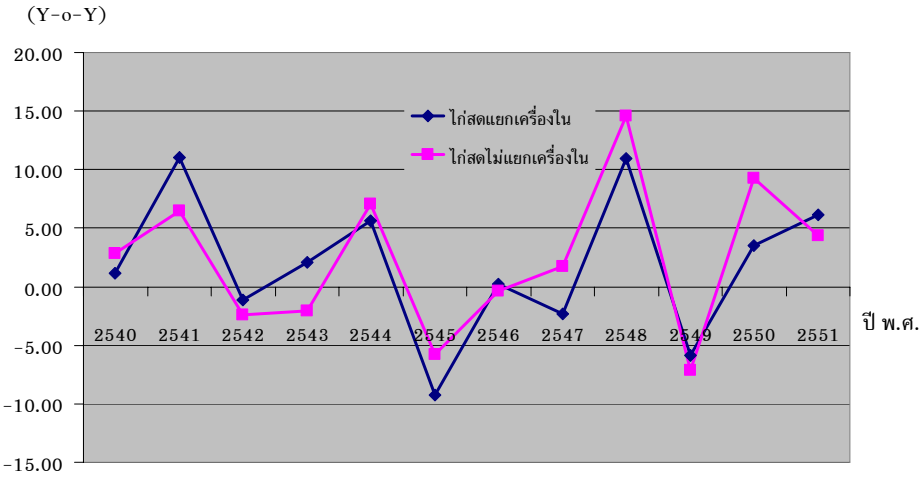

ที่มา. คำนวณจากกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

จากแผนภาพข้างต้นแสดงถึงตัวอย่างราคาไก่เนื้อในปี พ.ศ. 2548 ซึ่งหลังจากที่รัฐบาลมีการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาไข้หวัดนก ส่งผลทำให้ความเชื่อมั่นของกลุ่มผู้บริโภคกลับคืนมา และทำให้ราคาไก่สดปรับตัวสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในปีต่อมา พ.ศ. 2549 ราคาไก่เนื้อมีการปรับตัวลดลงอีกครั้งหนึ่ง สืบเนื่องจากสาเหตุต้นทุนการเลี้ยงไก่เนื้อปรับตัวสูงขึ้น ตั้งแต่วัตถุดิบอาหารสัตว์ ส่งผลทำให้รายได้เกษตรกรปรับลดลง พร้อมกับการกลับมาอีกครั้งของสถานการณ์ไข้หวัดนกซึ่งระบาดในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ชนและไก่พื้นเมือง ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและตลาดต่างประเทศ และรวมไปถึงการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในอุตสาหกรรมไก่เนื้อ เช่น ประเทศบราซิล และจีน ส่งผลทำให้ระดับราคาไก่เนื้อภายในประเทศมีการชะลอตัวลงอีกครั้งหนึ่ง [102] ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นกับทั้งระบบอุตสาหกรรมไก่เนื้อภายในประเทศ โดยมีการปรับตัวลดลงของราคาไก่เนื้อในทุกลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นไก่สดทั้งตัว หรือไก่ชำแหละชิ้นส่วนก็ตาม

[102] สถาบันอาหาร, อ้างอิงจาก ไพบูลย์ ฟูวัฒนศิลป์, 2549. “ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม”

ตารางที่ 2. ราคาเฉลี่ยไก่สดทั้งตัวและไก่สดชำแหละชิ้นส่วน (บาท/กิโลกรัม) ของตลาดภายในประเทศ ระหว่าง ปี พ.ศ. 2539-2551

ประเภทไก่สด และไก่ชำแหละชิ้นส่วน	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
ไก่สดทั้งตัว (รวมกระดูก รวมเครื่องใน)	42.78	44.01	46.87	45.73	44.78	47.94	45.15	44.98	45.78	52.46	48.72	53.22	55.54
ไก่สดทั้งตัว (รวมกระดูก ไม่มีเครื่องใน)	48.30	48.86	54.25	53.63	54.75	57.83	52.50	52.60	51.40	57.05	53.72	55.63	59.05
ไก่ชำแหละชิ้นส่วน													
ขาไก่	25.99	26.6	27.63	28.25	28	27.94	29.47	29.75	28.19	38.18	39.78	50.15	52.13
เครื่องใน	48.76	50.75	51.78	51.14	50.43	50.05	49.42	48.49	50.56	62.91	61.23	64.79	64.67
โครงไก่	13.34	13.65	16.01	17.67	17.02	16.36	16.52	16.38	18.60	22.80	20.00	22.22	23.22
หนังไก่	22.65	21.16	23.55	24.68	25.50	25.50	25.50	24.07	23.86	30.73	30.31	31.40	32.60
ปีกบนไก่	56.40	58.96	58.80	59.05	57.53	57.74	56.08	55.67	52.77	62.41	54.47	63.92	67.54
ปีกไก่	57.15	57.23	57.99	56.63	55.91	57.32	56.11	55.70	52.73	62.40	54.47	63.92	67.54
เนื้อล้วนถอดกระดูก	n.a.	n.a.	71.20	71.02	67.58	73.80	66.95	63.38	58.62	68.08	66.60	70.59	84.62
สันในไก่	n.a.	77.11	77.86	78.36	77.43	83.11	74.28	69.81	63.59	70.98	69.72	74.83	84.62
สะโพก น่อง	57.18	57.27	59.20	56.91	55.68	58.02	55.61	55.84	50.27	56.75	51.39	57.40	60.77

ที่มา. กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ. ราคาเฉลี่ย ของ ปี 2551 คิดคำนวณ ณ สิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2551

- **สัดส่วนการบริโภคเนื้อไก่ของคนไทยโดยเฉลี่ยในแต่ละปี**

นอกจากความสำคัญของปริมาณการผลิตไก่เนื้อ ลักษณะไก่สดชำแหละประเภทต่าง ๆที่ส่งขายภายในประเทศแล้ว ในด้านปริมาณการบริโภคไก่เนื้อต่อหัวประชากรก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ เช่นกันพบว่า ไก่เนื้อเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก จากข้อมูลการศึกษาของ FAO พบว่า สัดส่วนการผลิตไก่เนื้อของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะทวีความสำคัญเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อสัตว์ประเภทอื่น ๆ เช่นเดียวกันกับแนวโน้มการบริโภคต่อปีของประชากรไทยซึ่งพบว่า มีแนวโน้มหันมาบริโภคเนื้อไก่มากขึ้น ในอัตราที่สูงกว่าเนื้อสัตว์ประเภทอื่น ๆ

ตารางที่ 3. แนวโน้มการบริโภคเนื้อสัตว์ น้ำนม และไข่ไก่ รายปี ของประเทศไทย

ประเภทผลิตภัณฑ์	ปี				อัตราการเพิ่มรายปี (%)	
	1980	1990	2000	2002	1980-1990	1990-2000
เนื้อสัตว์	869.8	1166.5	1512.6	1639.4	3.0	2.6
วัว และควาย	275.2	315.8	216.0	234.7	1.4	-3.7
แกะ และแพะ	0.4	1.3	1.0	1.3	13.8	-2.5
สุกร	266.9	336.0	473.3	505.7	2.3	3.5
ไก่	327.3	513.3	822.3	897.7	4.6	4.8
น้ำนม	87.8	208.1	780.5	338.5	9.0	14.1
ไข่ไก่	332.4	571.0	614.6	599.0	5.6	0.7

ที่มา. FAO STAT DATA.[103]

[103] FAO. AGAL. Livestock Sector Brief: Thailand, July 2005, p. 10.

จากฐานข้อมูลการศึกษาของ USDA เมื่อปี พ.ศ. 2550 ได้สำรวจปริมาณการบริโภคสัตว์ปีกในแต่ละประเทศ ซึ่งสำหรับประเทศไทยพบว่า ปริมาณการบริโภคสัตว์ปีกต่อหัวประชากรไทยมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นภายหลังสถานการณ์ไข้หวัดในในปี พ.ศ. 2547 เช่นเดียวกับสถานการณ์การบริโภคในอีกหลายประเทศซึ่งเป็นตลาดส่งออกเนื้อไก่ โดยจากข้อมูลปี พ.ศ. 2550 ได้ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีการบริโภคเนื้อไก่รวม คนละ 12.1 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งเมื่อเทียบกับปริมาณการบริโภคของประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกแล้วพบว่าอยู่ในเกณฑ์ไม่สูงนัก

ตารางที่ 4. ปริมาณการบริโภคสัตว์ปีกของหัวประชากรต่อปี

หน่วย: กิโลกรัม

ปริมาณการบริโภคสัตว์ปีกต่อหัวประชากร	2546	2547	2548	2549	2550(p)	2551(f)
ประเทศไทย	12.1	10.1	11.9	12.4	12.1	12.8
ประเทศอื่น ๆ						
สหรัฐอเมริกา	43.2	44.6	45.4	46.2	45.4	46.1 ๆ
จีน	7.7	7.6	7.7	7.9	8.3	8.7
ญี่ปุ่น	14.5	13.5	14.8	15.2	15.1	15.0
ฮ่องกง	31.1	37.6	38.8	38.8	38.7	38.5
มาเลเซีย	37.7	37.2	38.5	38.3	38.0	38.0
ไต้หวัน	27.8	28.5	27.5	28.7	26.7	27.2
เกาหลีใต้	10.7	9.6	12.2	11.3	11.6	11.5

ที่มา. USDA-FAS

หมายเหตุ: (p) Preliminary: ตัวเลขเบื้องต้น ; (f) Forcast : ตัวเลขประมาณการ

3.2.2 ตลาดต่างประเทศ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 จะพบว่าโครงสร้างตลาดต่างประเทศในอุตสาหกรรมไก่เนื้อของประเทศไทย สามารถจำแนกออกตามกลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ซึ่งจากข้อมูลที่ผ่านมาแสดงให้ทราบว่า โครงสร้างการส่งออกของประเทศไทยในกลุ่มธุรกิจไก่เนื้อมีการปรับเปลี่ยนไปจากการส่งออกไก่สดแช่แข็งมาสู่การส่งออกไก่แปรรูปมากขึ้น แต่ถึงกระนั้นก็ตาม แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะสินค้าที่ส่งออก แต่ตลาดหลักของประเทศไทยยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก

ประเทศไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์เนื้อไก่ยังตลาดต่างประเทศเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2516 โดยกลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งในสมัยดังกล่าวใช้ในชื่อบริษัทกรุงเทพค้าสัตว์ จำกัด ในลักษณะของไก่สดแช่แข็ง ประเทศแรกที่เป็นตลาดผลิตภัณฑ์ไก่เนื้อที่สำคัญของไทยคือ ประเทศญี่ปุ่น โดยยังคงเป็นประเทศที่มีสัดส่วนการนำเข้าเนื้อไก่จากประเทศไทยเป็นอันดับแรกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สำหรับไก่แปรรูปหรือกลุ่มอาหารกึ่งปรุงสุกพร้อมรับประทานนั้นเป็นตลาดสินค้าใหม่ที่เติบโตขึ้นภายหลังจากการนำส่งไก่สดแช่แข็ง โดยเกิดขึ้นในช่วงปลายของทศวรรษที่ 1990 และเติบโตสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจนหลังจากการเกิดสถานการณ์ไข้หวัดนกระบาด

- **ประเภทผลิตภัณฑ์ส่งออก**

ดังนั้นหากจำแนกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ประเทศไทย ส่งออกจะพบว่าสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การส่งออกไก่สดแช่แข็ง และการส่งออกไก่แปรรูป ซึ่งเมื่อเทียบสัดส่วนกันแล้วจะพบว่าในปี พ.ศ. 2548 การส่งออกไก่แปรรูปมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 98 ของมูลค่าการส่งออกไก่ทั้งหมด ขณะที่การส่งออกไก่สดแช่แข็งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2 เท่านั้น[104]

- ***ไก่สดแช่แข็ง (Frozen Chicken) : ปริมาณการส่งออก ตลาดส่งออก***

ก่อนเกิดวิกฤติสถานการณ์ไข้หวัดนก ไก่สดแช่แข็งเป็นสินค้าส่งออกในอันดับต้น ๆของประเทศไทย และเป็นหนึ่งในสินค้าที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งถือว่าเป็นตลาดหลักของการส่งออกไก่สดแช่แข็งตั้งแต่ช่วงแรกของการส่งออกในปี พ.ศ. 2516 การขยายตัวของการส่งออกไก่สดแช่แข็งนั้นถูกแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนจากมูลค่าการส่งออก และปริมาณการส่งออกที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทำให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบในการส่งออกไก่สดแช่แข็งคือ ต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นทุนด้านแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตชำแหละไก่สดแช่แข็ง รวมไปถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไก่เนื้อที่เป็นที่ยอมรับของตลาดส่งออก[105]

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลทำให้อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกไก่เนื้อของประเทศไทยขยายตัวอยู่ในอัตราสูง โดยพบว่า ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2521-2535 อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกในช่วงเวลาดังกล่าวเฉลี่ยสูงถึงประมาณร้อยละ 37 ต่อปี* จนกระทั่งหลังปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา มูลค่าการส่งออกมีการปรับตัวลดลง จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2550 อัตราการขยายตัวเฉลี่ยของการส่งออกไก่สดแช่แข็งเหลือเพียงร้อยละ 2.54 ต่อปีเท่านั้น

---

[104] สถาบันอาหาร, การผลิตเนื้อไก่แปรรูปของไทย อ้างจาก สุธาสินี คูแก้ว, 2547. การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจการส่งออกเนื้อไก่แปรรูปแช่แข็งของไทยไปยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป, การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[105] อภิจิตตรา อภิราชจิต. 2543. ศักยภาพการส่งออกไก่สดแช่แข็งของประเทศไทย, วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, หน้า 1.

* คำนวณจากอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกระหว่างปี พ.ศ. 2521-2535 อาศัยข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกไก่สดแช่แข็งของประเทศไทย

ระหว่างปี พ.ศ. 2521-2550

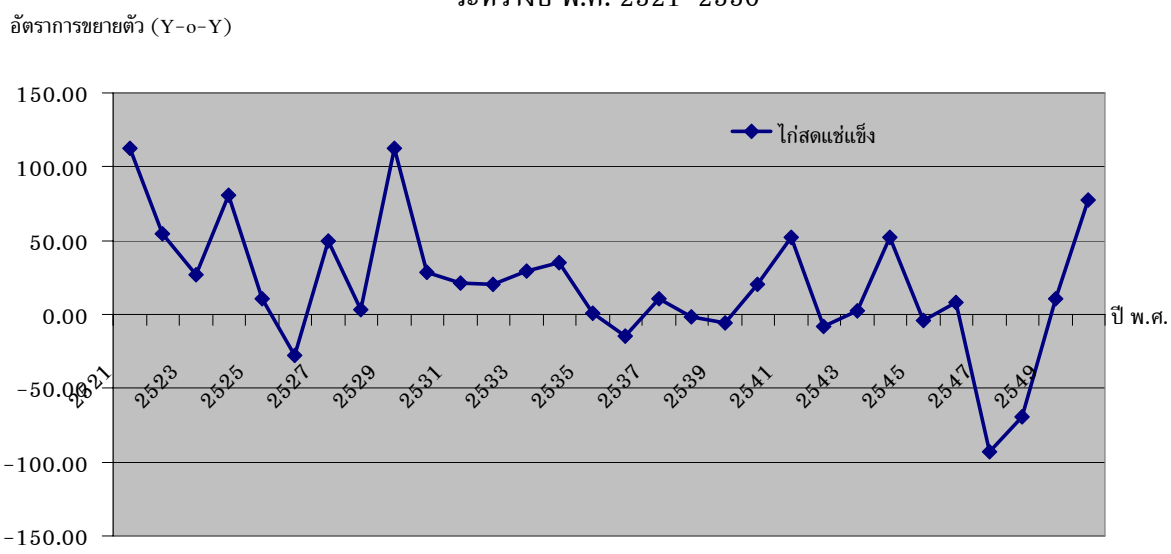

ที่มา. ข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2520 -2531 มาจาก อภิจิตตรา อภิราชจิตร อ้างจาก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และ

ข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2532-2550 มาจาก ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

ตลาดส่งออกสินค้าไก่สดแช่แข็งที่สำคัญของประเทศไทย ยังคงอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นหลัก โดยพบว่าในช่วงทศวรรษ 2530 ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกไก่สดแช่แข็งที่สำคัญที่สุด ถือครองกว่าร้อยละ 60-80 แต่หลังจากนั้นสัดส่วนการตลาดของประเทศญี่ปุ่นกลับปรับลดลงอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2549 และปี พ.ศ. 2550 สัดส่วนการส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นปรับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 47 และร้อยละ 13 ตามลำดับ

ไม่เพียงแต่ประเทศญี่ปุ่นเท่านั้นที่ปรับลดปริมาณไก่สดแช่แข็งนำเข้าจากประเทศไทย กลุ่มตลาดหลักและตลาดรองอีกหลายประเทศต่างมีการปรับลดเช่นเดียวกัน เช่น ประเทศเยอรมัน เนเธอร์แลนด์ เกาหลีใต้ และสหราชอาณาจักร เหตุผลส่วนหนึ่งที่มีนำไปสู่การปรับลดปริมาณการนำเข้าเนื่องจากการตรวจพบสารตกค้างในเนื้อไก่ พร้อมกับการเพิ่มค่าความเข้มข้นของเกลือในสินค้าไก่มากกว่าร้อยละ 2 ทำให้การส่งออกในตลาดสหภาพยุโรปลดลง[106]

[106] ศุภรัตน์ ปิ่นจินดา. 2547. การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าของ WTO ที่มีต่ออุตสาหกรรมไก่สดแช่แข็งของประเทศไทย, วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาตร์ หน้า, 63.

สัดส่วนตลาดการส่งออกไก่สดแช่แข็งของประเทศไทย

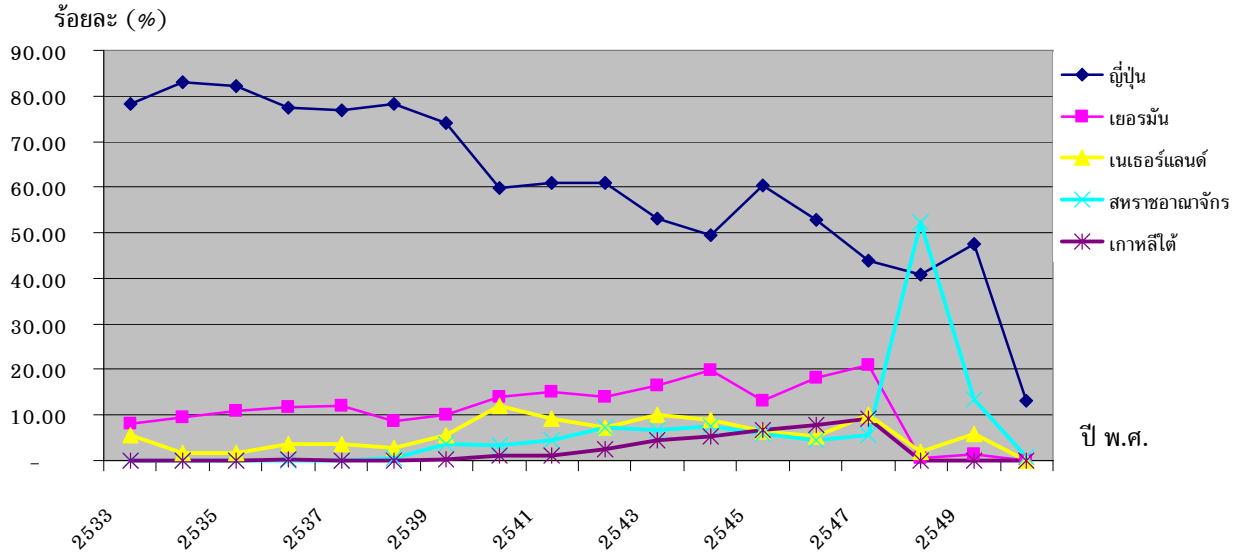

ที่มา. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

แต่ตลาดที่น่าจับตามองต่อไปในอนาคต คือ การขยายตลาดไก่สดแช่แข็งในประเทศเวียดนาม ซึ่งก่อนหน้าปีพ.ศ. 2545 ประเทศเวียดนามไม่เคยเป็นตลาดส่งออกไก่สดของประเทศไทยเลย แต่หลังจากปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา เวียดนามถือครองมูลค่าการส่งออกไก่สดแช่แข็งที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2550 เวียดนามกลายเป็นตลาดส่งออกไก่สดแช่แข็งอันดับแรกของประเทศไทยแทนที่ประเทศญี่ปุ่นซึ่งปรับตัวลงเป็นอันดับสอง

สัดส่วนตลาดส่งออกไก่สดแช่แข็งไทยยังประเทศเวียดนาม ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2550

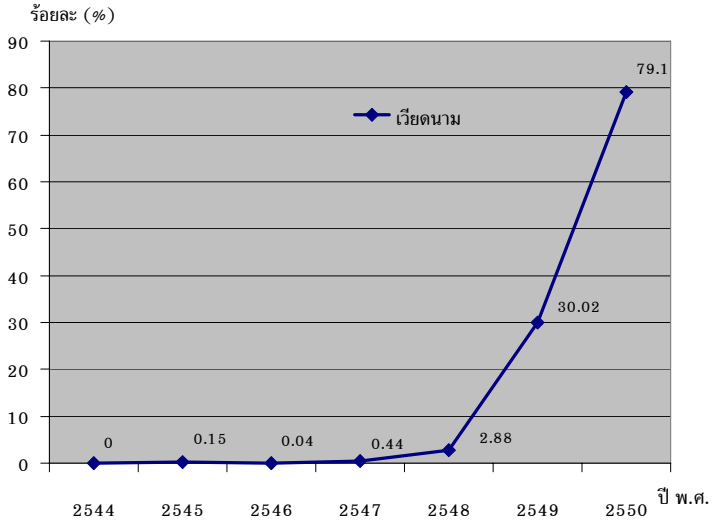

ที่มา. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

แผนภาพนี้แสดงถึงสัดส่วนการถือครองส่วนแบ่งตลาดไก่สดแช่แข็งของประเทศไทย ซึ่งพบว่าในอนาคต ตลาดประเทศเวียดนามอาจเป็นตลาดส่งออกไก่สดแช่แข็งที่น่าจับตามองอีกแห่ง

- ***ไก่แปรรูป (Process Chicken): ปริมาณการส่งออก ตลาดส่งออก***

สำหรับผลิตภัณฑ์ไก่แปรรูปส่งออกนั้นก็อีกผลิตภัณฑ์หนึ่งที่สามารถแสวงหามูลค่าเพิ่มจากไก่สดได้เป็นอย่างดี ซึ่งลักษณะผลิตภัณฑ์ส่งออกนั้นสามารถแยกออกเป็นลักษณะต่าง ๆตามความพึงพอใจของลูกค้าในแต่ละประเทศ โดยหากแยกตามลักษณะวัฒนธรรมแล้ว สามารถแยกไก่ปรุงสุกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ผลิตภัณฑ์ตอบสนองตลาดตะวันตก และผลิตภัณฑ์ตอบสนองตลาดตะวันออก[107]

- ผลิตภัณฑ์ตลาดตะวันตก ยกตัวอย่างเช่น การส่งออกเบอร์เกอร์ไก่ อกไก่ทอด นักเก็ตไก่ และอกไก่ทอดสอดไส้ชีส เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกส่งออกยังประเทศสหภาพยุโรป
- ผลิตภัณฑ์ตลาดตะวันออก ยกตัวอย่างเช่น ลูกชิ้นไก่ ไก่คาราเกะ ยากิโทริ ไก่ห่อหมกกะหล่ำปลี เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์นี้ส่วนใหญ่จะถูกส่งขายยังประเทศเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เป็นต้น

วิธีการในการแปรรูปไก่ในลักษณะดังกล่าวส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปการทอด การนึ่ง และการย่างเป็นหลัก โดยอาศัยเครื่องจักรที่นำเข้าจากต่างประเทศร้อยละ 70 ซึ่งมักจะอาศัยเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่นและประเทศสหภาพยุโรปเป็นหลักกว่าร้อยละ 90

ขณะที่ประเทศไทยนำเข้าเครื่องจักรในการผลิตไก่แปรรูปจากประเทศญี่ปุ่นและสหภาพยุโรป ในทางตรงกันข้าม ประเทศทั้งสองนั้นต่างเป็นตลาดส่งออกไก่แปรรูปที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยเช่นเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศญี่ปุ่นถือครองปริมาณไก่แปรรูปส่งออกของไทยเป็นอันดับหนึ่งมาตลอด รองลงมาคือ สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ ตามลำดับ (ดังแผนภาพด้านล่าง)

แผนภาพ ตลาดส่งออกไก่แปรรูปที่สำคัญของประเทศไทย
ร้อยละ (%) ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2550

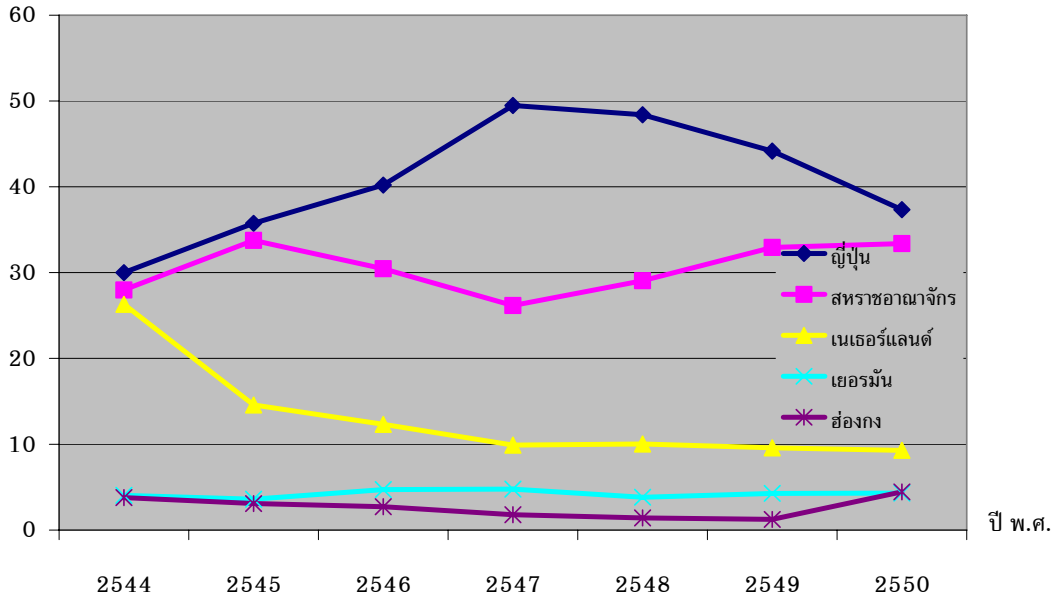

ที่มา. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

[107] อ้างแล้ว, สถาบันอาหาร, การผลิตเนื้อไก่แปรรูปของไทย อ้างจาก สุธาสินี คูแก้ว, 2547.

ซึ่งเช่นกันกับกรณีตลาดไก่สดแช่แข็ง ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มการนำเข้าไก่แปรรูปลดลงในกรณีประเทศญี่ปุ่น และประเทศเนเธอร์แลนด์ ในขณะที่มีแนวโน้มการนำเข้าไก่แปรรูปมากขึ้นในประเทศสหราชอาณาจักร

แต่อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่สังเกตได้คือ สถานการณ์ไข้หวัดนกที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อด้านไก่สดแช่แข็งเท่านั้น แต่สถานการณ์ดังกล่าวนั้นไม่ได้สนับสนุนให้อัตราการขยายตัวของการผลิตไก่แปรรูปขยายตัวอย่างรวดเร็วนัก จากแผนภาพด้านล่างแสดงถึงอัตราการขยายตัวของไก่สดแช่แข็งและไก่แปรรูป

สังเกตได้ว่าสถานการณ์ไข้หวัดนกที่เกิดขึ้นส่งผลอย่างชัดเจนต่ออัตราการขยายตัวของการส่งออกไก่สดแช่แข็งให้ปรับตัวในทิศทางลบอย่างรวดเร็วทั้งจากมูลค่าการส่งออกที่ปรับลดจาก 24,767 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2546 เหลือเพียง 1,749 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2547 เท่านั้น และอัตราการขยายตัวในปี พ.ศ. 2547 ที่ติดลบร้อยละ 93 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2546 ในขณะที่การส่งออกไก่แปรรูปมีทิศทางในทางบวกอย่างต่อเนื่อง และแม้ในขณะที่ประสบกับปัญหาสถานการณ์ไข้หวัดนก อัตราการขยายตัวของการส่งออกไก่แปรรูปไม่ได้ปรับลดลง แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่มีการขยายตัวสูงขึ้นมากนัก

แผนภาพ เปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกไก่สดแช่แข็งและไก่แปรรูป

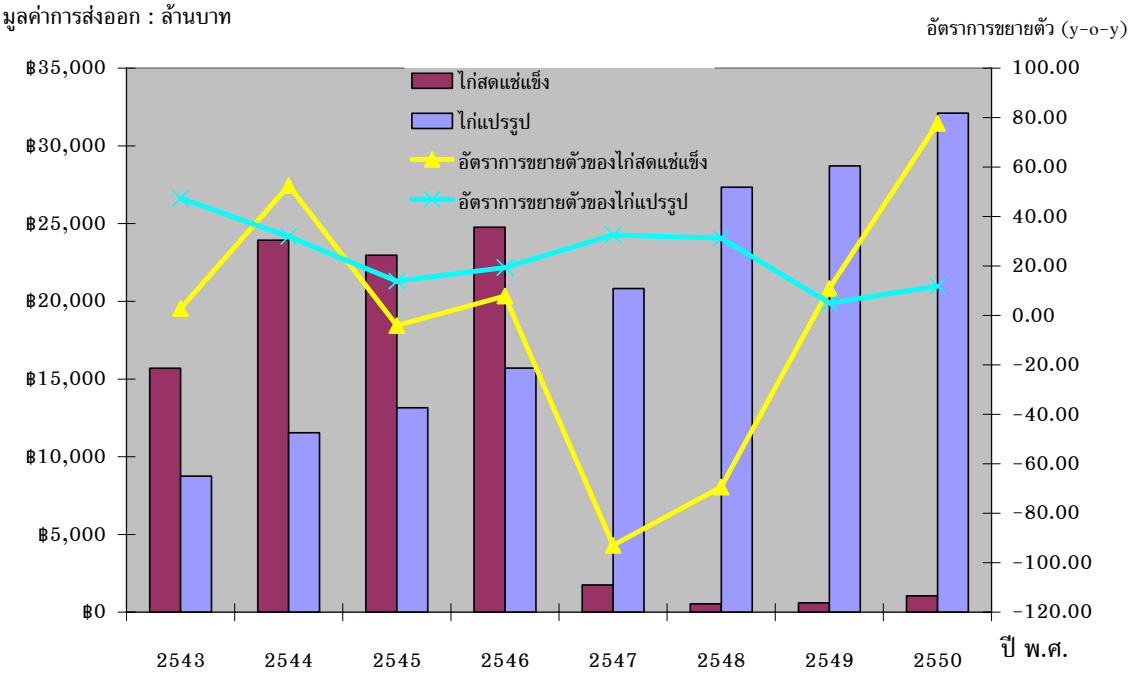

ที่มา. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

3.3 สถานการณ์ตลาดไก่เนื้อของโลกและแนวโน้มในอนาคต

จากสถานการณ์ของประเทศไทย สู่การวิเคราะห์ภาพของอุตสาหกรรมไก่เนื้อของโลก จะพบว่า ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของระบบการค้าโลก ซึ่งในด้านอุตสาหกรรมการผลิตไก่เนื้อนั้น

ประเทศไทยถือว่าเป็นหนึ่งในผู้ผลิตไก่เนื้อสู่ตลาดโลกที่สำคัญประเทศหนึ่ง โดยสำหรับอุตสาหกรรมไก่เนื้อของโลกนั้น กลุ่มประเทศผู้ผลิตไก่เนื้อที่สำคัญของโลกได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน บราซิล เป็นต้น

3.3.1 สถานการณ์ภาพรวมตลาดไก่เนื้อของโลก

จากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโลก การส่งออกไก่เนื้อถูกประมาณการณ์ว่าจะมีแนวโน้มการขยายตัว อย่างต่อเนื่องอีกอย่างน้อยร้อยละ 4 ต่อปี มูลค่าการส่งออกที่ปรับตัวสูงขึ้นนั้นเป็นการสะท้อนความต้องการไก่เนื้อของตลาดโลกที่ปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งจากอัตราการเติบโตของรายได้ประชาชาติเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนต่อการขยายตัวของการบริโภคไก่เนื้อโลก[108]

ตารางที่ 5. ประเทศผู้ผลิตไก่เนื้อที่สำคัญของโลก จำแนกรายประเทศ

หน่วย: พันตัน

ลำดับ	ประเทศผู้ผลิต	2546	2547	2548	2549	2550(p)	2551(f)
1	สหรัฐอเมริกา	14,696	15,286	15,870	16,043	16,076	16,536
2	ประเทศจีน	9,898	9,998	10,200	10,350	10,850	11,400
3	บราซิล	7,645	8,408	9,350	9,355	10,105	10,550
4	สหภาพยุโรป	7,916	7,852	8,169	7,803	8,035	8,090
5	เม็กซิโก	2,290	2,389	2,498	2,592	2,656	2,722
6	อินเดีย	1,500	1,650	1,900	2,000	2,200	2,400
7	รัสเซีย	560	650	900	1,180	1,350	1,500
8	อาร์เจนตินา	750	910	1,030	1,200	1,300	1,400
9	ญี่ปุ่น	1,127	1,124	1,166	1,227	1,235	1,225
10	ประเทศไทย	1,340	900	950	1,100	1,050	1,150
11	แคนาดา	929	946	977	971	995	1,005
12	อื่น ๆ	6,226	6,230	6,635	6,717	7,067	6,426
	รวมทั้งโลก	**54,877**	**56,343**	**59,645**	**60,538**	**62,919**	**64,404**

ที่มา. USDA-FAS

หมายเหตุ: (p) Preliminary: ตัวเลขเบื้องต้น ; (f) Forcast : ตัวเลขประมาณการ

ประเทศผู้ผลิตที่สำคัญของโลกในอุตสาหกรรมไก่เนื้อ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ซึ่งถือครองสัดส่วนเป็นอันดับหนึ่งในบรรดาประเทศผู้ผลิตไก่เนื้อ รองลงมาคือ ประเทศจีน บราซิล สหภาพยุโรป และเม็กซิโก โดยอันดับของประเทศไทยในเวทีอุตสาหกรรมไก่เนื้อจัดอยู่ในอันดับที่ 10 ของโลก ซึ่งหากเปรียบเทียบสถานการณ์ในปี พ.ศ. 2548 จะพบว่าประเทศไทยถูกเปลี่ยนอันดับจากอันดับ 7 ของโลกลงมาอยู่อันดับที่ 10

[108] สรุปความจากเอกสารการวิจัยของ USDA , 2007

การขยายตัวของการผลิตไก่เนื้อโลกในปี พ.ศ. 2550 ที่ผ่านมาเห็นได้ในประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ของตลาด เช่น ประเทศจีน บราซิล อินเดีย เป็นต้น ขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในฐานะถือครองส่วนแบ่งการผลิตที่สูงที่สุดของโลกกลับลดปริมาณการผลิตไก่เนื้อเพื่อส่งออกลดลง

แผนภาพแสดงสัดส่วนการผลิตไก่ส่งออกทั่วโลก ปี พ.ศ. 2550

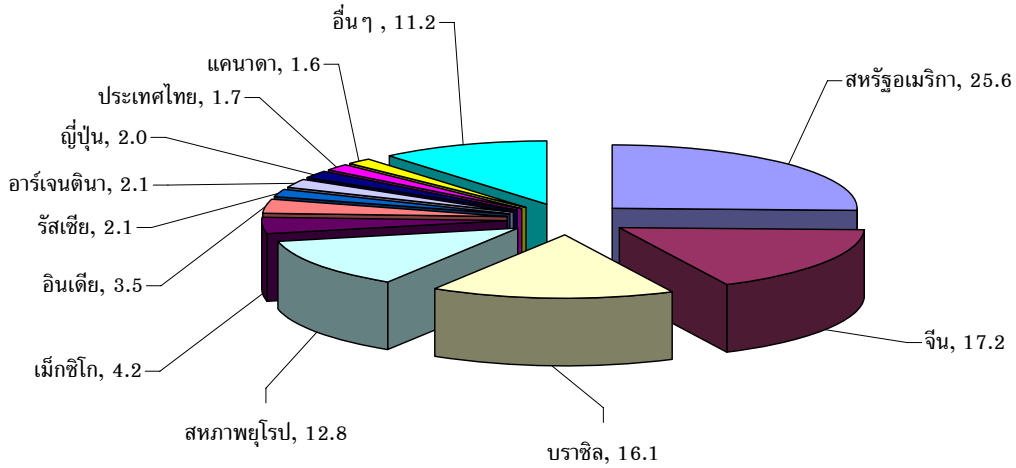

ที่มา. USDA-FAS

ทางด้านตลาดผลิตภัณฑ์ส่งออก และตลาดการนำเข้าไก่เนื้อของโลกนั้น พบว่า กลุ่มประเทศที่เป็นประเทศผู้ส่งออกไก่เนื้อส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีปริมาณการผลิตภายในประเทศที่สูง ยกตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา บราซิล กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศจีน และประเทศไทยซึ่งถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 5 ของโลก ในขณะที่ประเทศที่มีความต้องการนำเข้าไก่เนื้อมากเป็นอันดับหนึ่งของโลกในปี พ.ศ. 2550 คือ ประเทศรัสเซีย รองลงมาคือ ประเทศญี่ปุ่น จีน สหภาพยุโรป และประเทศซาอุดิอาระเบีย ตามลำดับ

ตารางที่ 6. ประเทศผู้ส่งออก และนำเข้าไก่เนื้อ จัดลำดับตามมูลค่า ปี พ.ศ. 2550 (p)

ประเทศผู้ส่งออก	ปริมาณการส่งออก	ประเทศผู้นำเข้า	ปริมาณการนำเข้า
1. บราซิล	2,905	1. รัสเซีย	1,180
2. สหรัฐอเมริกา	2,480	2. ญี่ปุ่น	675
3. สหภาพยุโรป	700	3. สหภาพยุโรป	550
4. จีน	353	4. จีน	513
5. ประเทศไทย	315	5. ซาอุดิอาระเบีย	440

ที่มา. USDA-FAS

หมายเหตุ: (p) Preliminary: ตัวเลขเบื้องต้น

จากการวิเคราะห์ของ USDA ได้เสนอความเห็นไว้ว่า สถานการณ์การผลิตและการส่งออกไก่เนื้อของโลกในปี พ.ศ. 2551 นี้ มีแนวโน้มว่าจะมีการส่งออกไก่เนื้อในปริมาณที่สูงขึ้น จากประเทศ

บราซิล และสหรัฐอเมริกา ขณะที่ปริมาณการนำเข้าของประเทศคู่ค้าที่สำคัญในแต่ละประเทศจะมีการปรับเปลี่ยนการนำเข้า

สำหรับประเทศจีน มีการพยากรณ์ล่วงหน้าว่าการนำเข้าจะขยายตัวสูงขึ้นอีกร้อยละ 9 อันเนื่องมาจากสถานการณ์ราคาไก่เนื้อที่ถูกกว่าราคาเนื้อหมูโดยเฉลี่ย ซึ่งสินค้าทั้งสองกลุ่มนี้เป็นสินค้าที่สามารถใช้แทนกันได้ โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคจะเป็นไปตามราคาและปริมาณผลิตภัณฑ์ที่ออกสู่ตลาดโดยเปรียบเทียบ ซึ่งจากการจำกัดปริมาณการผลิตหมูภายในประเทศจีนจะส่งผลในเชิงบวกต่อโอกาสของการขยายตัวของการนำเข้าไก่เนื้อจากต่างประเทศ อีกทั้งยังมาจากการกระตุ้นจากการจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิคที่จัดที่ประเทศจีนในปีนี้อีกด้วยที่เป็นแรงกระตุ้นความต้องการนำเข้าให้สูงขึ้น

ในขณะที่ประเทศรัสเซีย แม้จะเป็นประเทศที่มีความต้องการนำเข้าเนื้อไก่จากต่างประเทศในปริมาณที่สูงที่สุดของโลกก็ตาม แต่หากพิจารณาการขยายตัวของการนำเข้าแล้วกลับพบว่า อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปี พ.ศ. 2549 สักเท่าใดนัก อันมีเหตุผลมาจากการปรับขึ้นราคาขั้นต่ำของเนื้อสัตว์ปีกจากตลาดประเทศบราซิลและสหรัฐอเมริกา ซึ่งมูลค่าการนำเข้าไก่เนื้อของรัสเซียจากทั้งสองประเทศนั้นคิดเป็นปริมาณกว่าร้อยละ 90 ของการนำเข้าไก่เนื้อในรัสเซียทั้งหมด

ในกรณีของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งถือว่าเป็นตลาดสำคัญในการส่งออกของประเทศไทย พบว่าการนำเข้าไก่เนื้อมีแนวโน้มปรับตัวลดลงเล็กน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดการนำเข้าจากประเทศบราซิล และหันมานำเข้าเนื้อไก่จากประเทศจีนแทน ด้วยเหตุผลเดียวกันกับประเทศรัสเซียในเรื่อง การปรับขึ้นราคาไก่เนื้อของบราซิลและปัญหาอัตราแลกเปลี่ยนที่สูง จึงเป็นเหตุทำให้หันไปให้ความสนใจกับการนำเข้าไก่เนื้อจากตลาดในประเทศจีนมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มสุดท้ายที่น่าสนใจอย่างประเทศสหภาพยุโรป จะพบว่า มีการปรับลดการนำเข้าไก่จากประเทศบราซิลเช่นเดียวกัน เนื่องจากข้อกำหนดปริมาณความเข้มข้นของเกลือในเนื้อไก่จากบราซิล ที่มีผลบังคับใช้ในปลายปี พ.ศ. 2550 จึงเป็นผลทำให้การนำเข้าจากบราซิลลดลง[109]

3.3.2. บทสรุปและแนวโน้มอุตสาหกรรมไก่เนื้อในอนาคต

สำหรับแนวโน้มทิศทางอุตสาหกรรมไก่เนื้อต่อไปในอนาคต พบว่าจากการประมาณการณ์ของ FAO ถึงแนวโน้มสถานการณ์ด้านอาหารในอนาคตพบว่า ในส่วนของอุตสาหกรรมไก่เนื้อมีแนวโน้มที่จะเติบโตและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสำหรับประเทศไทย ทาง FAO ได้ประมาณการณ์การผลิตและการส่งออกล่วงหน้าจนถึงปี พ.ศ. 2560

[109] USDA, 2007. Livestock and Poultry: World Markets and Trade. November 2007.

ข้อมูลการประมาณการผลิตไก่เนื้อของประเทศไทย

ระหว่างปี ค.ศ. 2006-2017

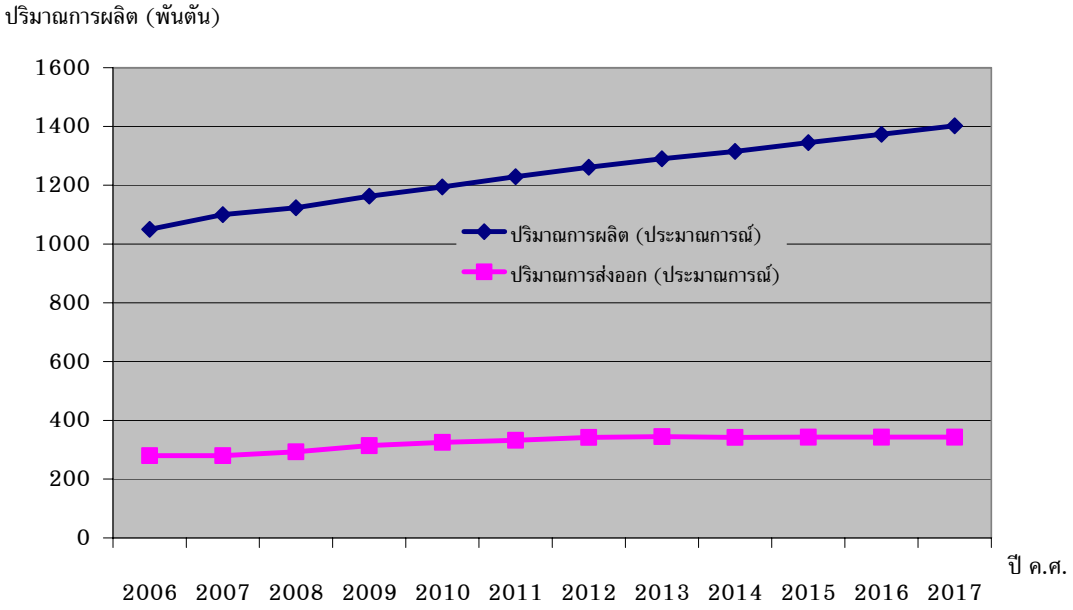

ที่มา. UN/FAO.

แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าเป็นกังวลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไก่เนื้อในประเทศไทย คือ ปัญหาวัตถุดิบการผลิตอาหารสัตว์ที่มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งที่เป็นเหตุอันนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบอาหารสัตว์มาจาก กระแสการให้ความสำคัญกับพืชพลังงานต่างๆ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง โดยเห็นได้จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเพาะปลูกของเกษตรกร หรือกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ที่หันมาส่งเสริมการปลูกพืชพลังงานทดแทน เนื่องจากมีผลตอบแทนที่น่าดึงดูดใจมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นกรณีตัวอย่างจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นแหล่งผลิตข้าวโพดที่เป็นวัตถุดิบสำคัญในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ โดยในปัจจุบันพบว่า สหรัฐอเมริกาลดพื้นที่การปลูกพืชอาหารสัตว์และหันไปให้ความสำคัญกับพืชพลังงานทดแทน

ในขณะที่สถานการณ์ของประเทศไทยยังคงต้องอาศัยวัตถุดิบจากต่างประเทศในการผลิตอาหารสัตว์เลี้ยงสุกรและไก่จำนวนมาก เมื่อวัตถุดิบอาหารสัตว์ปรับตัวสูงขึ้น จะส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงราคาไก่และสุกรหน้าฟาร์ม จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค ดังนั้นแม้ประเทศไทยจะเป็นประเทศเกษตรกรรม แต่หากราคาไก่เนื้อซึ่งถือว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีความสำคัญกับประชาชนในระดับล่าง ถูกปรับราคาให้เพิ่มสูงขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ยากจนที่อาจไม่สามารถซื้อโปรตีนราคาถูกอย่างเช่นเนื้อไก่มาบริโภคก็เป็นได้ ซึ่งประเด็นนี้เริ่มได้รับการวิพากษ์วิจารณ์และร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีวิชาการมากขึ้น

สำหรับคำถามที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ไม่เพียงแต่บริษัทขนาดใหญ่ในต่างประเทศที่หันไปให้ความสำคัญกับพืชพลังงาน แต่ในประเทศไทยจะเห็นได้ว่า บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งด้านหนึ่งเป็นบริษัทที่มีธุรกิจด้านอาหารครบวงจร ใช้ระบบเกษตรพันธะสัญญาในการกำกับดูแลคุณภาพผลิตภัณฑ์ แต่ในอีกด้านหนึ่งบริษัทได้ลงทุนด้านพืชพลังงานเช่นเดียวกันในประเทศเพื่อนบ้านผ่านโครงการสำคัญต่างๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาล

ดังนั้นหากพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่า ในอนาคตเมื่อราคาตลาดของพืชพลังงานปรับตัวสูงขึ้น บริษัทจะได้รับผลกำไรจากการลงทุนด้านพืชพลังงานทดแทน และสามารถกำหนดราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ในระดับที่สูงขึ้นได้พร้อมกันด้วยเหตุที่ว่าวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์มีไม่เพียงพอ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวยิ่งเป็นการซ้ำเติมเกษตรกรที่ไม่มีทางเลือกในการใช้วัตถุดิบให้จำต้องยอมรับราคาต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ระบบเครดิตล่วงหน้าที่เป็นระบบที่ช่วยประกันความเสี่ยงให้กับบริษัทด้วยการตัดต้นทุนอาหารสัตว์ ยา และวัคซีนทันทีที่ส่งมอบไก่ให้ทางบริษัท

อำนาจการต่อรองในระบบเดิมๆที่ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างระบบธุรกิจขนาดใหญ่ กับเกษตรกรรายย่อย สะท้อนชัดเจนได้จากปัญหาระบบเกษตรพันธะสัญญา* แม้กระทั่งเกษตรกรรายย่อยอิสระที่แม้จะไม่เข้าร่วมในระบบเกษตรพันธะสัญญาก็ไม่อาจพ้นไปจากปัญหาราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ของตลาดที่ถูกกำหนดจากบริษัทยักษ์ใหญ่ พร้อมกับการกำหนดระบบการเลี้ยงไก่เนื้อโดยสนับสนุนการเลี้ยงในระบบโรงเรือนปิดที่มีมาตรฐานจากภาครัฐ ยิ่งเป็นการกันกลุ่มเกษตรกรรายย่อยที่ไม่สามารถแสวงหาทุนมาต่อเติมฟาร์มของตนเองต้องออกจากระบบไป

ดังนั้นหากจะสรุปปัญหาและสถานการณ์ที่เกษตรกรกำลังเผชิญหรือมีแนวโน้มต้องเผชิญต่อไปรุนแรงขึ้นในอนาคตเป็นข้อๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ปรับตัวสูงขึ้น และผลกระทบจากพืชพลังงาน
2. ปัญหาระบบกฎเกณฑ์การค้าโลกที่มีผลต่อการส่งออกไก่เนื้อของประเทศ
3. ปัญหาช่องว่างของอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน: บรรษัทธุรกิจ เกษตรกร และภาครัฐบาล

แต่จะเห็นว่าสถานการณ์ปัญหาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และกำลังเป็นไปในอนาคตอันใกล้เป็นปัญหาที่น่าหนักใจและซ้ำเติมเกษตรกร แต่แนวทางในการแสวงหาทางออกสำหรับเกษตรกรรายย่อยก็ไม่ได้หมดไปเสียทีเดียว ช่องทางหนึ่งที่มีงานศึกษาและได้พิสูจน์แล้วว่า สามารถเป็นช่องทางสำหรับเกษตรกรรายย่อยให้สามารถดำรงอาชีพเกษตรกรของตนเองต่อไปได้ คือ การรวมกลุ่มในรูปของสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนมีโอกาสที่จะสร้างความเป็นธรรมกับเกษตรกรได้มากกว่า ยกตัวอย่างจากกรณีระบบการผลิตการตลาดข้าวอินทรีย์ของกลุ่มข้าวอินทรีย์นาโส่ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร หรือในกรณีกลุ่มเกษตรกรข้าวโพดหวานบ้านธารเกษม อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นต้น

การรวมกลุ่มกว่า 100 ครัวเรือนในพื้นที่อำเภอพระพุทธบาทดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อจัดระบบการผลิต ควบคุมปริมาณการผลิตและคุณภาพให้ตรงตามความต้องการของบริษัทแปรรูปอาหาร มีการเจรจาต่อรองกับบริษัท ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมตกลงปริมาณการซื้อขายได้แน่นอน ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นธรรมและเพียงพอต่อการใช้จ่ายในที่สุด[110]

---

* ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของระบบเกษตรพันธะสัญญานั้นได้รับการยอมรับจากกองนิติการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่รับผิดชอบด้านดังกล่าว โดยบันทึกเอกสารนั้นสามารถอ่านได้ในภาคผนวกท้ายรายงาน

[110] พฤกษ์ ยิบมันตะสิริ, มิติใหม่ที่ท้าทายกับการพัฒนาความยั่งยืนของระบบเกษตรและวิถีชุมชนชนบท, ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , หน้า 70-72.

ภาคผนวก ก.

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไก่เนื้อ

แผนที่แสดงพื้นที่การเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย

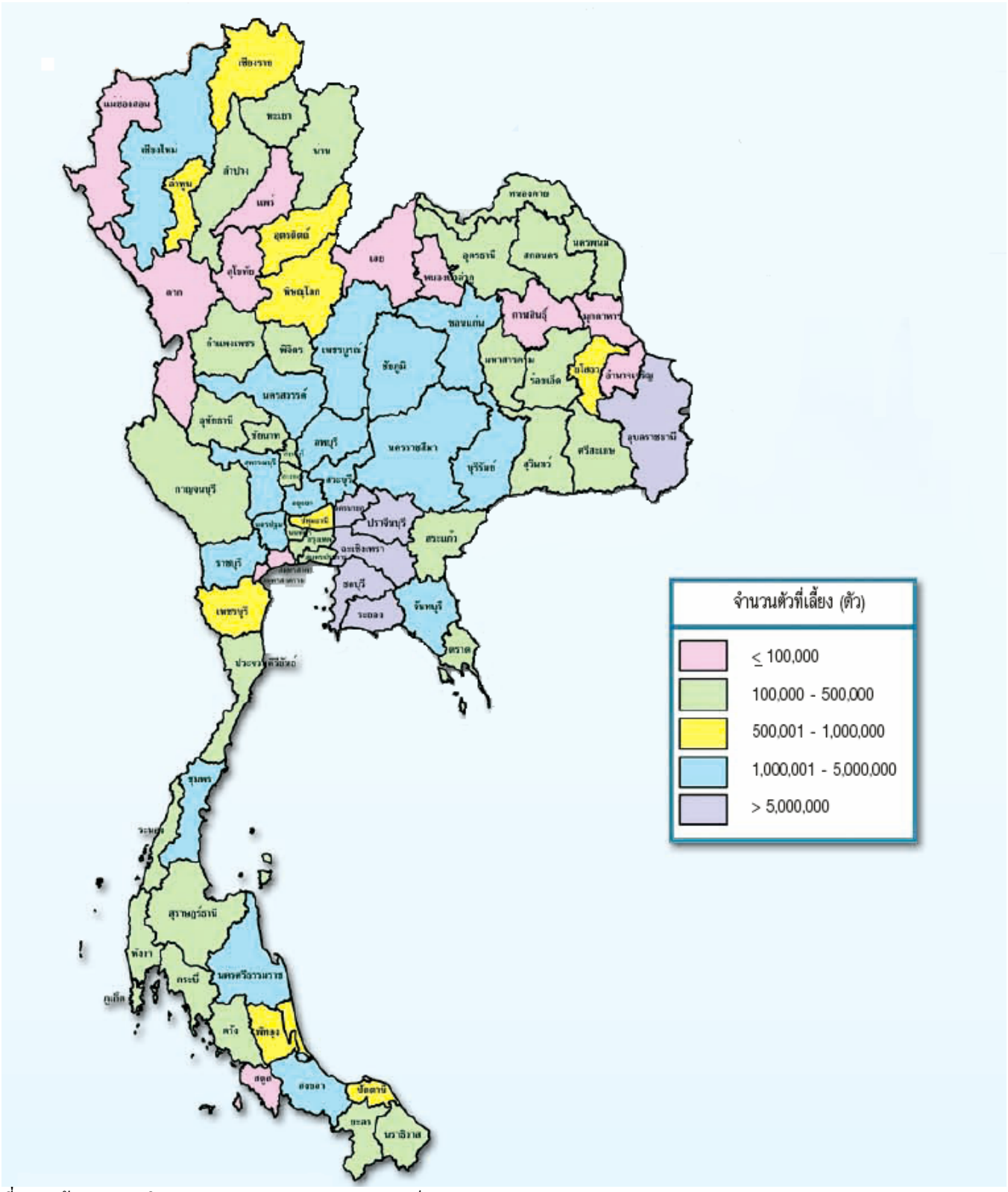

ที่มา. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,2550

ต้นทุนการผลิตไก่สดแช่เย็นแช่แข็งและไก่แปรรูป

ไก่สดแช่เย็นแช่แข็ง		ไก่แปรรูป	
ต้นทุนการผลิต	สัดส่วน (ร้อยละ)	ต้นทุนการผลิต	สัดส่วน (ร้อยละ)
- ค่าวัตถุดิบไก่	80	- ค่าวัตถุดิบไก่	70
- ค่าแรง	10	- ค่าเครื่องปรุงรส	10
- ค่าสาธารณูปโภค	7	- ค่าแรง	6
- ค่าบรรจุภัณฑ์	3	- ค่าบรรจุภัณฑ์	5
		- ค่าสาธารณูปโภค ค่าจัดการบริหาร และอื่น ๆ	9
รวม	**100**	**รวม**	**100**

ที่มา : วารสารวิจัยเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมรายเดือน สำนักวิจัยและวางแผน ไทยธนาคาร, พฤศจิกายน 2546

ภาคผนวก ข.

ตัวอย่างหนังสือสัญญาซื้อขายไก่กระทงประกันราคา

และเอกสารประกอบประเด็นเกษตรพันธะสัญญา

ตัวอย่างเอกสารสัญญาซื้อขายไก่กระทงประกันราคา[111]

บริษัท .....

เลขที่.....

สัญญาซื้อขายไก่กระทงประกันราคา

ทำที่ บริษัท... .....

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สัญญานี้ทำขึ้นระหว่าง บริษัท.....ตั้งอยู่ ณ.....
โดย.....เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า นาย / นาง / นางสาว .....อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ซอย..... ถนน .....ตำบล / แขวง .....อำเภอ / เขต ..... จังหวัด.....ซึ่งต่อไปนี้ในสัญญานี้เรียกว่า ผู้เลี้ยง ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ตกลงทำสัญญา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.การซื้อขายและการจัดหาลูกไก่

ภายใต้บังคับแห่งข้อตกลงและเงื่อนไขที่ระบุในสัญญานี้

1.1 บริษัทฯตกลงขายและผู้เลี้ยงตกลงซื้อลูกไก่กระทงอายุ 1 วัน เกรด A ราคาตัวละ ..... บาท หรือ เพศเมีย ราคาตัวละ .....บาท และ / หรือ ลูกไก่กระทงเกรด a เพศผู้ ราคาตัวละ ..... บาท หรือเพศเมีย ราคาตัวละ .....บาท ซึ่งผู้เลี้ยงจะต้องชำระค่าลูกไก่ เป็นเงินสดหรือจ่ายเช็คล่วงหน้า ..... วัน นับจากวันที่ได้รับลูกไก่จากบริษัทฯ และถ้าผู้เลี้ยงชำระค่าลูกไก่เป็นเงื่อนไขเงินสดหรือชำระด้วยเช็คลงวันที่ล่วงหน้าไม่เกิน ..... วัน บริษัทฯ จะลดราคาลูกไก่จากราคาข้างต้นอีกตัวละ .....บาท / ตัว

1.2 กำหนดการเข้าลูกไก่นั้นให้เป็นไปตามที่บริษัทฯกำหนดซึ่งมีสิทธิที่จะแก้ไขปรับปรุงกำหนดการเข้าลูกไก่ ดังกล่าวโดยบริษัทฯ จะแจ้งให้ผู้เลี้ยงทราบล่วงหน้า

[111] ที่มา. คัดลอกมาจาก วีระยุต สุวรรณเจษฎาเลิศ. 2547.

1.3 ในการส่งมอบลูกไก่แต่ละครั้ง บริษัทฯ มีสิทธิส่งมอบเพิ่มหรือลดได้ร้อยละ 10 ของจำนวนตัวที่กำหนดไว้นี้

1.4 ในกรณีที่ผู้เลี้ยงไม่สามารถชำระค่าลูกไก่เป็นเช็คล่วงหน้าได้ตาม ข้อ 1.1 ผู้เลี้ยงจะต้องชำระราคาลูกไก่ภายใน 60 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับมอบลูกไก่

2. <u>การซื้ออาหารไก่</u>

2.1 เพื่อเป็นการช่วยเหลือ และสนับสนุนการเลี้ยงไก่ตามสัญญานี้ บริษัทฯ ตกลงที่จะชำระค่าอาหารไก่ที่ผู้เลี้ยงใช้เลี้ยงไก่ในแต่ละรุ่น ตั้งแต่รับลูกไก่ไปจนกระทั่งได้ขนาดขายคืน ให้แก่ผู้ขายอาหารไก่แทนผู้เลี้ยงไปก่อน โดยมีเงื่อนไขค่าอาหารดังกล่าวจะต้องซื้อจากบริษัท..... หรือ.....กำหนดไว้เท่านั้น และบริษัทฯจะคิดราคาอาหารไก่จากผู้เลี้ยงในอัตรา ดังนี้

อาหารไก่เนื้อสำหรับเพศผู้	ระยะแรก	ราคาถุงละ.....บาท
	ระยะสอง	ราคาถุงละ.....บาท
	ระยะสาม	ราคาถุงละ.....บาท
อาหารไก่เนื้อสำหรับเพศเมีย	ระยะแรก	ราคาถุงละ.....บาท
	ระยะสอง	ราคาถุงละ.....บาท
	ระยะสาม	ราคาถุงละ.....บาท

อัตราการใช้ตามที่บริษัทกำหนด และเมื่อรวมอาหารทั้งสามระยะแล้วไม่ต่ำกว่า ...ถุง ต่อไก่.....ตัว

2.2 การชำระเงินค่าอาหารไก่ผู้เลี้ยงจะมอบเช็คล่วงหน้าค่าอาหารไก่ของแต่ละรุ่นให้บริษัทฯ ณ วันที่มารับใบสั่งปล่อยลูกไก่ ซึ่งจะต้องชำระให้เสร็จสิ้นภายใน 60 วัน นับตั้งแต่วันรับลูกไก่ หรือยินยอมให้บริษัทฯหักค่าอาหารไก่ที่ยังค้างอยู่ทั้งหมดจากค่าไก่กระทง

3. <u>การรับซื้อไก่กระทง</u>

ภายใต้เงื่อนไขการตายตามปกติที่บริษัทฯได้กำหนดขึ้นนั้น ผู้เลี้ยงจะต้องขายไก่กระทงทั้งหมดที่เจริญเติบโตจากลูกไก่ที่ผู้เลี้ยงซื้อ หรือจัดหาไปให้แก่บริษัทฯ และบริษัทฯ จะต้องรับซื้อคืนไก่กระทงดังกล่าวจากผู้เลี้ยง ในอัตราไม่น้อยกว่า ร้อยละ 92

ถ้าไก่กระทงที่บริษัทฯ รับซื้อคืนมีจำนวนทั้งสิ้นน้อยกว่าร้อยละ 92 ของลูกไก่ที่นำเข้าเลี้ยง ผู้เลี้ยงจะต้องจ่ายค่าเสียหายให้แก่บริษัทฯ สำหรับไก่กระทงที่ขาดจำนวนไป ตามน้ำหนักเฉลี่ยและตามราคาตลาดขณะนั้น ซึ่งแตกต่างจากราคาสัญญานี้ เว้นแต่ผู้เลี้ยงจะพิสูจน์ได้ว่าการขาดจำนวนไปนั้นมีสาเหตุเนื่องมาจากเหตุสุดวิสัย แต่ถ้าไก่กระทงที่รับซื้อคืนมีจำนวนรวมทั้งสิ้น เกินกว่าร้อยละ 92 บริษัทฯ มีสิทธิปฏิเสธไม่รับซื้อคืนไก่กระทงจำนวนที่เกินนั้น หรืออาจจะรับซื้อคืนในราคาที่ต่ำกว่าราคาตามสัญญานี้ตามแต่บริษัทฯ จะพิจารณาเห็นสมควร

ในกรณีที่ เกิดความเสียหายขึ้นกับไก่กระทง ในระหว่างการเลี้ยง ก่อนกำหนดจับไก่กระทง อันมีสาเหตุมาจากโรคระบาด และ หรือค่าอาหารไก่ที่ผู้เลี้ยงยังคงค้างชำระอยู่จนหมดสิ้นถ้ายังมีเงินเหลือ บริษัทฯ จะจ่ายคืนให้กับผู้เลี้ยงภายในเวลาไม่เกิน 21 วัน นับจากวันจับไก่กระทงงวดสุดท้าย

4.<u>เงื่อนไขการรับซื้อคืนไก่กระทง</u>

การรับซื้อคืนไก่กระทง ณ ราคาหน้าโรงชำแหละของบริษัทฯ มีเงื่อนไขการรับซื้อคืน ดังนี้

4.1 บริษัทฯ จะรับซื้อคืนไก่กระทงตามน้ำหนักหน้าโรงงานชำแหละของบริษัทฯ สำหรับเพศผู้ / เพศเมีย ในราคา .....บาท / กิโลกรัม โดยบริษัทฯ จะแจ้งให้แก่ผู้เลี้ยงทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน ก่อนวันจับไก่กระทง

4.2 ไก่กระทงที่บริษัทฯ รับซื้อ จะต้องมีน้ำหนักไม่น้อย ..... กิโลกรัม / ตัว ถ้าน้ำหนักไก่กระทงน้อยกว่า ..... กิโลกรัม / ตัว จากน้ำหนักหน้าโรงชำแหละของบริษัทฯ บริษัทฯที่จะลดราคาซื้อตามประกาศของบริษัทฯ โดยที่ไก่กระทงทั้งหมดจะได้รับการชั่งน้ำหนักจากเครื่องชั่งของบริษัทฯ

4.3 บริษัทฯจะแจ้งให้ผู้เลี้ยงทราบก่อนล่วงหน้า..... วัน ในกรณีที่มีการเปลี่ยนเวลาในการจับไก่กระทง

4.4 ไก่กระทงที่ส่งเข้าโรงชำแหละ จะต้องมีใบรับรองสุขภาพ และมาจากฟาร์มที่ปลอดโรค มิเช่นนั้นแล้ว บริษัทฯสงวนสิทธิที่จะไม่รับซื้อคืน

4.5 บริษัทฯ มีสิทธิที่จะเก็บตัวอย่างชิ้นส่วนไก่กระทงจากผู้เลี้ยง เพื่อนำตรวจสอบสารตกค้างในไก่กระทงก่อนที่จะส่งเข้าโรงชำแหละของบริษัท

4.6 ถ้าบริษัทฯ ตรวจพบในภายหลังพบว่ามีสารตกค้างในไก่กระทงที่ส่งเข้าโรงชำแหละของบริษัทฯ จะคิดค่าเสีย ....บาท / กิโลกรัม ของน้ำหนักไก่กระทงที่มีสารตกค้าง และบริษัท สงวนสิทธิที่จะนำค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหักจากเงินค่าไก่กระทงที่บริษัทฯ จะต้องชำระให้กับผู้เลี้ยงได้ทันที ไม่ว่าจะเป็นเงินค่าไก่กระทงของรุ่นใดที่ยังค้างอยู่

5. <u>หน้าที่ของผู้เลี้ยง</u>

5.1 ผู้เลี้ยงจะซื้ออาหารไก่จากบริษัทฯ แต่ผู้เดียว โดยจะไม่ซื้ออาหารไก่จากแหล่งอื่นใด

5.2 ผู้เลี้ยงจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายและผลเสียหายต่างๆ ทั้งสิ้น ที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงไก่กระทงแต่ผู้เดียวและตลอดเวลาผู้เลี้ยงและบริษัทฯ ต่างเป็นคู่สัญญาที่ไม่ขึ้นต่อกัน โดยคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหาได้เป็นตัวแทนของคู่สัญญาอีกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่

5.3 ผู้เลี้ยงจะใช้อาหาร ยา วัคซีน ตามชนิด ประเภท และกำหนดการที่บริษัทฯ กำหนดขึ้น

5.4 ผู้เลี้ยงจะปฏิบัติตามวิธีการที่บริษัทฯ กำหนดโดยเคร่งครัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาและเลี้ยงดูไก่กระทงจะใช้แกลบตามปริมาณและคุณภาพที่บริษัทฯ แนะนำ และจะจัดการจดบันทึกการให้อาหารและอัตราการตายอย่างถูกต้องโดยใช้แบบฟอร์มที่บริษัทฯ กำหนดขึ้น

5.5 ผู้เลี้ยงจะไม่เก็บหรือยอมให้นำไก่ใดๆ เข้าในสถานที่เลี้ยงไก่หรือสถานที่ใกล้เคียง โดยไก่นั้นมิได้เป็นไก่ที่ซื้อจากบริษัท รวมทั้งจะไม่นำสุกรเข้ามาไว้ในสถานที่เลี้ยงไก่เช่นกัน

5.6 ผู้เลี้ยงจะไม่ขายหรือจำหน่ายลูกไก่ ไก่กระทงและอาหารไก่ให้แก่บุคคลหรือนิติบุคคลอื่นใด นอกจะขายให้บริษัทฯ เท่านั้นในกรณีผู้เลี้ยงได้นำไก่ไปขายให้แก่บุคคลอื่นใดนอกจาก

บริษัท บริษัทจึงขอสงวนสิทธิ์ที่จะดำเนินคดีอาญากับผู้เลี้ยงได้นอกเหนือจากการเรียกค่าเสียหายตามสัญญา

5.7 ในกรณีผู้เลี้ยงผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่งตามสัญญาแล้วเป็นเหตุให้บริษัทฯ ได้รับความเสียหาย ผู้เลี้ยงจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้บริษัทฯ ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่บิดพลิ้ว

5.8 ผู้เลี้ยงจะยินยอมให้บริษัทฯ คิดค่าดอกเบี้ยล่าช้าอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปีหรือในอัตราที่กฎหมายบัญญัติไว้สูงสุด ในกรณีที่ผู้เลี้ยงผิดนัดการชำระหนี้ที่เกิดจากค่าลูกไก่ ค่าอาหารไก่ ค่ายาสัตว์ ค่าอุปกรณ์อื่นๆ หรือค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญานี้

6.<u>หน้าที่ของบริษัท</u>

6.1 บริษัทฯ จะขายลูกไก่ให้กับผู้เลี้ยงตามกำหนดการเข้าลูกไก่ที่บริษัทฯ กำหนด

6.2 บริษัทฯ จะรับซื้อไก่กระทงคืนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญานี้

6.3 บริษัทฯ จะชำระราคาไก่กระทงทั้งหมดที่รับซื้อตามสัญญาภายใน..... วันนับจากวันที่จับและรับมอบไก่กระทงทั้งหมดทุกเล้าและจากผู้เลี้ยง ให้กับโรงชำแหละของบริษัทฯ แต่เงื่อนไขว่าในเวลานั้น ๆ ผู้เลี้ยงจะต้องมิได้กระทำผิดสัญญานี้แต่อย่างใด

7.<u>วงเงินตามสัญญา</u>

บริษัทฯ ตกลงที่จะกำหนดวงเงินในการซื้อขายลูกไก่ และรับซื้อไก่กระทง ในวงเงินรวมกันแล้วทุกรุ่นไม่เกิน .....บาท

8. <u>หลักประกัน</u>

ตลอด ระยะเวลาแห่งสัญญานี้เพื่อเป็นการประกันการปฏิบัติตามสัญญารวมถึงการชำระเงินค่าสินค้าและความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น ผู้เลี้ยงยินยอมนำหลักทรัพย์และ / หรือ บุคคลค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญานี้ทั้งหมด ตลอดจนค่าสินไหมทดแทนและค่าใช้จ่าย อันเกิดขึ้นจริง

8.1 ผู้เลี้ยงได้ทำหนังสือค้ำประกันของธนาคาร.....สาขา.....เลขที่.....
ลงวันที่.....วงเงินค้ำประกัน.....บาท

8.2 ผู้เลี้ยงได้นำ.....

9. ผลบังคับใช้

9.1 สัญญานี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่.....เป็นต้นไปบริษัทฯ สงวนสิทธิในการบอกเลิกสัญญานี้โดยบอกลาวงหน้าก่อนมีการเลี้ยงรุ่นต่อไป หรือบอกกล่าวล่วงหน้า เดือน ทั้งนี้ผู้เลี้ยงต้องชำระหนี้บรรดาหนี้สินที่ค้างชำระเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาภายใน 15 วัน

9.2 หากผู้เลี้ยงผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง บริษัทฯ สงวนสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าแต่อย่างใด ทั้งนี้ไม่เป็นการลบล้างสิทธิของบริษัทฯ ตามข้อ 9.1 และผู้เลี้ยงยินยอมค่าใช้จ่าย ค่าฤชาธรรมเนียมค่าทนายความ ในการฟ้องร้องและบังคับคดีในชั้นศาลด้วย
สัญญานี้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ ทั้งสองฝ่ายได้อ่านและเข้าใจข้อความโดยตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อพยาน

ลงชื่อ.....บริษัท
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้เลี้ยง
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

สำเนาเอกสารราชการในประเด็นเกษตรพันธะสัญญา

เลขรับที่ 730
วันที่ 1-9 มี.ค. 2551
เวลา ๒๑๓๐ น.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กองนิติการ (กลุ่มกฎหมายและระเบียบด้านการปศุสัตว์ โทร.๑๔๑๔-๑๔๑๕)
ที่ กษ ๐๖๐๔/(๗๓๐) **วันที่** ๙ มกราคม ๒๕๕๑
เรื่อง ข้อเรียกร้องของเครือข่ายแรงงานนอกระบบ (เกษตรพันธะสัญญา)

เรียน อธิบดีกรมปศุสัตว์

ด้วยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ กษ ๐๒๐๑.๑๐/ว ๓๙ ลงวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๑ แจ้งให้กรมปศุสัตว์ทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป ในเรื่องที่กระทรวงแรงงานได้มีหนังสือ ที่ รง ๐๕๐๗/๔๒๓๒ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๐ แจ้งให้ทราบว่า เครือข่ายแรงงานนอกระบบ (แรงงานในเกษตรพันธะสัญญา) ได้เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เพื่อหารือยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาและคุ้มครองแรงงานนอกระบบ พร้อมทั้งได้ยื่นข้อเสนอให้กระทรวงแรงงานศึกษาปัญหาการถูกละเมิดสิทธิแรงงานในเกษตรพันธะสัญญา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน จึงได้มอบหมายให้กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาการถูกละเมิดสิทธิแรงงานในเกษตรพันธะสัญญา เพื่อพิจารณาข้อเรียกร้องดังกล่าว ซึ่งมีผู้แทนจากสำนักเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เข้าร่วมเป็นคณะทำงาน ฯ ด้วย และได้มีการจัดประชุมคณะกรรมการ ฯ ทั้งหมด จำนวน ๒ ครั้ง ผลสรุปผลจากการประชุมประกอบกับข้อมูลจากผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าสิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับเกษตรพันธะสัญญา คือ เรื่องประเด็นสัญญาระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับผู้ประกอบการว่าสัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาจ้างแรงงาน หรือสัญญาจ้างทำของ หรือสัญญาจ้างอื่น ๆ และสัญญามีความเป็นธรรมต่อเกษตรกรหรือไม่อย่างไร ที่ประชุมจึงมีมติให้กระทรวงแรงงานรวบรวมตัวอย่างสัญญาจ้างทั้งหมดที่มีอยู่ส่งให้สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณา

สำนักงานอัยการสูงสุด ได้ให้ความเห็นว่า สัญญาระหว่างเกษตรกรกับผู้ว่าจ้าง มีลักษณะเป็นการร่วมกันประกอบธุรกิจโดยแบ่งผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้ระหว่างกัน โดยผลประโยชน์ดังกล่าวมีจำนวนไม่แน่นอน จึงเป็นสัญญาร่วมกันประกอบการโดยแบ่งผลประโยชน์กัน อันถือว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิใช่เป็นสัญญาจ้างทำของหรือสัญญาจ้างแรงงาน เนื่องจากสัญญาดังกล่าวมิใช่เป็นการตกลงรับทำการงานอย่างใดจนสำเร็จและให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการงานที่ทำ หรือเป็นการตกลงรับทำงานและรับค่าจ้างตลอดเวลาที่ทำงานนั้น สำหรับประเด็นว่าร่างสัญญาจะมีความเป็นธรรมต่อเกษตรกรหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป สำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับร่างสัญญานี้ สำนักงานอัยการสูงสุด เห็นว่าเกษตรพันธะสัญญาเป็นแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่จะสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อให้ภาคเอกชนให้ความช่วยเหลือด้านการตลาดและเชื่อมโยงไปสู่การส่งออก กระทรวงแรงงานควรที่จะประสานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็นส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕

กระทรวงแรงงานจึงประสานมาเพื่อให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้าไปดำเนินการดูแลเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดำเนินการอบรมให้ความรู้เรื่องสัญญาและเรื่องอื่น ๆ แก่แรงงานเกษตรพันธะสัญญา เพื่อไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ว่าจ้าง สำหรับกลุ่มเกษตรกรรายใดที่กระทรวงแรงงานพิจารณาแล้วเห็นว่าเข้าข่ายเป็นลูกจ้างตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ หรือตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๔๗ พนักงานตรวจแรงงานของกระทรวงแรงงานจะให้การคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานต่อไป

กองนิติการพิจารณาแล้วเห็นว่า เกษตรพันธะสัญญา (Contract farming) เป็นนโยบายของรัฐที่สนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการด้านการผลิตและการตลาดแบบบูรณาการ โดยมีเกษตรกรเป็นผู้ลงทุน เช่น การปลูกสร้างโรงเรือน การจัดเตรียมอุปกรณ์ การดูแลรักษา และทำสัญญากับบริษัท

/โดยบริษัท...

โดยบริษัทจะเป็นผู้จัดหาพันธุ์ สินเชื่อ และรับซื้อผลิตผลจากเกษตรกร ซึ่งมีรัฐบาลเป็นผู้ส่งเสริม ซึ่งการทำสัญญาระหว่างเกษตรกรกับบริษัท (ผู้ว่าจ้าง) เป็นการตกลงทำสัญญาระหว่างเอกชนกับเอกชน อันถือว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา แต่ด้วยอำนาจการต่อรองที่ด้อยกว่า เป็นเหตุให้สัญญาระหว่างเกษตรกรกับบริษัท (ผู้ว่าจ้าง) เกิดปัญหาสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งเรื่องดังกล่าวกองนิติการพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ เนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมหรือสัญญาที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคลตามหลักของความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงแม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ในปัจจุบัน สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจต่อรองด้อยกว่าอย่างมาก ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม สมควรที่รัฐจะกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสังคมดังกล่าว โดยกำหนดแนวทางให้แก่ศาลเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาหรือข้อตกลงใดที่ไม่เป็นธรรมและให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีผลใช้บังคับเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร อันเป็นหน้าที่หลักของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งเกษตรพันธะสัญญาเป็นแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่จะสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อให้ภาคเอกชนให้ความช่วยเหลือด้านการตลาดและเชื่อมโยงไปสู่การส่งออก ซึ่งกองนิติการพิจารณาแล้วเห็นว่าเกษตรพันธะสัญญา มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรมปศุสัตว์ในเรื่องของสัญญาเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ สุกร เป็นต้น ซึ่งในสัญญาส่วนใหญ่บริษัท (ผู้ว่าจ้าง) จะกำหนดให้เกษตรกรต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กรมปศุสัตว์กำหนด เช่น เรื่องของมาตรฐานฟาร์มในระบบคอมพาร์ทเมนต์ หรือการเลี้ยงไก่ในระบบปิด เป็นต้น ซึ่งสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ และสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ เป็นหน่วยงานในการดำเนินการเรื่องดังกล่าว และมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร ดังนั้น เพื่อเป็นการสนองรับนโยบายของกระทรวง ฯ และเมื่อกรมปศุสัตว์มีการอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับเรื่องคอมพาร์ทเมนต์ หรือการเลี้ยงไก่ในระบบปิด เห็นสมควรมอบให้ ทั้ง ๒ หน่วยงาน แจ้งให้เกษตรกรทราบถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ด้วย เพื่อมิให้เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบในการทำสัญญากับบริษัท

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา

(นางสาวพัชรี พันธ์ธีรอด)
นิติกร

(นายกฤษฎา แจ้งสุกิมล)
นิติกร ๘ว

(นายสุเทพ ยิ้มละมุล)
ผู้อำนวยการกองนิติการ

(นายวิวัฒน์ เย็นสวัสดิ์)
รองอธิบดีปฏิบัติราชการแทน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
รับที่ 38227
วันที่ 20 ธ.ค. 2550
เวลา 10:50 น.

5099

ที่ รง 0507/4932

กระทรวงแรงงาน
ถนนมิตรไมตรี ดินแดง กทม. 10400

18 ธันวาคม 2550

เรื่อง ขอเรียกร้องของเครือข่ายแรงงานนอกระบบ (เกษตรพันธะสัญญา)

เรียน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ด้วยเครือข่ายแรงงานนอกระบบ (แรงงานในเกษตรพันธะสัญญา) ได้เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เพื่อหารือยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาและคุ้มครองแรงงานนอกระบบ พร้อมทั้งได้ยื่นข้อเสนอให้กระทรวงแรงงานศึกษาปัญหาการถูกละเมิดสิทธิแรงงานในเกษตรพันธะสัญญา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน จึงได้มอบหมายให้กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาการถูกละเมิดสิทธิแรงงานในเกษตรพันธะสัญญา เพื่อพิจารณาข้อเรียกร้องดังกล่าว ซึ่งมีผู้แทนจากหน่วยงานของท่านเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯด้วย และได้มีการจัดประชุมคณะกรรมการฯ ทั้งหมด จำนวน 2 ครั้ง ผลสรุปจากการประชุมประกอบกับข้อมูลจากผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าสิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับเกษตรพันธะสัญญา คือ เรื่องประเด็นสัญญาระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับผู้ประกอบการว่าสัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาจ้างแรงงาน หรือสัญญาจ้างทำของ หรือสัญญาจ้างอื่น ๆ และสัญญามีความเป็นธรรมต่อเกษตรกรหรือไม่อย่างไร ที่ประชุมจึงมีมติให้กระทรวงแรงงานรวบรวมตัวอย่างสัญญาจ้างทั้งหมดที่มีอยู่ส่งให้สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณา

สำนักงานอัยการสูงสุด ได้ให้ความเห็นว่า สัญญาระหว่างเกษตรกรกับผู้ว่าจ้างมีลักษณะเป็นการร่วมกันประกอบธุรกิจโดยแบ่งผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้ระหว่างกัน โดยผลประโยชน์ดังกล่าวมีจำนวนไม่แน่นอน จึงเป็นสัญญาร่วมกันประกอบการโดยแบ่งผลประโยชน์กัน อันถือว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิใช่เป็นสัญญาจ้างทำของหรือสัญญาจ้างแรงงาน เนื่องจากสัญญาดังกล่าวมิใช่เป็นการตกลงรับทำการงานอย่างใดจนสำเร็จและให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการงานที่ทำ หรือเป็นการตกลงจะทำงานและรับค่าจ้างตลอดเวลาที่ทำงานนั้น สำหรับประเด็นว่าร่างสัญญาจะมีความเป็นธรรมต่อเกษตรกรหรือไม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป สำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับร่างสัญญานี้ สำนักงานอัยการสูงสุด เห็นว่าเกษตรพันธะสัญญาเป็นแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่จะสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อให้ภาคเอกชนให้ความช่วยเหลือด้านการตลาดและเชื่อมโยงไปสู่การส่งออก กระทรวงแรงงานควรที่จะประสานงานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

/ซึ่งเป็น...

ซึ่งเป็นส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 18

เนื่องจากกระทรวงแรงงาน มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองดูแลแรงงานที่มีนิติสัมพันธ์เป็นลูกจ้าง นายจ้าง แต่เกษตรกรกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบที่กฎหมายไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้ ดังนั้น กระทรวงแรงงานจึงประสานมาเพื่อให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้าไปดำเนินการดูแลเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดำเนินการอบรมให้ความรู้เรื่องสัญญาและเรื่องอื่น ๆ แก่แรงงานเกษตรพันธะสัญญา เพื่อไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ว่าจ้าง สำหรับกลุ่มเกษตรกรรายใดที่กระทรวงแรงงานพิจารณาแล้วเห็นว่าเข้าข่ายเป็นลูกจ้างตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 หรือตามกฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2547 พนักงานตรวจแรงงาน ของกระทรวงแรงงานจะให้การคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายนคร ศิลปอาชา)
รองปลัดกระทรวงแรงงาน
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านประกันความมั่นคงในการทำงาน

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
สำนักคุ้มครองแรงงาน
โทร/โทรสาร 0 2246 2707

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน
รับที่ 7854
วันที่ 27 ธ.ค. 2550
เวลา

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กระทรวงแรงงาน กทม. 10400

ที่ รง 0507/4232 **วันที่** 18 ธันวาคม 2550

เรื่อง ข้อเรียกร้องของเครือข่ายแรงงานนอกระบบ (เกษตรพันธะสัญญา)

เรียน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตามที่เครือข่ายแรงงานนอกระบบ (แรงงานในเกษตรพันธะสัญญา) ได้เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เพื่อหารือยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาและคุ้มครองแรงงานนอกระบบ พร้อมทั้งยื่นข้อเสนอให้ศึกษาการถูกละเมิดสิทธิแรงงานในเกษตรพันธะสัญญา นั้น กระทรวงแรงงานได้มอบหมายให้กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาการถูกละเมิดสิทธิฯ ซึ่งมีผู้แทนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมเป็นคณะกรรมการฯ ด้วย และได้มีการประชุมแล้วจำนวน 2 ครั้ง โดยมติทั้งหมดได้ส่งให้สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณา ซึ่งสำนักงานอัยการสูงสุดได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าเกษตรพันธะสัญญาเป็นแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่จะสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน ส่วนกระทรวงแรงงานมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองดูแลแรงงานที่มีนิติสัมพันธ์เป็นลูกจ้าง นายจ้าง แต่เกษตรกรกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบที่กฎหมายไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้ ดังนั้น จึงขอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้าไปดำเนินการดูแลเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอบรมให้ความรู้เรื่องสัญญาและเรื่องอื่น ๆ แก่แรงงานเกษตรพันธะสัญญา รายละเอียดตามหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ ทั้งนี้ เห็นสมควรแจ้งกรม และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

(นางกิ่งแก้ว มุนิกานนท์)
ผู้อำนวยการกองกลาง
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(นายจรัลธาดา กรรณสูต)
ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมปศุสัตว์
เลขรับที่ 730
วันที่ - 4 มิ.ย. 2551
เวลา

ด่วนที่สุด

ที่ กษ 0201.10/ว 37

เสนอ กนต.

เสนอ กรมปศุสัตว์

เพื่อโปรดทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

3 มิ.ย. 51

(นางกิ่งแก้ว มูนิกานนท์)
ผู้อำนวยการกองกลาง
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กองนิติการ
เลขรับ 83
วันที่ 4 มิ.ย. 51

คำสั่งกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

ที่ ๒๓๗๙ /๒๕๕๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาการถูกละเมิดสิทธิแรงงานในเกษตรพันธะสัญญา

ตามที่เครือข่ายแรงงานนอกระบบได้เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เพื่อหารือยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาและคุ้มครองแรงงานนอกระบบของกระทรวงแรงงาน พร้อมกับได้มีข้อเสนอให้กระทรวงแรงงานศึกษาปัญหาการถูกละเมิดสิทธิแรงงานในเกษตรพันธะสัญญา และจัดตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อพิจารณาให้การคุ้มครองกลุ่มแรงงานดังกล่าว นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจึงแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาการถูกละเมิดสิทธิแรงงานในเกษตรพันธะสัญญา ประกอบด้วย

๑. รองอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่กำกับดูแลงานของสำนักคุ้มครองแรงงาน	ประธานกรรมการ
๒. ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	รองประธานกรรมการ
๓. ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์	กรรมการ
๔. ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์	กรรมการ
๕. ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด	กรรมการ
๖. ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	กรรมการ
๗. ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง	กรรมการ
๘. ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ	กรรมการ
๙. ผู้แทนกรมการจัดหางาน	กรรมการ
๑๐. ผู้แทนสำนักงานประกันสังคม	กรรมการ
๑๑. นายสุเมธ ปานช้างลอง ผู้ประสานงานโครงการแรงงานนอกระบบ เกษตรพันธะสัญญา	กรรมการ

๑๒. นายชนสาร เอี่ยมรับย์ เครือข่ายเกษตรพันธะสัญญา	กรรมการ
๑๓. นางพูลทรัพย์ สวนเมือง ตุลาพันธุ์ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ	กรรมการ
๑๔. ผู้อำนวยการกองนิติการ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	กรรมการ
๑๕. ผู้อำนวยการกองตรวจความปลอดภัย กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	กรรมการ
๑๖. ผู้อำนวยการกลุ่มงานป้องกันและแก้ไขปัญหา การคุ้มครองแรงงาน สำนักคุ้มครองแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	กรรมการ
๑๗. ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนาระบบ การคุ้มครองแรงงาน สำนักคุ้มครองแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	กรรมการและ เลขานุการ
๑๘. นางพัทธิยา ตันติวนิช นักวิชาการแรงงาน ๘ ว สำนักคุ้มครองแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. ศึกษาข้อเท็จจริงและรูปแบบการจ้างในเกษตรพันธะสัญญา

๒. ศึกษาสภาพปัญหาการถูกละเมิดสิทธิแรงงานในเกษตรพันธะสัญญา

๓. กำหนดมาตรการหรือแนวทางการคุ้มครองแรงงานในเกษตรพันธะสัญญา

๔. แต่งตั้งคณะทำงานฯ เพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการฯ มอบหมาย

๕. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

(นายผดุงศักดิ์ เทพนัสดิน ณ อยุธยา)
อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

พระราชบัญญัติ
ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม
พ.ศ. ๒๕๔๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๐
เป็นปีที่ ๕๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

"ข้อสัญญา" หมายความว่า ข้อตกลง ความตกลง และความยินยอมรวมทั้งประกาศ และคำแจ้งความเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดด้วย

"ผู้บริโภค" หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อให้ได้มา ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้น และให้หมายความรวมถึงผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้ำประกันของบุคคลดังกล่าวซึ่งมิได้กระทำเพื่อการค้าด้วย

"ผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ" หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ขาย ผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ให้กู้ ผู้รับประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อจัดให้ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปเพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้นเป็นทางค้าปกติของตน

"สัญญาสำเร็จรูป" หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน

มาตรา ๔ ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความสัญญาสำเร็จรูปไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายซึ่งมิได้เป็นผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้น

ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น

(๑) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่เกิดจากการผิดสัญญา

(๒) ข้อตกลงให้ต้องรับผิดหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด

(๓) ข้อตกลงให้สัญญาสิ้นสุดลงโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ

(๔) ข้อตกลงให้สิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใด หรือปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(๕) ข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญา

(๖) ข้อตกลงในสัญญาขายฝากที่ผู้ซื้อฝากกำหนดราคาสินไถ่สูงกว่าราคาขายบวกอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี

(๗) ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดราคาค่าเช่าซื้อ หรือกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร

(๘) ข้อตกลงในสัญญาบัตรเครดิตที่กำหนดให้ผู้บริโภคต้องชำระดอกเบี้ย เบี้ยปรับ ค่าใช้จ่ายหรือประโยชน์อื่นใดสูงเกินกว่าที่ควรในกรณีที่ผิดนัดหรือที่เกี่ยวเนื่องกับการผิดนัดชำระหนี้

(๙) ข้อตกลงที่กำหนดวิธีคิดดอกเบี้ยทบต้นที่ทำให้ผู้บริโภคต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร

ในการพิจารณาข้อตกลงที่ทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามวรรคสาม จะเป็นการได้เปรียบเกินสมควรหรือไม่ ให้นำมาตรา ๑๐ มาใช้โดยอนุโลม

มาตรา ๕ ข้อตกลงจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการประกอบอาชีพการงาน หรือการทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพซึ่งไม่เป็นโมฆะ แต่เป็นข้อตกลงที่ทำให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้ตามปกติ ให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในการวินิจฉัยว่าข้อตกลงตามวรรคหนึ่งทำให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้หรือไม่ ให้พิเคราะห์ถึงขอบเขตในด้านพื้นที่และระยะเวลาของการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ รวมทั้งความสามารถและโอกาสในการประกอบอาชีพการงานหรือการทำนิติกรรมในรูปแบบอื่นหรือกับบุคคลอื่นของผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ ประกอบกับทางได้เสียทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมายของคู่สัญญาด้วย

มาตรา ๖ สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพที่มีการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้บริโภค จะมีข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิไม่ได้ เว้นแต่ผู้บริโภคได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องหรือเหตุแห่งการรอนสิทธิอยู่แล้วในขณะทำสัญญา ในกรณีนี้ให้ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดนั้นมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

มาตรา ๗ ในสัญญาที่มีการให้สิ่งใดไว้เป็นมัดจำ หากมีกรณีที่จะต้องริบมัดจำถ้ามัดจำนั้นสูงเกินส่วน ศาลจะลดลงให้ริบได้เพียงเท่าความเสียหายที่แท้จริงก็ได้

มาตรา ๘ ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้า เพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดหรือผิดสัญญาในความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของผู้อื่น อันเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ตกลง ผู้ประกาศ ผู้แจ้งความ หรือของบุคคลอื่นซึ่งผู้ตกลง ผู้ประกาศ หรือผู้แจ้งความต้องรับผิดด้วย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดไม่ได้

ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในกรณีอื่นนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ซึ่งไม่เป็นโมฆะ ให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

มาตรา ๙ ความตกลงหรือความยินยอมของผู้เสียหายสำหรับการกระทำที่ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จะนำมาอ้างเป็นเหตุยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดมิได้

มาตรา ๑๐ ในการวินิจฉัยว่าข้อสัญญาจะมีผลบังคับเพียงใดจึงจะเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ให้พิเคราะห์ถึงพฤติการณ์ทั้งปวง รวมทั้ง

(๑) ความสุจริต อำนาจต่อรอง ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจ ความสันทัดจัดเจน ความคาดหมาย แนวทางที่เคยปฏิบัติ ทางเลือกอย่างอื่น และทางได้เสียทุกอย่างของคู่สัญญาตามสภาพที่เป็นจริง

(๒) ปกติประเพณีของสัญญาชนิดนั้น

(๓) เวลาและสถานที่ในการทำสัญญาหรือในการปฏิบัติตามสัญญา

(๔) การรับภาระที่หนักกว่ามากของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา ๑๑ ข้อสัญญาใดที่มิให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ข้อสัญญานั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๒ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่นิติกรรมหรือสัญญาที่ทำขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๓ ในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัตินี้เมื่อคู่ความร้องขอ หรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาได้

มาตรา ๑๔ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

มาตรา ๑๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมหรือสัญญาที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคล ตามหลักของความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา รัฐจะไม่เข้าแทรกแซง แม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ในปัจจุบัน สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจด้อยกว่าอย่างมาก ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม สมควรที่รัฐจะกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสังคมดังกล่าว โดยกำหนดแนวทางให้แก่ศาลเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาหรือข้อตกลงใดที่ไม่เป็นธรรม และให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีผลใช้บังคับเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ค.
รายนามสมาคมและโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจไก่เนื้อ

สมาชิกสมาคมส่งเสริมผู้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์

1. **บริษัท บางนาพืชผล อิมปอร์ต-เอ็กซ์ปอร์ต จำกัด.**
   โดยนางวิจิตรา สุขะมงคล และนายสุจินต์ สุขะมงคล
   40/2 หมู่ที่13 ถนนบางนา-ตราด กม.8 ตำบลบางแก้ว
   อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540.
   TEL: 0-2316-6036-9, 0-2740-3019-20 FAX: 0-2316-8408, 0-2316-1508
   E-MAIL: bangna@feedusers.com
2. **บริษัท เอส.เค.เอส.อะโกรมารีน จำกัด.**
   โดยนายสมเกียรติ เหล่าทวีสุข และนายมงคล เหล่าทวีสุข
   3425 พระราม 3 ซอย 6 ถนนพระรามที่3 บางคอแหลม กรุงเทพฯ 10120
   TEL: 0-2289-2215, 0-2289-4620, 0-2289-1859 FAX: 0-2291-1559
   E-MAIL: sks@feedusers.com
3. **บริษัท เอเวอร์โกรว์ จำกัด.**
   โดยนายมงคล เหล่าทวีสุข และนางสุวิมล อุมารี
   3425 พระราม 3 ซอย 6 ถนนพระรามที่3 บางคอแหลม กรุงเทพฯ 10120
   TEL: 0-2289-2215, 0-2289-4620, 0-2289-4811
   FAX: 0-2291-1559
   E-MAIL: evergrow@feedusers.com
4. **บริษัท ส.ไทยเจริญพรพาณิชย์ จำกัด.**
   โดยนายศุภชัย โชคนิธิเวศ และนายไพโรจน์ สุทธิเกียรติ
   42 ซอยจันทราทิพย์ (จันทน์ 35) ถนนจันทร์ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120
   TEL: 0-2212-9989 FAX: 0-2212-5992
   E-MAIL: sthai@feedusers.com
5. **บริษัท เค.บี.เอส. อิมปอร์ต-เอ็กซ์ปอร์ต จำกัด.**
   นายกวีวุฒิ เนื่องจำนงค์
   30-38 ถนนมเหสักข์ 3 แขวงสุริยวงศ์ เขตบางรัก กรุงเทพฯ 10500
   TEL: 0-2234-3612-3, 0-2235-4040 FAX: 0-2237-3929
   E-MAIL: kbs@feedusers.com
6. **บริษัท โอเชี่ยน ฟีด จำกัด.**
   โดยนายสมพงษ์ ศิรประภาพงศ์ และนายธงชัย ขันติสุวรรณ
   52 ถนนเจริญนคร แขวงบุคคโล เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600
   TEL: 0-2236-7415, 0-2236-7526, 0-2233-2065 FAX: 0-2236-7522
   E-MAIL: ocean@feedusers.com
7. **บริษัท เอส.พี.พี. ฟีด จำกัด.**
   โดยนายชินรัตน์ ภิญโญบูรณ์ และนายสมชาย กังวาลสงค์
   70/1-3 ถนนสุขสวัสดิ์ 74 ตำบลลัดหลวง อำเภอพระประแดง
   จังหวัดสมุทรปราการ 10130
   TEL: 0-2463-5378, 0-2464-4025-27 FAX: 0-2463-1013
   E-MAIL: spp@feedusers.com
8. **บริษัท ศิริผลมหานคร จำกัด.**
   โดยนายสินชัย รุ่งเจริญรอด และนายสมชาติ ภัทรมาศสกุล
   อาคารปาร์ควิวแมนชั่น ชั้น 11 69/141 หมู่ที่ 2 ศรีนครินทร์
   แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพฯ 10260
   TEL: 0-2746-5247-8, 0-2746-5670,80 FAX: 0-2746-5599
   E-MAIL: siriphol@feedusers.com

9. บริษัท ซี.แอล.เอ.อินเตอร์เทรด จำกัด.

โดยนายชนะชัย นิลเจียรสกุล

1137 ถนนทรงวาด แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์

กรุงเทพฯ 10100

TEL: 0-2281-5111

E-MAIL: cla@feedusers.com

10. บริษัท ซูคอบม่า จำกัด.

โดยนายวิวัตน์ ลีลาสมานชัย และนายวิรัตน์ ลีลาสมานชัย

229/9 หมู่ที่ 10 ซอยวัดซังเรือง ถนนสุขสวัสดิ์ ตำบลในคลองบางปลากด

อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ 10290

TEL: 0-2463-9664-2, 0-2817-5101-3 FAX: 0-2817-5104

E-MAIL: sucobma@feedusers.com

11. บริษัท จารุกิจฟีด จำกัด

โดยนายสมชาย จารุศิริพิพัฒน์ และนายชูชาติ จารุศิริพิพัฒน์

505 ถนนเทศา ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 7300

TEL: 0-3425-4008-12, 0-3425-0368 FAX: 0-3425-1379

E-MAIL: jarukit@feedusers.com

12. บริษัท เฟดมาร์ท จำกัด.

โดยนายนริศ ศิริรักษ์ และนางวัฒนาภรณ์ ศิริรักษ์

264/15 สุขุมวิท 71 คลองเตย เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10110

TEL: 0-2391-3980, 0-2381-9860, 0-2711-1130-1 FAX: 0-2391-5855

E-MAIL: fedmart@feedusers.com

13. บริษัท คอม-อินเตอร์ จำกัด.

โดยนายสมเกียรติ เทิดทูลทวีเดช

321/26 ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพฯ 10120

TEL: 0-2678-0400-3, 0-2678-2101-8 FAX: 0-2678-2176, 0-2285-4896

E-MAIL: cominter@feedusers.com

14. บริษัท สยามอโกรเทรด จำกัด.

โดยนายวิศิษฎ์ ลีรัณยกุล และนายนิโรจน์ จำรูญรัตน์

2533 ถนนสุขุมวิท บางจาก พระโขนง กรุงเทพฯ 10250

TEL: 0-2741-5906-7, 0-2332-7167 FAX: 0-2332-9803

E-MAIL: noblegrain@feedusers.com

15. บริษัท กรุงเทพฯอบพืชและไซโล จำกัด.

โดยนายศรชัย ศรีวันยงค์ และนายมนตรี บุญวัชรี

56 หมู่ 6 ถนนเพชรหึงส์ ตำบลบางยอ อำเภอพระประแดง

จังหวัดสมุทรปราการ 10130

TEL: 0-2461-0752-3, 0-2461-0771-2 FAX: 0-2461-0163

E-MAIL: bangkok@feedusers.com

16. บริษัท ทัฟเฟอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล-เอเชีย(ประเทศไทย) จำกัด.

โดยนายเด่นพงษ์ ชินรุ่งโรจน์ และนายวุลฟ์แกง เฮล็ม

ชั้น 10 อาคารไทยวา 21/24 ถนนสาทรใต้ แขวงทุ่งมหาเมฆ

เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

TEL: 0-2285-0704-7 FAX: 0-2285-0232

E-MAIL: toepfer@feedusers.com

17. บริษัท อาร์ที อะโกร จำกัด

โดยนายสุรศักดิ์ จำรัสผลเลิศ และนางศศิธร จำรัสผลเลิศ
32/2 ซอยเจริญรัถ18 ถนนเจริญรัถ แขวงคลองต้นไทร
เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600
TEL: 0-2862-0897, 0-2437-7795 FAX: 0-2862-1972
E-MAIL: rtf_imex@feedusers.com

18. บริษัท บี เอ็น ที เทรดดิ้ง จำกัด

โดยนายธีรเดช ปรีดาวุฒิ และนายไพรัช พึ่งชัยประเสริฐ
30/62 หมู่5 ซ.สกุลตั้งพัฒนา ถ.เลียบคลองเทพกาญจนา
ต.คอกกระบือ อ.เมือง จ.สมุทรสาคร 74000
TEL: 034-832-056,8 FAX: 034-832-059
E-MAIL: tdp@feedusers.com

19. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีนคร ฟีด.

โดยนายสมเกียรติ ธิติศักดิ์สกุล และนายวิเชียร ธิติศักดิ์สกุล
247/50-51 หมู่ที่ 1 ถนนราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ
กรุงเทพฯ 10140
TEL: 0-2427-5917, 0-2871-3716-8 FAX: 0-2428-2341
E-MAIL: srinakorn@feedusers.com

20. บริษัท เครเมอร์ เอเชีย เทรด จำกัด

โดยนายวิเชียร ผู้พึ่งธรรมคุณ และนางสาวพรทิพย์ เตชะวิทยากุล
3241 อาคารบอสส์ทาว์เวอร์ ชั้น 4 ห้อง 402 ถนนพระรามที่ 4
แขวงคลองตัน เขตคลองเตย กรุงเทพฯ 10110
TEL: 0-2661-3210-14 FAX: 0-2661-3215
E-MAIL: cremer@feedusers.com

21. บริษัท เอช. แอนด์ ซี มัลติเทรด จำกัด

โดยนายณรงค์ศักดิ์ มุนินทร์พงศ์
2029/45 ชั้น 3 ตึก เอช.พี. ทาวเวอร์ ถนนเจริญกรุง
วัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ 10120
TEL: 0-2675-0534-5, 0-2675-0922
FAX: 0-2675-0923

E-MAIL: hc@feedusers.com

22. บริษัท เอฟเวอร์ไชน์นิ่ง อินเกรเดียน จำกัด

โดยนายหวัง ฟา เฉียนและนายอำนวย เอื้ออารีมิตร

80/362 หมู่ 6 หมู่บ้านปริญลักษณ์ พระราม 2 ถนนเอกชัย – บางบอน

แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กทม.10150

TEL : 0-2417-0641-4 FAX: 0-2417-0640

E-MAIL: evershining@feedusers.com

Update: 18 ธันวาคม พ.ศ 2550 .

สมาคมผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์			
ลำดับที่	**รายชื่อบริษัท**	**ทุนจดทะเบียน**	**ลักษณะการถือครอง**
1	บริษัท กิสส์ มาร์เก็ตติ้ง จำกัด	**5,000,000**	
2	บริษัท กรุงเทพ เวท ดรัก จำกัด	**1,000,000**	
3	บริษัท แกรนด์สยาม จำกัด	**5,000,000**	
4	บริษัท กรุ๊ฟเน็ต เม็ทดิชิน จำกัด	**3,000,000**	
5	บริษัท เคมิน อินดัสตรีส์ (ประเทศไทย) จำกัด	**2,000,000**	
6	บริษัท เค.เอ็ม.พี.ไปโอเทค จำกัด	**5,000,000**	
7	บริษัท เจเจ-เดกุสซา เคมีคอล (ที) จำกัด	**60,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
8	บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ อิน-เอ็กซ จำกัด	**166,650,000**	
9	บริษัท ชนะพันธ์ อุตสาหกรรม จำกัด	**5,000,000**	
10	บริษัท เซอริ่ง-พลาว แอนิมัล เฮ็ลธ จำกัด	**200,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
11	บริษัท ซาโกร (ประเทศไทย) จำกัด	**100,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
12	บริษัท ซินบิส จำกัด	**5,000,000**	
13	บริษัท ซีวา แอนิมัล เฮลธ์ (ประเทศไทย)จำกัด	**2,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
14	บริษัท เซนทาแล็บจำกัด	**10,000,000**	
15	บริษัท ซี.ยู.อะกรีเวท (ไทยแลนด์)จำกัด	**10,000,000**	
16	บริษัท ดีทแฮล์ม จำกัด	**200,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
17	บริษัท ดีวีเอ็ม อินเตอร์เทรด จำกัด	**5,000,000**	
18	บริษัท ทีที แอนด์ ดี โปรดักซ์ จำกัด*		
19	บริษัท ทีม เว็ต จำกัด	**3,601,000**	
20	บริษัท ไทยเมจิฟาร์มาซิวติคัล จำกัด	**297,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
21	บริษัท ไทยเวทนิวทริเทค จำกัด	**2,000,000**	
22	บริษัท นานา เว็ท โปรดักซ์จำกัด	**3,000,000**	
23	บริษัท นัคนันทน์ แอนด์ เฟรนด์ จำกัด	**5,000,000**	
24	บริษัท นิวทรีเว็ต จำกัด	**20,000,000**	
25	บริษัท นิวทรีเมด จำกัด *		
26	บริษัท นิวโวเทค จำกัด	**10,000,000**	
27	บริษัท นูตริเคมส์จำกัด	**10,000,000**	
28	บริษัท นีโอเทค อิมเพกซ์จำกัด	**4,000,000**	
29	บริษัท นิวตริ-แคล จำกัด	**17,644,500**	
30	บริษัท โนวาร์ตีส (ประเทศไทย) จำกัด	**250,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
31	บริษัท โนวัส อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด	**100,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
32	บริษัท บีเอเอสเอฟ (ไทย) จำกัด	**700,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
33	บริษัท บี.เอฟ.ฟีด. จำกัด	**15,000,000**	
34	บริษัท เบ็ทเทอร์ฟาร์ม่า จำกัด	**151,000,000**	
35	บริษัท เบอริงเกอร์ อินเกลไฮม์ (ไทย) จำกัด	**105,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
36	บริษัท เบสท์อะโกร จำกัด	**5,000,000**	
37	บริษัท เบอร์ลี่ ยุคเกอร์ สเปเชียลตี้ส จำกัด	**63,875,000**	

38	บริษัท ไบโอเท็ค แอ็กกริ-บิซเน็ส จำกัด	**20,000,000**	
39	บริษัท ไบเออร์ไทย จำกัด	**7,441,590,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
40	บริษัท ปีเตอร์ แฮนด์ (ประเทศไทย) จำกัด	**10,000,000**	
41	บริษัท พรีเมอร์ จำกัด	**12,000,000**	
42	บริษัท พี. ยูนีไทย จำกัด	**10,000,000**	
43	บริษัท พี.เว็ต. จำกัด	**25,000,000**	
44	บริษัท โพรเทค แอนิมัล เฮลธ์ จำกัด	**33,000,000**	
45	บริษัท ฟาร์มาเทค เอฟ.ซี. จำกัด	**5,000,000**	
46	บริษัท ฟอร์ท ดอดจ์ แอนิมัล เฮ็ลธ์(ไทยแลนด์) จำกัด	**8,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
47	บริษัท ฟิลลิปส์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด	**7,500,000**	
48	บริษัท ไฟเซอร์ (ประเทศไทย) จำกัด	**68,333,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
49	บริษัท ภูมิสมบูรณ์การเกษตร จำกัด	**8,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
50	บริษัท ม้าทอง อะโกร จำกัด	**3,000,000**	
51	บริษัท เมเรียล (ประเทศไทย) จำกัด	**100,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
52	บริษัท ยูนิเว็ต จำกัด	**4,000,000**	
53	บริษัท ยูเนียน อกรีฟาร์ จำกัด	**6,000,000**	
54	บริษัท ยูโรเทค นิวทรีชั่น (ไทยแลนด์) จำกัด	**5,000,000**	
55	บริษัทโรวิไทย จำกัด	**100,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
56	บริษัท รีไลแอนด เวท ดรัก จำกัด *		
57	บริษัท แลบ อินเตอร์จำกัด	**50,000,000**	
58	บริษัท วิคกี้ โปรวิเมด จำกัด	**2,000,000**	
59	บริษัท เวท ซุปพีเรีย คอนซัลแตนท์ จำกัด	**1,000,000**	
60	บริษัท เวทเทค อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด	**3,000,000**	
61	บริษัท เวท เรคคอมเมนด์ จำกัด	**14,000,000**	
62	บริษัท เวท อะกริเทค จำกัด	**320,000,000**	
63	บริษัท เวท อินเตอร์ ฟาร์มา จำกัด	**9,000,000**	
64	บริษัท เว็ท อินเตอร์ บิสสิเนส จำกัด	**7,500,000**	
65	บริษัท เวอร์แบค (ประเทศไทย) จำกัด	**3,400,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
66	บริษัท ไวต้า จำกัด	**57,000,000**	
67	บริษัท อกริไทย แอนด์ คอนซัลแทนต์จำกัด	**15,000,000**	
68	บริษัท อโกรเทค เอเชีย จำกัด	**5,000,000**	
69	บริษัท อโกรเมด จำกัด	**10,000,000**	
70	บริษัท อโกรฟาร์ม่า จำกัด	**12,000,000**	
71	บริษัท อดิสสิโอ เทรดดิ้ง(ประเทศไทย) จำกัด	**2,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
72	บริษัท อเมริกัน มาร์เก็ตติ้ง จำกัด	**131,500,000**	
73	บริษัท อัลฟ่าเวท จำกัด	**8,000,000**	
74	บริษัท อัลฟาร์มา ฟาร์มาซูติคอลส์ (ประเทศไทย) จำกัด	**3,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
75	บริษัท ออคต้า เมมโมเรียล จำกัด	**5,000,000**	
76	บริษัท ออลเวท จำกัด	**24,000,000**	

77	บริษัท อินโนเว็ท คอร์ปอเรชั่น จำกัด	**15,000,000**	
78	บริษัท อินเตอร์เว็ท (ประเทศไทย) จำกัด	**200,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
79	บริษัท อีไล ลิลลี่ เอเซีย อิ้งค์ สาขาประเทศไทย *		
80	บริษัท เอ เอฟ อี จำกัด	**12,000,000**	
81	บริษัท เอ ไอ พี จำกัด	**15,000,000**	
82	บริษัท เอ็ม.จี. ฟาร์ม่า จำกัด	**6,000,000**	
83	บริษัท แอคอินเทล จำกัด	**6,000,000**	
84	บริษัท แอ๊ดว้านซ์ฟาร์ม่า จำกัด	**166,650,000**	
85	บริษัท แอตแลนติค ฟาร์มาซูติคอล จำกัด	**25,000,000**	
86	บริษัท แอนนีมอล เฮลท์ โปรดักส์จำกัด	**3,000,000**	
87	บริษัท เฮล์มมหาบุญ จำกัด	**7,000,000**	ถือหุ้นโดยต่างชาติ
88	บริษัท แอนิเทค โทเทิล โซลูชั่น จำกัด	**15,000,000**	

ที่มา. สมาคมผู้ค้า